

Sanna Kotiranta

**POHJOISEN KANSALAIJÄRJESTÖT
GLOBAALIN ETELÄN NAISTEN
TOIMIJUUDEN KUVAAJINA**

Kansalaisjärjestöjen narratiivien analyysi toimijuuden ja
seksuaalioikeuksien näkökulmasta

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Huhtikuu 2020

TIIVISTELMÄ

Sanna Kotiranta: Pohjoisen kansalaisjärjestöt globaalien etelän naisten toimijuuden kuvaajina:
Kansalaisjärjestöjen narratiivien analyysi toimijuuden ja seksuaalioikeuksien näkökulmasta
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma
Huhtikuu 2020

Tämän pro gradu -tutkielman aiheena on globaalien etelän eli afrikkalaisten naisten toimijuus seksuaalioikeuksien näkökulmasta. Tarkastelen globaalien pohjoisten eli länsimaisten kansalaisjärjestöjen materiaaleja toimijuuden näkökulmasta ja sitä, miten kansalaisjärjestöt kuvaavat globaalien etelän naisten toimijuutta seksuaalioikeuksien näkökulmasta. Tarkastelukohteena ovat kahden globaalissa etelässä toimivan globaalien pohjoisten seksuaalioikeuksia edistävien kansalaisjärjestöjen materiaalit. Tarkasteltavina järjestöinä ovat Marie Stopes International MSI ja International Planned Parenthood Federation IPPF.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostuu konstruktivistisista lähtökohdista kansalaisjärjestöjen ja niiden vallan teoretisoinnista sekä kansalaisjärjestöjen osallistumisesta pohjois-etelä-jakoon. Teoreettisena lähtökohdiana on myös feministinen politiikan tutkimus ja tarkemmin postkolonialistinen feminismi, johon Chandra Talpade Mohanty teoria globaalien etelän naisia kuvaavista kategorioista perustuu.

Tutkielma perustuu narratiiviseen tutkimukseen ja menetelmänä käytetään Polkinghornen narratiivien paradigmaattista analyysia. Aineiston analyysi toteutetaan teoreettisesta viitekehyksestä johdettujen Mohantyn narratiivien pohjalta, jotka määrittelevät naiset: miesten toteuttaman väkivallan uhreina, universaaleina huollettavina, naimisissa olevat naiset kolonialistisen sarron uhreina, kotikeskeisen systeemin uhreina, uskonnollisten ideologioiden uhreina sekä kehitysprosessin uhreina. Tutkimuskysymys on, *miten globaalien pohjoisten kansalaisjärjestöt kuvaavat globaalien etelän naisten toimijuutta ja mitä se tarkoittaa seksuaalioikeuksien näkökulmasta?*

Tutkimuksen tuloksena on se, että molempien järjestöjen materiaaleissa globaalien etelän naisia kuvataan sekä uhreina että toimijoina. Ne eivät kuitenkaan sulje toisiaan pois vaan näitä molempia kuvauksia löytyi yhtä aikaa. Globaalien etelän naiset kuvataan yleensä yhtenä ryhmänä ja usein sukupuoli on määrittävä tekijä. Tutkimuksessa ymmärretään kansalaisjärjestöjen valta muokata todellisuutta ja luoda merkityksiä. Sen vuoksi kansalaisjärjestöillä on velvollisuus tarkastella kriittisesti toimintaansa ja sitä, miten ne voivat vahvistaa tai rikkoa käsityksiä globaalista etelästä ja globaalien etelän naisista.

Avainsanat: seksuaalioikeudet, kansalaisjärjestöt, toimijuus, feministinen politiikan tutkimus, narratiivien analyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
2. Seksuaalioikeudet ihmisoikeuksina	3
2.1. Seksuaalioikeuksien kehittyminen globaalissa keskustelussa.....	3
2.2. Seksuaalioikeudet käsitteenä.....	7
3. Kansalaisjärjestöt globaalien etelän naisten toimijuuden rakentajina	13
3.1. Kansalaisjärjestöt kansainvälisessä politiikassa.....	14
3.2. Pohjoinen-etelä –jako	17
3.3. Feministinen kansainvälinen politiikka.....	22
3.4. Kansalaisjärjestöjen representaatiovalta	27
3.5. Toimijuus feministisessä tutkimuksessa	31
3.5.1. Sukupuoli ja toimijuus.....	36
3.6. Globaalien etelän naisten kategorisointi toimijuuden näkökulmasta.....	39
4. Narratiivinen analyysi ja raportit tutkimuksen aineistona	45
4.1. Narratiivinen analyysi	46
4.1.1. Polkinghornen narratiivien paradigmaattinen analyysi.....	48
4.2. Raportit ja tarinat tutkimuksen aineistona.....	49
5. Analyysi – narratiivit globaalien etelän naisista	52
5.1. Naiset avuttomina miesten toteuttaman väkivallan uhreina.....	52
5.2. Naiset universaaleina huollettavina.....	57
5.3. Naimisissa olevat naiset kolonialistisen sarron uhreina.....	61
5.4. Naiset kotikeskeisen systeemin uhreina	63
5.5. Naiset uskonnollisten ideologioiden uhreina	65
5.6. Naiset kehitysprosessin uhreina	68
5.7. Järjestöjen rakentamat narratiivit globaalien etelän naisista.....	70
6. Johtopäätökset	73
Lähdeluettelo	79

1. Johdanto

Tässä pro gradu -tutkielmassa käsittelen globaalin etelän¹ eli afrikkalaisten naisten toimijuutta seksuaalioikeuksien näkökulmasta ja sitä, miten globaalin pohjoisen eli länsimaiset kansalaisjärjestöt kuvaavat globaalin etelän naisten toimijuutta ja mitä merkitystä sillä on seksuaalioikeuksien toteutumiselle. Seksuaalioikeudet ymmärretään tässä tutkimuksessa ihmisoikeuksiksi, jotka käsittävät ihmisen seksuaalisuutta². Tutkimuksen tarkastelun kohteena ovat kahden seksuaalioikeuksia edistävän kansalaisjärjestön, Marie Stopes International MSI ja International Planned Parenthood Federation IPPF, raportit ja nettisivut³.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostuu konstruktivistisista lähtökohdista kansalaisjärjestöjen ja niiden vallan teoretisoinnista sekä kansalaisjärjestöjen vaikutuksesta pohjois-etelä-jakoon. Tässä tutkimuksessa kansalaisjärjestöt ymmärretään merkittävinä toimijoina kansainvälisessä politiikassa ja konstruktivistisen näkemyksen mukaan ne luovat sekä muokkaavat todellisuutta ja merkityksiä (ks. esim. Reinalda 2013; Davies 2017). Teoreettisena lähtökohtana on myös feministinen politiikan tutkimus ja tarkemmin postkolonialistinen feminismi, johon Chandra Talpade Mohantyn (2003) teoria globaalin etelän naisten kategorioista perustuu.

Menetelmällisenä lähtökohtana tutkimuksessa on narratiivinen analyysi ja tarkemmin Polkinghornen (1995) narratiivien paradigmaattinen analyysi, jossa tarkastelen aineistoa teoreettisesta viitekehyksen pohjalta johdettujen narratiivien pohjalta. Tarkastelen aineistoa Mohantyn (2003) teoriasta johdettujen narratiivien pohjalta, jotka määrittelevät naiset: miesten toteuttaman väkivallan uhreina, universaaleina huollettavina, naimisissa olevat naiset

¹ Mohanty käyttää itse artikkelissaan kolmannen maailman naiset-termiä (third world women), mutta tiedostamalla sen ongelmallisuuden, käytän itse globaalin etelän naiset-termiä. Silläkin termillä on omat haasteensa, joita käsittelen myöhemmin. Tarkoituksena ei ole vahvistaa tätä näkemystä vaan tuoda ennemminkin esille, miten globaalin pohjoisen kansalaisjärjestöt kuvaavat globaalia etelää ja siellä asuvia naisia.

² Seksuaalioikeuksia teoretisoidaan enemmän luvussa kaksi.

³ Aineistona on MSI:n neljä vuosiraporttia (MSI 2016; 2017; 2018a; 2019a). Yksi raporteista (MSI 2019b) käsittelee naisten näkemyksiä abortista ja toinen raportti (MSI 2018b) käsittelee MSI:n työn vaikutuksia joko globaalisti tai maakohtaisesti. Lisäksi MSI:n nettisivut siltä osin kuin ne käsittelevät naisia (2020a). IPPF:ltä aineistona on kuusi raporttia sekä heidän nettisivunsa, siltä osin kuin ne käsittelevät naisia (IPPF 2020a). Neljä näistä raporteista on IPPF:n vuosiraportteja (IPPF 2016; 2017; 2018a; 2019a). Yksi raporteista (IPPF 2018b) käsittelee naisia ja lääkkeellistä aborttia ja toinen raporteista (IPPF 2019b) on IPPF:n vaikuttamistyön strategia. Aineisto esitellään vielä tarkemmin luvussa neljä.

kolonialistisen sarron uhreina, kotikeskeisen systeemin uhreina, uskonnollisten ideologioiden uhreina sekä kehitysprosessin uhreina.

Tutkimuskysymykseni on, *miten globaalin pohjoisen kansalaisjärjestöt kuvaavat globaalin etelän naisten toimijuutta ja mitä se tarkoittaa seksuaalioikeuksien näkökulmasta?*

Näiden kahden järjestön materiaalit on valittu tutkimuksen aineistoksi, koska nämä järjestöt ovat suurimpia seksuaalioikeuksia edistäviä järjestöjä, jotka toimivat globaalissa etelässä. Järjestöjen keskushallinnot kuitenkin sijaitsevat globaalissa pohjoisessa, Lontoossa. Järjestöt ovat tunnettuja seksuaalioikeuksien edistäjiä globaalisti, ja sen vuoksi niiden tarkastelu oli mielekästä tämän tutkimuksen kannalta. Järjestöjen toiminta ja niiden sijoittuminen kansainvälispoliittisessa toimintaympäristössä myös perustele niiden valintaa. Aineistot sopivat tutkimuksen lähtökohtiin ja niiden analyysillä voidaan vastata tutkimuskysymykseen.

Seksuaalioikeudet ovat osa ihmisoikeuksia (ks. esim. OHCHRb 2018). Seksuaalioikeudet turvaavat ihmisoikeuksista erityisen haavoittuvaista ja henkilökohtaista osaa eli ihmisten seksuaalisuutta. Näihin oikeuksiin kuitenkin liittyy vahvaa vastustusta. Tästä esimerkkinä Euroopan unionin sisällä toimiva Agenda Europe, joka pyrkii palauttamaan Eurooppaan luonnollisen järjestyksen, jossa esimerkiksi avioero ja abortti ovat kiellettyjä ja YK:n turvallisuusneuvoston keskustelu seksuaaliväkivallan kiellosta konflikteissa, jossa keskusteluun ongelmaksi nousi seksuaali- ja lisääntymisterveys-termin käyttö päätöslauselmassa (Detta 2018; BBC 2019). Seksuaalioikeudet ovat ajankohtainen tutkimusaihe, koska niiden merkityksestä kiistellään edelleen kansallisella ja kansainvälisellä tasolla vaikka niiden merkitys kehitykselle ja ihmisten hyvinvointiin ovat selvät (ks. esim. Nowicka 2011).

Seksuaalioikeudet ovat myös kansalaisjärjestöjen ajamia asioita. Kuitenkin seksuaalioikeuksien vastustus vaikuttaa myös kansalaisjärjestöjen toimintaan. Esimerkiksi Yhdysvaltojen presidentti Donald Trump, kuten aikaisemmatkin republikaanipresidentit, asettivat heti presidenttitytensä ensimmäisinä päivänä takaisin voimaan Mexico City Policyn tai kuten sitä kritisoivat tahot käyttävät termiä Global Gag -asetuksen (Global Gag Rule, GGR) (Human Rights Watch 2018). Se kieltää Yhdysvaltojen kehitysyhteistyövarojen käyttämisen kansalaisjärjestöiltä, jotka tukevat tai antavat palveluita aborttiin liittyen. Tällä kertaa Trump laajensi sen koskemaan kaikkia terveysjärjestöjä, jotka myös omarahoitteisesti

tukevat aborttiin liittyvää toimintaa. Tämä vaarantaa myös muiden terveyspalvelujen antamisen. Esimerkiksi HIV:iin ja AIDS:iin liittyvien ohjelmien jatkuminen on ongelmallista, koska kansalaisjärjestöiltä viedään Yhdysvaltojen rahoitus, jos sen toiminta liittyy millään tavalla aborttiin. (Girard 2017, 6.) Global Gag -asetus on yksi esimerkki siitä, miten naisten omaa päätösvaltaa ja toimijuutta omaan kehoonsa ja elämäänsä rajoitetaan.

Aloitan tutkimuksen taustoittamisen ensin seksuaalioikeuksien teoretisoinnilla. Taustoitan ensin lyhyesti seksuaalioikeuksien ympärillä käytyä globaalia keskustelua ja sen jälkeen määrittelen tarkemmin seksuaalioikeuksien käsitteen, jolla yhdistetään tutkimus laajempaan kontekstiin. Tämän jälkeen siirryn rakentamaan tutkimuksen teoreettista viitekehystä. Tutkimus sijoittuu konstruktivistiseen lähestymistapaan ja aloitan teoreettisen viitekehyksen rakentamisen tarkastelemalla ensin kansalaisjärjestöjä toimijoina kansainvälisessä politiikassa. Sen jälkeen jatkan pohjois-etelä-jaon tarkastelua, josta siirryn esittelemään laajemmin feministisen politiikan tutkimuksen lähtökohtia, jossa tutkimukseen liitetään feministinen lähestymistapa. Sen jälkeen siirryn tarkastelemaan kansalaisjärjestöjen representaatiovaltaa ja siirryn käsittelemään tarkemmin toimijuutta. Esittelen viimeiseksi teoreettisen viitekehyksen osan Mohantyn (2003) teorian avulla. Teoreettisen viitekehyksen tarkastelun jälkeen keskityn tutkielman menetelmään, narratiivien analyysiin ja esittelen tutkielman aineiston. Tutkielman keskeisten elementtien jälkeen siirryn analyysiosioon, ja päätän tutkielman johtopäätöksiin ja kehitysehdotuksiin.

2. Seksuaalioikeudet ihmisoikeuksina

2.1. Seksuaalioikeuksien kehittyminen globaalissa keskustelussa

Edellisvuosikymmentä kutsutaan YK:n naisten vuosikymmeneksi, koska sen aikana onnistuttiin saavuttamaan laajempi ymmärrys naisten ihmisoikeuksista kansainvälisillä areenoilla. YK:n konferensseissa laajennettiin yleistä käsitystä ihmisoikeuksista ja tarkemmin naisten oikeuksia. Lisääntymisterveys ja -oikeudet tunnustettiin osaksi perustavanlaatuisia ihmisoikeuksia, ja valtioiden velvollisuus on toteuttaa näitä oikeuksia, kuten myös ymmärrys, että myös sukupuolten välinen tasa-arvo ja naisten voimaannuttaminen ovat keskeisiä

tekijöitä kehityksessä. Nämä kaikki olivat pohja Kairon vuoden 1994 väestö- ja kehityskonferenssille⁴ ja sen toimintaohjelmalle. (Nowicka 2011, 119.)

Ensimmäisen kerran seksuaali- ja lisääntymisterveys ja lisääntymisoikeudet määriteltiin oikeudellisesta näkökulmasta vuonna 1994. Kairon väestö- ja kehityskonferenssissa oli selkeästi esillä kansainvälisen yhteisön innostuminen ja sitoutuminen seksuaaliterveyden ja lisääntymisoikeuksien edistämiseen. Kuitenkin konservatiiviset joukot olivat myös vahvoilla. (Cleland et al. 2006, 1811; Delahanty 2005, 5.) Konferenssissa oli vahvasti esillä abortin ja seksuaalioikeuksien vastustajat ja tästä syystä keskustelut kävivät kiivaina (Crossette 2005, 75). Kiivaimmiksi keskustelut nousivat turvallisesta abortista sekä nuorten oikeudesta seksuaalikasvatukseen ja palveluihin. Näistä huolimatta ymmärrettiin, että lisääntymisterveys on tiukasti yhteydessä kehitykseen, joka nousi nyt ensimmäistä kertaa väestökongressissa esiin. Toimintaohjelmassa tunnustetaan, että kehitys on saavuttamattomissa ilman toimia näiden kaikkien aspektien huomioimiseksi. (Haslegrave 2013, 62; YK Millennium project 2006, 23.)

Yksi keskeisimmistä Kairon konferenssin saavutuksista oli keskittyä lisääntymisoikeuksiin osana ihmisoikeuksia. Toimintaohjelmassa todetaan, että lisääntymisoikeudet tunnustaa oikeudet jokaiselle pariskunnalle ja yksilölle päättää vapaasti lastensa lukumäärästä ja ajoituksesta. Ohjelmassa myös korostetaan oikeutta tietoon. (UNFPA 2004, 45-46.) Aikaisemmissa konferensseissa, kuten ensimmäisessä maailman naisten konferenssissa⁵ vuonna 1975 ja kansainvälisessä väestökongressissa⁶ vuonna 1984 on jo korostettu naisten oikeutta perhesuunnitteluun ja sekä sitä, että lisääntymisoikeudet ovat ihmisoikeuksia. Lisääntymisoikeudet käsitettä ei kuitenkaan täysin käytetty ennen kuin Kairon konferenssissa. (YK Millennium Project 2006, 26-29.) Vuonna 1995 neljännessä maailman naisten konferenssissa⁷, joka tunnetaan myös nimellä Pekingin konferenssi, seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liitettiin vahvemmin oikeusperustainen näkökulma, joka nähtiin konferenssin suurena saavutuksena. (Nowicka 2011, 119).

Kairon konferenssissa määritellyt käsitteet muokkaantuivat seksuaaliterveysalan kentälle. Esimerkiksi Euroopassa muodostettiin käsitteistö seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -

⁴ International Conference on Population and Development ICPD

⁵ The First World Conference on Women

⁶ International Conference on Population

⁷ Fourth World Conference on Women

oikeudet, joka kattaa niin terveysaspektin kuin oikeusaspektin. Osa käsitteistöstä on kuitenkin edelleen kiistanalaisempia kuin toiset. Se johtuu käsitteiden poliittisuudesta ja uskonnollisesta herkkyydestä. (Kosunen 2006, 9.) Nämä kaksi tekijää, poliittisuus ja uskonnollisuus, ovat vahvasti mukana seksuaalioikeuksien ympärillä käydyssä keskustelussa.

Seuraava kehityskulku seksuaalioikeuksiin liittyvässä keskustelussa oli Yhdistyneiden kansakuntien (YK) vuosituhattavoitteet. Vaikka vuosituhattavoitteisiin sisällytettiin monia elementtejä Kairon toimintaohjelmasta, jäi keskeinen tavoite eli universaali oikeus seksuaali- ja lisääntymisterveyteen pois tavoitteista (YK Millennium Project 2005, 23; Glasier et al. 2006, 1597). Vuosituhattavoitteihin saatiin kuitenkin kaksi tavoitetta, joiden tavoitteena oli parantaa seksuaali- ja lisääntymisterveyttä. Toinen oli tavoite vähentää äitiyskuolleisuutta ja toinen oli taistella HIV:iä ja AIDS:ia vastaan. (YK 2000.) Bernsteinin (2006, 129-130) mukaan seksuaali- ja lisääntymisterveyden poisjättäminen johtuu aiheen poliittisesta sensitiivisyydestä, abortin kiistanalaisuudesta, mutta myös se, että seksuaali- ja lisääntymisterveys on moniulotteinen asia, jolloin sitä on hankala laittaa yhteen tiettyyn mitattavaan tavoitteeseen.

YK:n huippukokouksessa vuonna 2005 vuosituhattavoitteet uudistettiin ja samalla niihin lisättiin tavoite universaalien lisääntymisterveyden saavuttamiseksi (YK 2005, 16). Tämä oli tärkeä tunnustaminen seksuaaliterveydelle ja -oikeuksille (Glasier et al. 2006, 1597). Kairon toimintaohjelmalla, YK:n vuosituhtaus huippukokouksella ja muilla kansainvälisillä foorumeilla on ollut suora vaikutus maiden kansallisiin päätöksiin. Esimerkiksi Botswanassa, Namibiassa ja Etelä-Afrikassa otettiin käyttöön seksuaalioikeuksien ihmisoikeusnäkökulma. (Shemeikka et al. 2009, 46-48).

Vuonna 2015 sovitut YK:n kestävän kehityksen tavoitteet, Agenda2030, sisältää vuosituhattavoitteita enemmän tavoitteita seksuaalioikeuksiin liittyen. Suoraan seksuaalioikeuksiin liittyvät tavoitteet ovat kolme ja viisi. Kestävän kehityksen tavoitteet pyrkivät takaamaan, että jokaisella on pääsy seksuaaliterveyspalveluihin ja -tietoon ja seksuaalikasvatukseen. Tavoitteena on lopettaa kaikki naisiin ja tyttöihin kohdistuva syrjintä ja lopettaa naisten seksuaalioikeuksia rikkovat haitalliset tavat, kuten pakkoavioliitot ja sukuelinten silpomisen. Seksuaalioikeudet voidaan nähdä läpileikkaavina muissakin tavoitteissa ja muut tavoitteet ovat tärkeitä seksuaalioikeuksien toteutumisen kannalta, koska ne luovat ympäristön, jossa seksuaalioikeudet voidaan ottaa huomioon ja ne voivat toteutua

jokaisen kohdalla. (YK 2015; IPPF 2015, 3-4.) Voidaan nähdä, että jokainen tavoite luo pohjaa seksuaalioikeuksien toteutumiselle ja näin ollen kaikki tavoitteet ovat linkittyneitä toisiinsa.

Marraskuussa 2019 järjestettiin Nairobissa Keniassa konferenssi ICPD+25, johon kansainvälinen yhteisö kokoontui arvioimaan ICPD:n eli kansainvälisen väestö- ja kehityskonferenssin tavoiteohjelman tavoitteiden tilaa. Sen lisäksi tarkoituksena oli luoda yhä vahvempi sitoutuminen näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Tähän mennessä käsitteistö seksuaalioikeuksien ympärillä on myös laajentunut holistisempaan suuntaan, jolloin oikeusnäkökulma on yhdistetty aiemmin johtavaan terveystieteeseen (ks. esim. Starrs, Ezeh, Barker, et al. 2018). Käsittelen seuraavassa luvussa seksuaalioikeudet käsitteen määritelmää ja sen muutosta.

Näiden oikeuksien edistämässä on kuitenkin tullut myös takapakkeja. Esimerkiksi Yhdysvaltojen presidentti Bushin hallinnon ja erityisesti 9/11 iskujen jälkeen naisten oikeuksien edistäminen laitettiin syrjään. Tällöin jo aikaisemmin saavutetut tulokset joutuivat koetukselle. Voidaan siis sanoa, että silloin ennemminkin pyrittiin pitämään kiinni jo saavutetuista tuloksista kuin taas edistää näitä oikeuksia pidemmälle. Lisäksi vastustus universaaleja ihmisoikeuksia vastaan on kasvanut ja uusia aloitteita ihmisoikeuksien heikentämiseksi on tehty. (Nowicka 2011, 120.) Tästä esimerkkinä Agenda Europe, joka pyrkii palauttamaan ”luonnollisen” järjestyksen, jossa esimerkiksi vastustetaan ehkäisyä. Toisin sanoen liike vastustaa vahvasti seksuaalioikeuksia ja naisten oikeuksia. (ks. Detta 2018.)

Toisaalta monet ihmisoikeusinstituutiot niin YK:ssa kuin Euroopan unionissa ovat vahvistaneet seksuaalioikeuksien standardeja. Tähän on esimerkiksi vaikuttanut vahvasti kansalaisjärjestöjen tehokas vaikuttamistyö. YK on myös aktiivinen toimija, ja se antaa kritiikkiä ja suosituksia äärikonservatiivisille maille, jotka eivät tue naisten oikeuksia tai seksuaalioikeuksia. Ongelmana on kuitenkin usein se, että esimerkiksi aborttia ei käsitellä naisten oikeutena eikä naisten itsemääräämisoikeutena vaan kansanterveyskysymyksenä. Huolet liittyvät siis äitiyskuolemiin eivätkä naisten omaan päätösvaltaan ja voimaannuttamiseen. (Nowicka 2011, 120, 122.)

Viimeisimpiä seksuaalioikeuksien heikentämisyrityksiä oli YK:n turvallisuusneuvoston käsitellessä seksuaaliväkivaltaa konflikteissa ja tarkoituksena oli tuottaa seksuaaliväkivaltaa kieltävä päätöslauselma 2467 (YK 2019). YK:n turvallisuusneuvoston käsitellessä päätöslauselmaa niin sen kieltä jouduttiin muuttamaan, koska Yhdysvallat, Venäjä ja Kiina vastustivat tiettyjä termejä ja Yhdysvallat jopa uhkasi käyttää veto-oikeuttaan, jos päätöslauselmassa mainitaan seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelut. Tämä johtui presidentti Trumpin hallinnon tiukasta linjasta koskien aborttia ja tässä Yhdysvallat koki, että maininta seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluista voidaan nähdä abortin kannattamisena ja näin ollen se on vastaan heidän näkemyksiään. Tämä on yksi esimerkki siitä, miten seksuaalioikeudet ovat edelleen kiistanalainen kysymys, vaikka ne tunnustetaan osaksi ihmisoikeuksia. Ja ihmisoikeudet on tunnustettu, jakamattomiksi, jokaista ihmistä koskeviksi.

Yhteisen kielen luominen ja käsitteiden määrittely pysyy edelleen kiistanalaisena ja sensitiivisenä aiheena. Etenkin oikeus turvalliseen aborttiin ja ehkäisyyn ovat aiheita, joita monet maat eivät vielä suostu lisäämään kansainvälisiin sopimuksiin ja sitoumuksiin ja näin ollen vesittävät näiden vahvuuden. (Thijssen et al. 2019, 2.) Tästä voidaan huomata, miten haavoittuvaisia seksuaalioikeudet ovat globaalissa keskustelussa. Kansalaisjärjestöjen huolena on usein se, ettei oikeuksien suhteen mentäisi taaksepäin, jolloin työ seksuaalioikeuksien puolesta menisi hukkaan. Seuraavaksi käsitelen tarkemmin seksuaalioikeuksien määritelmää ja miten seksuaalioikeudet ymmärretään tässä tutkimuksessa.

2.2. Seksuaalioikeudet käsitteenä

Käsitteenä seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet (sexual and reproductive health and rights, SRHR) kattavat laajasti ihmisen seksuaalisuuden ja lisääntymisen liittyviä teemoja. Näihin kuuluu esimerkiksi raskaus, synnytys, seksitaudit ja raskauden ehkäisy, mutta myös nautinto, läheisyys, seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli-identiteetti. Seksuaalioikeudet takaavat, että jokaisella yksilöllä on oikeus tehdä itsenäisiä päätöksiä omaan seksuaalisuuteensa liittyen, oikeus tehdä päätöksiä naimisiinmenosta ja lisääntymisestä. Seksuaalioikeudet takaavat myös sen, että jokaisella on oikeus seksuaaliterveystietoon ja -palveluihin. Seksuaaliterveys koostuu eri tasoista, niin fyysisestä, emotionaalisesta, psyykkisestä kuin sosiaalisesta hyvinvoinnista. (IPPF 2008; Sexual Rights Initiative 2018a; WAS 2014.) Tässä tutkimuksessa käytän myöhemmin lyhennettynä käsitettä

seksuaalioikeudet, joka kattaa kokonaisuudessaan seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet. Se kattaa siis sekä terveydellisen että oikeudellisin ulottuvuuden.

Seksuaalioikeuskeskustelu lähtee usein liikkeelle seksuaaliterveyden kautta. Keskustelu seksuaaliterveydestä taas linkittyy usein tiettyjen ihmisoikeuksien turvaamiseen. On olemassa yhteinen ymmärrys siitä, että seksuaaliterveyttä ei voida saavuttaa, jos näitä tiettyjä oikeuksia ei kunnioiteta. (WHO 2018.) Seksuaalioikeudet ymmärretään tiettyjen ihmisoikeuksien kautta, jotka on jo tunnustettu kansainvälisissä ja alueellisissa ihmisoikeusdokumenteissa, kuten myös kansallisissa laeissa. Näin ollen valtiot ovat velvollisia kunnioittamaan näitä oikeuksia ja sopimuksia. (IPPF 2008; OHCHR 2018b; Sexual Rights Initiative 2018a; WAS 2014.) Esimerkiksi YK:ssa taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia käsittelevä komitea⁸ sekä naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea⁹ ovat molemmat ilmaisseet, että naisten oikeus terveyteen sisältää naisten seksuaali- ja lisääntymisterveyden. Näin ollen valtioilla on velvollisuus kunnioittaa ja täyttää naisten oikeudet, jotka liittyvät seksuaali- ja lisääntymisterveyteen. (OHCHRb 2018.) Tämä ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys, vaan naisten seksuaalioikeuksia rikotaan esimerkiksi lainsäädännöllä, jotka rajoittavat naisten päätösvaltaa omaan seksuaaliterveyteensä. Tästä esimerkkinä ovat tiukat aborttilainsäädännöt (ks. Gutmacher Institute 2018; OHCHR 2018a).

Keskeisimmät ihmisoikeudet liittyen seksuaaliterveyteen ja sitä kautta linkkinä seksuaalioikeuksiin liittyvät vahvasti ihmisoikeuksiin yksityisyydestä, sananvapaudesta, vapauten väkivallasta, oikeuteen koulutukseen ja tietoon, oikeuteen tasa-arvoon ja vapauten kaikesta syrjinnästä (WHO 2018; Sexual Rights Initiative 2018a). Nämä oikeudet ovat turvattuina muun muassa näissä sopimuksissa ja dokumenteissa; YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus¹⁰, kansalaisyhteiskunta- ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus¹¹, taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus¹², kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus¹³, Kairon väestö- ja kehityskonferenssi ja sen toimintasuunnitelma¹⁴, kestävän kehityksen

⁸ the Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR)

⁹ the Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW)

¹⁰ Universal Declaration of Human Rights (UDHR)

¹¹ International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)

¹² International Covenant on Economic Social and Cultural Rights (ICESCR)

¹³ Convention on the Elimination of all forms of Discrimination Against Women (CEDAW)

¹⁴ International Conference on Population and Development Programme of Action (ICPD PoA)

toimintaohjelma (Agenda2030)¹⁵ ja Pekingin toimintaohjelma¹⁶. (Sexual Rights Initiative 2018a.)

Seksuaalioikeuksien määritelmästä ei olla kuitenkaan päästy täysin yhteisymmärrykseen vaan on monia seksuaalioikeuksien julistuksia, joissa oikeudet määritellään (ks. esim. IPPF 2008; WAS 2014). Yleisesti seksuaalioikeuksilla tarkoitetaan yksilön oikeutta päättää tietoisesti ja vastuullisesti omaan seksuaalisuuteensa liittyvistä asioista, ja nämä oikeudet ovat jakamattomia ja kuuluvat jokaiselle (Starrs et al. 2018, 2643). Kuitenkin oikeuksien ja julistusten yhteisestä kielestä ja merkityksestä kiistellään edelleen (Thijssen et al. 2019, 2). Esimerkiksi Gutmacher ja Lancet-komission uusimmassa raportissa ”Accelerate progress—sexual and reproductive health and rights for all” pyritään laajentamaan seksuaalioikeuksien määritelmää holistisempaan suuntaan, jolloin määritelmä laajentaisi näkemystä pelkästään terveysnäkökulmasta huomioimalla seksuaalioikeuksien laajemman määritelmän. Lisäksi se ottaa huomioon sen, miten seksuaalioikeudet vaikuttavat kokonaisvaltaisesti ihmisten elämään ja hyvinvointiin. Komission raportti nostaa esille, miten seksuaalioikeuksien toteutumisella on terveyden lisäksi sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia. (Starrs et al. 2018.)

Käytän tässä tutkimuksessa yhdistelmää Väestöliiton (Ilmonen, Korhonen, Lipsanen, Kaukoranta & Kotiranta 2019) seksuaalioikeuksien jaottelusta sekä Gutmacher-Lancet komission määritelmästä (Starrs et al. 2018). Myös Väestöliiton jaottelussa seksuaalioikeuksien määritelmä perustuu Gutmacher-Lancetin määritelmään, mutta selvyuden vuoksi seksuaalioikeudet ymmärretään seitsemän eri oikeuden kautta (Ilmonen et al. 2019). Rajanveto seitsemän oikeuden suhteen on kuitenkin keinotekoinen, koska oikeudet ovat linkittyneitä ja limittäisiä toisiinsa. Näin ollen ei voida sanoa, että seksuaalioikeudet toteutuisivat, mikäli jokainen näistä oikeuksista eivät toteudu. Gutmacher-Lancet komission määritelmä on tällä hetkellä tuorein ja holistisin määritelmä seksuaalioikeuksista, jonka vuoksi esimerkiksi YK:n ja WHO:n määritelmät eivät vielä täysin vastaa tätä. Uutta määritelmässä on se, että se ottaa kokonaisvaltaisesti huomioon niin oikeudellisen kuin terveydellisen aspektin ja seksuaalioikeudet nähdään vaikuttavan laajasti yksilöiden ja yhteiskuntien hyvinvointiin.

¹⁵ 2030 Agenda for Sustainable Development

¹⁶ Beijing Platform for Action (BPfA)

Ensimmäinen seksuaalioikeus on oikeus omaan seksuaalisuuteen. Tällä oikeudella taataan jokaisen oikeus nauttia oman seksuaalisen suuntautumisen mukaisesta seksuaalisuudesta. Siihen liittyy vahvasti se, että jokaisella on oikeus päättää omasta seksuaalielämästään, jolloin jokaisella on oikeus nauttinnolliseen, turvalliseen ja tasapainoiseen seksuaalielämään. Keskeistä tässä oikeudessa on seksuaalisuuden normalisointi ja ymmärtäminen. Ihmisyyteen kuuluu keskeisesti seksuaalisuus ja se on jokaiselle yksilöllistä, monimuotoista ja kehittyy ihmisen elämän aikana. (Ilmonen et al. 2019, 12-13.)

Toinen oikeuksista on oikeus tietoon seksuaalisuudesta. Tällä oikeudella taataan, että jokaisella on oikeus saada tietoa muun muassa seksuaalisuuden monimuotoisuudesta, ehkäisystä ja seksitaudeista sekä siitä, millaisia oikeuksia ja velvollisuuksia tähän liittyy. Tiedolla mahdollistetaan se, että ihmiset voivat tehdä vastuullisia ja itsenäisiä päätöksiä liittyen omaan seksuaalisuuteensa. Ihmiset tarvitsevat tutkimuksiin perustuvaa ja oikeaan aikaan saatua tietoa, koska sillä mahdollistetaan hyvä seksuaaliterveys, itsensä suojelun ja myös seksuaalisuudesta nauttiminen. Keskeistä tässä on nuorille esimerkiksi kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen saaminen. (Ilmonen et al. 2019, 18-19.)

Seuraavana oikeutena on oikeus suojella itseään ja tulla suojelluksi. Jokaisella on oikeus turvalliseen elämään ja ruumiilliseen koskemattomuuteen. Jokaisella tulee olla mahdollisuus suojella itseään seksitaudeilta ja seksuaaliväkivallalta. Yhteiskunta on keskeinen toimija, jonka tehtävänä on turvata tämä oikeus lainsäädännön kautta. (Ilmonen et al. 2019, 24.)

Neljäs on oikeus seksuaaliterveyspalveluihin. Tällä taataan oikeus turvalliseen, luotettavaan ja korkeatasoiseen seksuaaliterveydenhoitoon. Palveluiden tulee olla helposti saatavilla. Erityisesti nuorilla on haasteita seksuaaliterveyspalveluiden saatavuudessa. Erityisen tärkeää on tarjota nuorisoystävällisiä palveluita, jotka olisivat nuorille helposti saatavilla, joissa nuoria kunnioitetaan eikä väheksytä. Tähän liittyy esimerkiksi mahdollisuus valita itselle sopiva ehkäisy tai saada tarvittaessa turvallinen abortti. (Ilmonen et al. 2019, 30-31.)

Viides on oikeus näkyä, jolla tarkoitetaan oikeutta tasa-arvoon ja syrjimättömyyteen. Siihen liittyy vahvasti se, että jokaisella on oikeus tulla kuulluksi ja nähdyksi omana itsenään ilman pelkoa syrjinnästä. Yhteiskunnat koostuvat erilaisista ihmisistä ja jokainen heistä on yhtä arvokas ja näin ollen yhteiskunnan tulee olla tasa-arvoinen. Kenenkään ei tulisi pelätä näkyä yhteiskunnassa omana itsenään. Jokaisella on oikeus olla oma itsensä ilman pelkoa

syrijinnästä, leimautumisesta, vähättelystä ja väkivallasta. Tasa-arvon tulee toteutua niin yksilötasolla kuin globaalilla tasolla. Tätä kautta jokainen voi itse määrittää seksuaalisuutensa ja sukupuolensa itse ilman pelkoa. (Ilmonen et al. 2019, 36-37.)

Kuudes on oikeus yksityisyyteen. Tämä oikeus takaa sen, että jokainen saa päättää omasta seksuaalisuudestaan ja siihen liittyvistä asioista ilman pelkoa siitä, että muut painostaisivat tekemään päätöksiä vastoin omaa tahtoa. Yksityisyyden kunnioittaminen on seksuaalisuutta käsiteltäessä erityisen tärkeää, sillä yksityisyydellä turvataan jokaiselle mahdollisuus tehdä itsenäisiä päätöksiä ja nauttia omasta seksuaalisuudestaan ilman pelkoa tai sosiaalista painostusta. Tähän liittyy myös se, että jokainen saa itse päättää, mitä haluaa omasta seksuaalisuudestaan kertoa muille. (Ilmonen et al. 2019, 42.)

Seitsemäs on oikeus vaikuttaa ja osallistua omaan seksuaalisuuteen liittyvään päätöksentekoon. Se ei tarkoita ainoastaan mahdollisuutta vaikuttaa päätöksentekoon omassa elämässä ja perheessä vaan myös jokaisella on oikeus vaikuttaa yhteisöjen, valtioiden ja YK:n tasolla. Tämä ei siis kata ainoastaan poliittiseen päätöksentekoon vaikuttamisen vaan jokainen saa vaikuttaa päätöksentekoon oman elämänsä kohdalla. Esimerkiksi perheessä jokainen osapuoli tulee olla mukana tekemässä päätöksiä ja jokaisella on oikeus tehdä päätöksiä koskien omaa elämäänsä. (Ilmonen et al. 2019, 46.)

Siitä huolimatta, että seksuaalioikeudet ovat osa ihmisoikeuksia ja näin ollen valtioilla on velvollisuus näiden oikeuksien kunnioittamiseen, tapahtuu naisten seksuaalioikeuksien rikkomuksia. Rikkomuksia tapahtuu eri muodoissa, kuten esimerkiksi naisilta kielletään pääsy seksuaaliterveyspalveluihin tai palveluiden taso on heikkoa. Naisia pakotetaan ilman heidän suostumustaan toimenpiteisiin, jotka vaikuttavat heidän seksuaali- ja lisääntymisterveyteensä, kuten pakotettu sterilisaatio, neitsytkokeet ja pakotettu abortti. Naisten seksuaalioikeuksia rikotaan myös pakottamalla heidät sukuelinten silpomiseen ja aikaiseen avioliittoon. (OHCHR 2018b.)

Naisten seksuaalisuus asetetaan usein kiistanalaiseksi ja naisten seksuaalioikeuksien rikkomukset liittyvät usein sosiaaliin odotuksiin naisten seksuaalisuudesta. Patriarkaalisessa yhteiskunnassa, jolla tarkoitetaan sosiaalisesti rakennettua maskuliinista vallan muotoa, (Bryson 2003, 163) naisten rooli perheessä liittyy usein heidän kykyynsä lisääntyä. Tämän takia naisten terveyteen ja seksuaalioikeuksiensa toteutumiseen vaikuttaa negatiivisesti

esimerkiksi aikainen naimisiinmeno ja raskaus, kuten myös liian tiheät raskaudet. Patriarkaatin vuoksi naisia usein syytetään hedelmättömyydestä ja heidät suljetaan yhteisön ulkopuolelle, joka johtaa erilaisiin ihmisoikeusrikkomuksiin. (OHCHR 2018b.)

Seksuaalisuus ja seksuaali- ja lisääntymisoikeudet ovat olleet eurooppalaisen ja pohjoisamerikkalaisen feminismin keskiössä jo pidempään. Valkoisille feministeille erityisesti tässä korostuu naisen oikeus omaan kehoonsa, jolloin naisen kehoa ei voida pitää miehen omaisuutena. Erilaiset kampanjat naisten seksuaalioikeuksien edistämiseksi luotiin naisten tavoitteena naisille, mutta ne voidaan nähdä myös luottavan hierarkkiseen järjestykseen luokan ja rodun suhteen. Tällöin valkoiset naiset johtivat kampanjoita ja työväenluokka ja kolonisoidut naiset olivat asetettu kiitollisten vastaanottajien asemaan. Naisten oikeus aborttiin on myös yksi keskeisimmistä kysymyksistä feministeille. Tässä on kuitenkin otettava huomioon postkolonialistisen feminismin kritiikki siihen, että kampanjat, jotka pyrkivät puhumaan kaikkien naisten puolesta eivät luultavastikaan ota huomioon rakenteellisia eroja naisten välillä: rotu, etnisuus ja luokka, jotka vaikuttavat naisten kokemuksiin seksuaalioikeuksiin liittyvään alistamiseen. (Lewis & Mills 2003, 11.)

Kansainvälisessä politiikassa vallalla on hierarkkinen jako tärkeämmän (high politics) ja vähemmän tärkeän (low politics) välillä. Tärkeämmällä politiikalla tarkoitetaan julkisen elämänpiiriin liittyvät alueet ja valtion ylätasoinen toiminta, kun taas vähemmän tärkeällä tarkoitetaan esimerkiksi seksuaalisuuteen ja sukupuoleen liittyvät kysymykset. Feministinen tutkimus purkaa tätä jaottelua ja samalla kiinnittää huomion siihen, että myös nämä vähemmän tärkeät kysymykset, kuten juuri seksuaalisuus ja sukupuolistunut väkivalta vaikuttavat kansainväliseen politiikkaan. (Kantola & Valenius 2007, 23.) Tarkasteltaessa juuri globaalin etelän naisten toimijuutta on perusteltua tarkastella aineistoa feminististen linssien läpi. Tutkimuksen aiheeni liittyy vahvasti naisten seksuaalisuuteen ja toimijuuteen ja näin ollen valtavirran näkökulmasta se liittyy vähemmän tärkeämmän politiikan alaan. Haluan tutkimuksellani purkaa tätä näkökulmaa ja tuoda esiin naisten toimijuuden liittyen heidän omaan seksuaalisuuteensa.

Kantolan ja Valeniuksen (2007, 26) mukaan feministinen kritiikki kohdistetaan naisten marginalisoimiseen ja samalla pyritään saamaan naiset näkyviksi kansainvälisessä politiikassa. Sen takia feministinen tutkimus on kiinnittänyt huomion uusiin tutkimuskohteisiin, niin sanottuihin yksityisen elämänpiiriin kuuluviin kysymyksiin. Niiden

analysointi auttaa ymmärtämään sukupuolen merkityksen yhteiskunnassa ja ihmisten elämässä, ja sitä, miten sukupuoli jäsentää maailmaa. Feministinen kritiikki on myös keskittynyt usein sukupuolittuneiden dikotomioiden purkamiseen. Sukupuolittuneet vastakkainasettelut ylläpitävät tiettyä sukupuolijärjestystä ja samalla sitovat tiettyihin sukupuolirooleihin. (emt. 2007, 26, 33.)

”Yksityinen on poliittista”, on yksi kuuluisa feministinen lausahdus (ks. esim. Kantola & Valenius 2007, 23.). Enloe (2014) esittää, että tämä näkemys voidaan nähdä valtavirran näkökulmasta hankalana, koska se tarkoittaa sitä, että ne suhteet, jotka koimme yksityisiksi tai sosiaalisiksi ovat vallan läpätunkemia. Lisäksi nämä niin sanotut yksityiset suhteet ovat eriarvoisen ja julkisen vallan tukeman vallan läpätunkemia. (emt. 327.) Toisen näkemyksen mukaan kansainvälinen on yksityistä. Sillä tarkoitetaan sitä, että naiset tulee tehdä näkyviksi tutkimuksessa, jolloin heistä tulee analyttisesti näkyviä (emt. 332). Kansainvälinen ei siis kuulu vain valtioiden, instituutioiden ja yritysten välisiin suhteisiin, vaan se vaikuttaa myös ihmisten arjessa (Kantola & Valenius 2007, 23). Naiset eivät ole vain vallan objekteja, eivätkä passiivisia toimijoita tai uhreja. Naiset myös vaikuttavat kansainväliseen politiikkaan. Naiset voivat vaikuttaa käyttäytymisellään niin omaan yhteiskuntaansa kuin myös kansainväliseen politiikkaan. Tämä ymmärrys pakottaa muuttamaan ajattelua naisten asemasta ja vaikutuksesta yhteiskuntaan. (Enloe 2014, 332–333.)

Seksuaalioikeudet ovat keskeisessä osassa feministisessä tutkimuksessa, jota tarkastelen vielä tarkemmin seuraavassa luvussa. Seuraavaksi rakennan tutkimuksen teoreettista viitekehystä konstruktivistisesta lähtökohdista käsin tarkastelemalla kansalaisjärjestöjä kansainvälisen politiikan toimijoina ja pohjoinen-etelä-jakoa. Sen jälkeen keskityn tarkastelemaan tarkemmin feminististä kansainvälistä politiikkaa ja kansalaisjärjestöjen representaatiovaltaa. Siitä siirryn tarkastelemaan toimijuutta ja esittelen postkolonialistiset lähtökohdat Mohantyn (2003) kategorioille globaalien etelän naisista.

3. Kansalaisjärjestöt globaalien etelän naisten toimijuuden rakentajina

Tässä luvussa käsittelen tutkimuksen teoreettisia lähtökohtia, jotka linkittävät tutkimukseni konstruktivistiseen tutkimuskäsitykseen (ks. esim. Heywood 2013, 16). Tulkitseva käänne tapahtui 1980-luvun lopulla kansainvälisen politiikan tutkimuksessa. Tällöin keskeiseksi

tutkimuskohteeksi nousi merkitykset ja niiden ymmärtäminen. Teoreettisesti se ajoittuu kansainvälisen politiikan debatteihin realismiin ja reflektivismiin sekä konstruktivismiin välille (ks. esim. Reinalda 2013.) Tässä tutkimuksessa asemoidutaan sosiaalisen konstruktivismiin tulkintaan, jolloin todellisuus rakentuu sosiaalisesti ja reaali maailman olemassaolo ei ole siitä irrallinen.

Lähden luomaan teoreettista viitekehystäni ensin teoretisoimalla kansalaisjärjestöjä kansainvälisen politiikan toimijoina, jonka jälkeen keskityn tarkastelemaan pohjois-etelä-jakoa. Linkitän pohjoinen-etelä-jako-keskustelua teoreettiseen viitekehykseeni tarkastelemalla sitä feministisen kansainvälisen politiikan tutkimuksen avulla. Näiden jälkeen keskityn vielä tarkemmin kansalaisjärjestöjen representaatiovaltaan ja sitä kautta toimijuuteen. Viimeiseksi yhdistän teoreettiseen viitekehykseeni postkolonialistisen feminismiin ja Mohantyn (2003) luomat kategoriat globaalin etelän naisista toimijuuden näkökulmasta.

3.1. Kansalaisjärjestöt kansainvälisessä politiikassa

Sosiaalinen maailma, johon kansainvälinen politiikka myös kuuluu, on ihmisen rakentamaa ja se on merkityksellinen niille, jotka siihen osallistuvat. Kansainvälisten instituutioiden ymmärtämiseksi on ymmärrettävä, että ne koostuvat jaetuista ymmärryksistä, odotuksista ja sosiaalisesta tiedosta. Instituutiot eivät siis konstruktivistisen näkemyksen mukaan eivät ole erillään toimijoiden ajatuksista siitä, miten maailma toimii. Instituutiot ymmärretään siis pysyvinä identiteetteinä ja tarkoituksina. Konstruktivismissa korostetaan sitä, että sosiaalisissa suhteissa ja kanssakäymisessä rakennetaan todellisuutta. (Reinalda 2013, 10–11.) Tämän vuoksi on tarkasteltava kansalaisjärjestöjä ja niiden roolia globaalin etelän naisten toimijuuden ilmentäjinä ja ymmärrettävä, että maailmaa ja tieto rakennetaan sosiaalisten suhteiden kautta.

Perinteisesti kansainvälisessä politiikassa toimijoiksi on realismiin näkökulmasta ymmärretty valtiot ja valta on määritelty valtion vaikutusvaltana toisiin valtioihin materiaalisen kyvykkyyden myötä (Hurrell 2005, 42). Toisin kuin realismi, konstruktivismi korostaa näkökulmaa, että toimijoita ovat muutkin kuin valtiot. Näin ollen konstruktivismi antaa painoarvoa myös kansalaisjärjestöille. (Reinalda 2013, 10–11.)

Kylmän sodan jälkeen maailmanpolitiikan kentälle nousi tunnusmerkiksi käsitys siitä, että kansalaisjärjestöt (non-governmental organizations NGO tai civil society organizations CSO) ovat merkittäviä toimijoita maailmanpolitiikassa (Davies 2017, 884; Reinalda 2013, 13). Kansalaisjärjestöt nähdään merkittävänä toimijoina myös kehityksessä (Lister 2003, 175). Sen jälkeen kansalaisjärjestöjä on tutkittu monelta eri kannalta, esimerkiksi niitä määrittelevien piirteiden osalta (ks. esim. Willets 2011) ja miten ne vaikuttavat kansainväliseen päätöksentekoon (ks. esim. Finnemore ja Sikkink 1998). Uusimmissa tutkimuksissa on yhä enemmän keskitytty kansalaisjärjestöjen legitimitettiin lähteisiin (ks. esim. (Nasiritousi et al.). Davies (2017) kuitenkin artikkelissaan argumentoi, että kansalaisjärjestöjen merkitys maailmanpolitiikassa ei ole uutta vaan sitä on tutkittu jo ennen ensimmäistä maailmansotaa. Yhteisenä tekijänä näissä kuitenkin on se, että kansalaisjärjestöt ovat merkittäviä toimijoita kansainvälisessä politiikassa.

Davies (2017, 885) tuo esille, miten terminologian muutos 1900-luvun puolivälissä on vaikuttanut siihen, että kansalaisjärjestöt esitellään usein kansainvälisen politiikan uutena voimana. Aikaisemmin kansalaisjärjestöihin viitattiin termeillä *vapaat kansainväliset yhdistykset* (free international associations¹⁷) tai *yksityiset kansainväliset organisaatiot* (private international organizations¹⁸), ja näihin viittaavat tutkimuksen usein jätetään huomioimatta terminologian muutoksen vuoksi. Ensimmäisiä erotuksia tehtiin niin sanotun virallisen eli valtiollisen ja vapaan eli valtion ulkopuolisten kansainvälisten yhdistysten välille. Jo alusta lähtien määritelmässä on ollut mukana se, että toiminta tulee olla voittoa tavoittelematonta, jolloin se jättää määritelmän ulkopuolelle kansainväliset yritykset, joiden tarkoituksena on tehdä tuottoa. Nykyisin kansainväliset organisaatiot voidaan jakaa kolmeen eri ryhmään: valtioista koostuvat (IGO), ei-valtiolliset toimijat (NGO) ja yhdistelmäorganisaatiot (hybridi), joissa on sekä valtioita että ei-valtiollisia toimijoita mukana. (Davies 2017, 892.)

Kansalaisjärjestö-termin tällaisenaan on luonut Yhdistyneet kansakunnat (YK), jonka vuoden 1945 peruskirjan artiklassa 71 käsite määritellään (Davies 2017, 885). Sen mukaan kansalaisjärjestöt voitiin valtuuttaa toimimaan YK:ssa konsultointitarkoituksessa. Sen vuoksi alkuun kansalaisjärjestöt määriteltiin toimijoina, jotka toimivat kansainvälisesti ja olivat mukana YK:n piirissä ja vaikuttivat YK:n toimintaan. Käsite on kuitenkin muuttanut

¹⁷ käännös SK

¹⁸ käännös SK. Tulevat käännökset ilman erillistä mainintaa myös SK.

muotoaan myöhemmin tästä YK:n ensimmäisestä määritelmästä. Kuitenkin 1980-luvulta lähtien käsitteellä on alettu viittaamaan yhteiskunnallisiin toimijoihin, jotka toimivat myös YK:n ulkopuolella ja voivat olla niin kansainvälisiä kuin kansallisia toimijoita. Ja nykyisin kansalaisjärjestöt on tunnustettu olevan vaikuttavia toimijoita maailmanpolitiikassa. (Martens 2003, 271–272.)

Kansalaisjärjestöistä on edelleen useita määritelmiä ja on haastavaa löytää yhtä tiettyä määritelmää, joka sopisi kaikkiin kansalaisjärjestöihin. Usein kansalaisjärjestöt määritellään sitä kautta, mitä ne eivät ole. (Martens 2003, 277-278.) Yleisesti ollaan kuitenkin samaa mieltä siitä, että kansalaisjärjestöt ovat itsenäisiä valtioista eli ne ovat ei-valtiollisia toimijoita. Alusta lähtien on ollut selvää, että kansalaisjärjestöt ovat voittoa tavoittelemattomia. Yleisesti on siis sovittu, että kansalaisjärjestöt eivät osallistu kaupalliseen toimintaan. Tämän ymmärryksen kautta kansainväliset yritykset eivät ole kansalaisjärjestöjä. Yllättäen pidetään itsestään selvänä, että kansalaisjärjestöt ovat perustettuja organisaatioita eivätkä esimerkiksi ryhmiä, epämuodollisia yhdistyksiä tai verkostoja. (Willetts 2011, 9.) Kansalaisjärjestöt erotetaan myös erilaisista aseellisista ryhmittymistä luonnehtimalla niitä toimijoiksi, jotka eivät käytä väkivaltaa (Martens 2003, 279).

Kansalaisjärjestöjen ei tulisi näiden määritelmien mukaan olla riippuvainen valtioiden taloudellisesta tai moraalisesta tuesta. Kansalaisjärjestöt voivat kuitenkin saada taloudellista tukea valtioilta siinä määrin, että ne voivat edelleen jatkaa toimintaansa ilman valtiollista tukea. Tämä on kuitenkin kyseenalaista, sillä monille kansalaisjärjestöille valtiollinen tuki on yksi pääasiallisista rahoituskeinoista. Sen vuoksi kansalaisjärjestöt ovat saaneet osakseen kritiikkiä niiden itsenäisyydestä suhteessa valtioihin. (Martens 2003, 280-281.)

Kansalaisjärjestöt ovat voiton tavoittelamisen sijaan kiinnostuneita edistämään omia tavoitteitaan, esimerkiksi heidän jäseniensä etuja tai muita universaaleja asioita, kuten esimerkiksi ihmisoikeuksia. Kansalaisjärjestöt myös pyrkivät vaikuttamaan valtiollisiin toimijoihin, kuten valtioihin tai IGOihin, vaikuttaakseen poliittisiin päätöksiin omalla toimialueellaan. Aikaisemmin kansalaisjärjestöihin on voitu viitata vapaaehtoisjärjestöinä, mutta organisaatioiden ammatillisuuden lisääntyessä niihin on alettu viittaamalla voittoa tavoittelemattomina ja ammattimaisina ryhminä. Tämä tarkoittaa siis sitä, että kansalaisjärjestöissä on pysyvää ja palkattua väkeä töissä ja aktivisteilla on tiettyjä kykyjä,

joita tarvitaan asioiden ajamiseen, kuten viestinnän tai varainhankinnan kokemusta. (Martens 2003, 279.)

Tässä tutkielmassa ymmärrän kansalaisjärjestöt niin, että ”kansalaisjärjestöt ovat virallisia (ammattimaisia) itsenäisiä yhteiskunnallisia organisaatioita, joiden pääasiallinen tavoite on edistää yhteisiä tavoitteita kansallisella tai kansainvälisellä tasolla” (Martens 2013, 282).¹⁹ Näen kansalaisjärjestöt siis ei-valtiollisina, voittoa tavoittelemattomina ja ei-väkivaltaisina toimijoina. Perustan määritelmäni molempien sekä Martensin (2003) että Willettsin (2011) määritelmiin kansalaisjärjestöistä. Otan huomioon sen, että kansalaisjärjestöt voivat saada rahoitusta valtioilta, mutta tässä tutkimuksessa en koe sen olevan olennaista tutkittavan aiheen kohdalla. Kiinnostuksena on ennemminkin, miten kansalaisjärjestöt kuvaavat naisten toimijuutta materiaaliensa kautta. Tämä perustelee myös kahden tutkittavan kansalaisjärjestön valintaa.

Seuraavaksi käsittelen pohjois-etelä-jakoa, jota on syytä tarkastella puhuttaessa kansalaisjärjestöjen toiminnasta globaalissa etelässä. Tutkimuksessa käsitellään globaalin pohjoisen kansalaisjärjestöjen toimintaa globaalissa etelässä, ja miten ne kuvaavat globaalin etelän naisia. Sen vuoksi on tärkeää ymmärtää, miten pohjoinen-etelä-jako mahdollisesti vaikuttaa tähän.

3.2. Pohjoinen-etelä –jako

Pohjois-etelä-jakoa käsitteli ensimmäisenä Eckl & Weberin (2007, 3) mukaan David Horowitz kirjassaan *Hemispheres North & South: Economic Disparity Among Nations*. Horowitz tuo esille kirjassaan eroja köyhien ja rikkaiden välillä ja nämä erot voidaan nähdä maantieteellisesti jakamalla maailman teollistuneeseen ja varakkaaseen pohjoiseen ja alikehittyneeseen etelään. Eckl & Weber (2007, 3) huomauttavat, että kirja on syventynyt aikansa kontekstiin ja moni asia on siitä muuttunut. He kuitenkin huomauttavat, että se voi edelleen esittää huolia, jotka luultavasti edelleen pitävät huomattavaa asemaa pohjois-etelä-

¹⁹ “NGOs are formal (professionalized) independent societal organizations whose primary aim is to promote common goals at the national or the international level” (Martens 2013, 282.)

jaossa kansainvälisen politiikan alalla. Horowitzin kirjaa voidaan kuitenkin tarkastella vallitsevien ominaisuuksien kautta, jotka samalla tavalla edelleen antavat tietoa nykyisistä keskusteluista pohjois-etelä-jaosta.

Käsite pohjois-etelä-jako (North-South divide) ja siihen viittaavat synonyymit pohjois-eteläkuilu (North-South gap) ja pohjois-etelä-rakoilu (North-South cleavage) ovat vakiintuneet sekä yleiseen kieleen että akateemiseen kielenkäyttöön. Käsitteet ovat ongelmallisia, koska ne voidaan ymmärtää ilmaisevan todellisuutta sellaisenaan. Nämä käsitteet kuitenkin yksinkertaistavat kyseistä ilmiötä, mutta samalla muodostavat oman todellisuutensa. Käsitteen umpimähkäinen käyttö jättää huomioimatta sen, miten kielen kautta rakennetaan ja ymmärretään todellisuutta. (Eckl & Weber 2007, 3.) Tämän vuoksi onkin tärkeää tarkastella tämän tutkimuksen kontekstissa pohjois-etelä-jakoa ja sitä, miten se saattaa vaikuttaa kansalaisjärjestöjen tapaan kuvata globaalin etelän naisia.

Pohjois-etelä-jaon käsitteellinen analyysi jakaa käsitteen kahteen eri osaan. Jako-käsite voidaan ymmärtää joko toimintana tai tilana. Jako-käsite pohjois-etelä-jaossa viittaa tilaan ainoastaan siinä määrin kuin se on seuraus toiminnasta. Käsite viittaa myös jaotteluun ja tässä tapauksessa se tarkoittaa jakoa erilliseen pohjoiseen ja erilliseen etelään. Yhdessä määrite pohjois-etelä viittaa kolmeen eri ymmärrykseen: binääriseen, maantieteelliseen ja jatkumona itä-länsi-jakoon. Pohjoinen-etelä-käsite viittaa vahvasti binääriseen vastakkainasetteluun tai vastakohtaisuuteen. (Eckl & Weber 2007, 4.) Tämä käsitys olisi mielestäni tärkeää hylätä, koska binäärisuus viittaa Eckl & Weberin (2007, 4) mukaan joko-tai rakenteeseen, jolloin nämä kaksi eivät voi olla samaan aikaan vaan voi olla vain pohjoinen tai etelä. Tällöin etelä-pohjoinen-jaolla vahvistetaan vastakkainasettelua. Tätä on hyvä tarkastella myös analyysissä, että tuovatko kansalaisjärjestöt tätä jaottelua esille.

Toinen käsitys viittaa siihen, että pohjoinen ja etelä ovat myös maantieteellisiä termejä, jolloin käsitteet viittaavat tähän jakoon etelästä ja pohjoisesta. Käsitesanat eli pohjois-etelä-jako on mahdollista jakaa metaforiin ja metonymioihin. Metaforalla viitataan siihen, että käsite korvataan toisella käsitteellä, joka ymmärretään tarkoittavan samaa. Metonymia taas viittaa samaan ymmärrykseen käsitteestä, mutta kahdella eri sanalla. Yksi esimerkki tästä on, kun puhutaan purjeista, niin tarkoitamme laivoja. Jos analysoidaan termiä pohjois-etelä-jako metaforasta käsin, törmätään helposti useisiin ongelmiin. Käsitteen binäärisuuden vuoksi pohjoisen ajatellaan tarkoittavan binäärin hallitsevaan puoleen ja näin ollen etelän taas

taantuvaan puoleen. Tämä ymmärrys johtuu siitä, että usein pohjois-etelä-jako ymmärretään tarkoittamaan ylä- ja alapuolista tilannetta. Tässä ymmärryksessä pohjoiseen mentäessä mennään ylöspäin ja etelään mentäessä mennään alaspäin. (Eckl & Weber 2007, 5.) Tämä taas on ongelmallista esimerkiksi juuri kansalaisjärjestöjen toiminnassa, etteivät he käyttämällään kielellä vahvista tätä binääriä, jolloin he pohjoisessa ovat hallitsevassa asemassa ja etelän ihmiset taas taantuvina ihmisinä, jotka ovat kykenemättömiä itse edistämään omia etujaan. Ja näin ollen etelä olisi jotenkin pohjoisen alapuolella.

Metonymia taas viittaa siihen, että jotain otetaan tai jätetään pois. Pohjoinen-etelä-jaossa tähän viitataan sillä, että esimerkiksi etelän valtioihin ja ihmisistä puhuttaessa kuvataan heitä vain etelänä ilman mitään tarkempaa määrettä. (Eckl & Weber 2007, 5.) Näistä merkityksistä voidaan siis pohtia, millaisena etelä tässä jaossa näyttäytyy ja miten se vaikuttaa ymmärrykseen ja puheeseen keskusteltaessa esimerkiksi maailman valtasuhteista. Jos etelä nähdään taantuvana ja alapuolella olevana sekä siitä keskustellaan yleisellä tasolla, ilman tarkempia määreitä, voidaan pohtia, miten se vaikuttaa naisten toimijuuden ilmentämiseen, esimerkiksi kansalaisjärjestöjen toiminnassa. Tässä myös unohdetaan se, että etelä on moninainen eikä yhdenlainen alue tai siellä asuu vain tietynlaisia ihmisiä. Tämä myös vahvistaa näkemystä etelän ihmisistä homogeenisenä avuttomana ryhmänä.

Pohjoinen-etelä-jako voidaan nähdä tietynlaisena maantieteellisenä jatkumona itä-länsi-jaottelulle, johon maailma on aikaisemmin historiassa jaettu kahdesti: tällöin oli kolonialistinen/imperialistinen-jako sekä kylmän sodan aikana maailma jaettiin itään ja länteen. Itä-länsi ja pohjois-etelä-jako ovat akateemisessa maailmassa kielellisesti samankaltaisia käsitteitä ja myös verrattavia ilmiöitä, jossa niiden suhde on vakiintunut. On hyvin mahdollista, että itä-länsi-jaon päättymisen on saattanut vaikuttaa pohjoinen-etelä-jaon yleistymiseen. (Eckl & Weber 2007, 5–6.)

Pohjois-etelä-jaolla voidaan viitata myös muihin jakolinjoihin, jotka liittyvät siihen vahvasti. Näitä ovat esimerkiksi kehittynyt/kehittyvä (developed/developing) ja teollistuneet ja ei-teollistuneet (industrialised/non-industrialised) maat. Nämä jaot eivät kuvaile sosiaalisia rooleja kansainvälisessä yhteisössä vaan ovat erityisen valtiokeskeisiä. Yksi tällainen käsite, joka viittaa myös maailman jakautumiseen on kolmas maailma (Third World). Johtava tulkinta kolmannen maailman käsitteestä nykyisin on taloudellinen tai yhteiskunnallistaloudellinen, joka keskittyy alikehittyneisyyden ilmiöön. Yleisesti käsite

ymmärretään tarkoittavan köyhää, alikehittyntä valtiota tai aluetta, jossa elämänlaatu on heikko. (Solarz, 2012, 1563; 1571.) Tässä tutkimuksessa rajaan kolmannen maailman tai kuten tässä tutkimuksessa käytän globaalin etelän maanosana Afrikkaan. Otan kuitenkin huomioon, etten tutkimuksellani vahvista tätä käsitystä vaan ennemminkin kriittisesti tarkastelen tätä.

Tarkastelemalla pohjois-etelä-jaon käsitettä tarkemmin, voidaan huomata, että sen käyttö ilmentää rajalinjaa myös näiden muiden yllä mainittujen käsitteiden välillä. Jotta voidaan paremmin ymmärtää tätä rajalinjaa, niin on käsiteltävä pohjois-etelä-jaon käsitettä suhteessa muihin käsitteisiin. Esimerkiksi käsitteet voidaan yhdistää, kuten tässä esimerkissä, jossa puhutaan teollistuneesta pohjoisesta etelän mallina, joka taas johtaa siihen, että etelän tehtävä on seurata pohjoisen mallia. Näin ollen mittarina pidetään teollistumista. Tästä esimerkistä voidaan huomata, että se rajoittaa merkittävästi mahdollisuutta verrata esimerkiksi kehityksen kategoriaan, ja samalla ilmaisee tämän käsitteen binääristä olemusta, jolloin se ymmärretään joko kehittynt/ei-kehittynt tai teollistunut/ei-teollistunut kautta. (Eckl & Weber 2007, 6–7.)

Kansainvälisen politiikan alalla voidaan huomata, että jaot eri osa-alueisiin on kavennettu yhteen rajalinjaan, joka erottaa kaksi kaiken käsittävänä leirinä. Voidaan kuitenkin löytää pyrkimyksiä vähentää binäärisuutta ja ymmärtää monivivahteisempi kuva erottamalla kehitysmaista erilaisia ryhmiä, eikä niinkään jaotella niitä yhtenä. Näistä voidaan kuitenkin löytää yksi tavoite, jonka pohjois-etelä-jako on asettanut ja se on syrjintä. Syrjintä ei tapahdu pelkästään kehittyneiden ja kehitysmaiden eli ennemmin kehittyvien maiden välillä vaan myös ei-teollistuneiden maiden välillä. Kuitenkin edelleen on huomioitava, että kehittyneet maat nähdään yhtenä ryhmänä. (Eckl & Weber 2007, 6–7.)

Pohjois-etelä-jako jakaa myös sosiaalisia rooleja ja toiminnan sääntöjä kansainvälisen yhteisön sisällä. Eckl & Weber (2007, 7) pohtivat pohjoisen ja etelän valtioiden välistä epätasa-arvoa ja rooleja. Implisiittisesti pohjoiseen usein liitetään tietynlainen velvollisuus etelän kohtalosta. Tällä myös perustellaan erilaisia interventioita etelään tehtäessä. Uusimmat interventiot eivät ole enää pelkästään sotilaallisia vaan esimerkiksi poliittisia ja taloudellisia. Tiedyt poliittiset ja taloudelliset olosuhteet tulee olla, jotta esimerkiksi täyttää vaatimukset ulkomaan avulle. Tämä ei kuitenkaan johdu pelkästään vallan epätasapainosta vaan ennemminkin siitä, että kehitysmaat nähdään holhottavina, joista täytyy pitää huolta. Sen vuoksi puuttuminen niiden sisäisiin asioihin pidetään jollakin tapaa legitiiminä. Toisaalta

kehittyneet maat taas nähdään autonomisina. Tässä nähdään, miten oikeudet ja velvollisuudet eroavat kehittyneiden ja kehitysmaiden välillä. (Eckl & Weber 2007, 7–8.)

Erityisesti tästä syystä on mielenkiintoista tutkia miten kansalaisjärjestöt ilmaisevat globaalien etelän naisten toimijuutta omissa materiaaleissaan. Voidaan siis pohtia, että oikeuttavatko pohjoisten kansalaisjärjestöt oman toimintansa globaalissa etelässä juuri sen vuoksi, että etelä nähdään holhottavana ja oikeutus tälle toiminnalle koetaan saavan siitä, että globaalien etelän ihmiset eivät pysty edustamaan itseään. Tästä on hyvä jatkaa pohdintaa tässä tutkimuksessa selvitettävään, miten pohjoisten kansalaisjärjestöt kuvaavat globaalien etelän naisten toimijuutta liittyen seksuaalioikeuksiin omissa materiaaleissaan.

Ongelmallista pohjois-etelä-jaossa on sen binäärinen rakenne, jolloin se viittaa kyseenalaisen yksinkertaistavaan ja selkeään jakoon. Ensinnäkin se sivuuttaa näiden kahden asian eli pohjoisten ja etelän hajanaisuuden/heterogeenisyyden sekä niiden sisällä että niiden kesken. Rakenne myös jättää huomioimatta ne, jotka eivät kuulu kummallekaan puolelle. Ongelmallista on myös se, ettei myöskään selkeästi määrittele mitä käsitteellä tarkoitetaan. Koska käsitteelle ei ole selkeää määritelmää niin tutkijat voivat itse keksiä heidän omat tulkintansa siitä, mitkä asiat ja toimijat liittyvät tähän jakoon. Tämä johtaa taas siihen, että käsitettä käytetään monella eri tavalla ja se linkitetään erilaisiin konflikteihin, jolloin sitä käytetään niin selittämään, kun lääkkeeksi erilaisiin konflikteihin. Monitulkintaiset käsitteen käyttämiset eivät ole kuitenkaan vähentäneet tai jopa lopettaneet käsitteen käyttöä, vaan käsitteen nähdään olevan todiste pohjois-etelä-jaosta ja muut ilmiöt, jotka eivät mahdu tähän lähestymistapaan nähdään poikkeuksena sääntöön. (Eckl & Weber 2007, 17–18.)

Tässä tutkimuksessa tiedostetaan binäärisuuden ongelmallisuus ja vaikka tutkimuskysymyksen voidaan ymmärtävän vahvistavan tätä niin tutkimuksen tarkoituksena on kriittisesti arvioida pohjoisten kansalaisjärjestöjen vallitsevaa käsitystä globaalien etelän naisista. Tutkimus valottaa järjestöjen materiaaleista löytyviä mahdollisia binäärisuutta vahvistavia elementtejä ja pyrkii sitä kautta tuomaan ne esille, joka mahdollistaa niiden kriittisen tarkastelun. Tuomalla näitä elementtejä näkyville asetetaan ne tarkempaan tarkasteluun, joka taas voi auttaa järjestöjä muuttamaan omia käytäntöjään. Käytän tässä tutkimuksessa käsitteitä globaali pohjoinen ja etelä sen vuoksi, että haluan tuoda niiden takana olevat tausta-ajatukset esille ja pyrin sitä kautta kriittisesti tarkastelemaan

tutkimuskohdetta. Seuraavaksi tarkastelen tarkemmin feminististä kansainvälisen politiikan tutkimusta ja linkitän pohjoisen-etelä-jaon postkolonialistiseen feminismiin.

3.3. Feministinen kansainvälinen politiikka

Kansainvälisen politiikan feministinen tutkimus juontaa juurensa 1980-luvulle (Sylvester 2002, 8–9). Feministisellä tutkimuksella voidaan nähdä olevan vahva vaikutus kansainvälisen politiikan tutkimukseen (ks. esim. Penttinen 2004). Kansainvälisen politiikan alalla on monia eri feministisen tutkimuksen suuntauksia, jotka keskittyvät eri teemoihin ja näin ollen ei voida puhua yhdestä tietystä suuntauksesta. (ks. esim. Steans 2013; Kantola & Valenius 2007, 32). Suurin osa suuntauksista jakaa yhtenäisen kiinnostuksen sukupuolen emansipaatioon, mutta ne kuitenkin lähestyvät asiaa eri lähtökohdista. Feministinen lähtökohta kansainvälisen politiikan tutkimukseen voidaan nähdä linssinä, jonka kautta kansainvälistä politiikkaa tarkastellaan sukupuolen näkökulmasta, ja sitä kautta voidaan löytää uusia ulottuvuuksia. (Sjonberg & Tickner 2011, 5.)

Kantolan ja Valeniuksen (2007) mukaan kansainvälisen politiikan näkökulmasta feminismi voi viitata tutkimuksen pyrkimykseen kyseenalaistaa ja sitä kautta muuttaa sukupuolten välisiä suhteita, joissa naiset määritellään alisteiseksi suhteessa miehiin ja samalla myös asetetaan toiset naiset alisteiseen asemaan suhteessa muihin naisiin (Kantola & Valenius 2007, 21). Feministisen kansainvälisen politiikan tutkijat kysyvät, missä ovat naiset ja sukupuoli kansainvälisessä politiikassa, ja mitä näihin kohdistuva tutkimus voi osoittaa kansainvälisestä politiikasta (ks. esim. Enloe 2014). Feministiset tutkijat ovat osoittaneet, että kansainvälisen politiikan ymmärtäminen riippuu maskuliinisten ja feminiinisten odotusten huomioimisesta ja ymmärtämisestä yhteiskunnassa. Feministisen ajattelun mukaan on mahdotonta erottaa feministinen ymmärrys yleisemmästä kansainvälisen politiikan ymmärryksestä. Ymmärtääkseen kansainvälistä politiikkaa tulee ottaa huomioon nämä kaikki näkökulmat. Useimmat feministisen kansainvälisen politiikan tutkijat näkevät, että kansainvälisen politiikan teoretisointi on tietyn joukon etuoikeus, useimmiten etuoikeutettujen miesten. Feministiset tutkijat ottavat huomioon sen, että maailman selittämisessä ja ymmärtämisessä tulee ottaa huomioon kansainvälisen politiikan alan marginalisoituneiden perspektiivi. (Sjonberg & Tickner 2011, 2, 6.)

Sjonbergin ja Ticknerin (2011, 4) mukaan maskuliinisuuksilla ja feminiinisyyksillä on hierarkkisia valtaseuraamuksia. Nämä sukupuolittuneet valtasuhteet ovat keskeisiä lähes jokaisessa sosiaalisen ja poliittisen elämän alueessa. Sukupuolihierarkiat ovat sosiaalisesti rakentuneita hierarkioita, jotka perustuvat sukupuolittuneisiin odotuksiin yksilöstä, valtiosta ja muista kansainvälisen politiikan toimijoista. Kantolan ja Valeniuksen (2007, 33) mukaan sukupuolittuneet odotukset tekevät kaikenlaiset poikkeukset ongelmallisiksi. Feministisessä tutkimuksessa sukupuoli nähdään analyyttisenä välineenä, jonka avulla voidaan kiinnittää huomio näihin hierarkkisiin valtasuhteisiin, jotka ylläpitävät kansainvälisen politiikan käytäntöjä (emt. 15).

Gillian Youngsin (2004, 76–77) mukaan valtavirran teoria heijastelee ja ilmaisee miehistä valtaa, joka on historiallisesti rakentunutta. Se ei niinkään ole avoin ja kattava näkökulma poliittisista prosesseista, joissa osallisina olisivat kaikki yhteiskunnan jäsenet. Feministisen kansainvälisen politiikan keskeisenä tehtävänä Youngsin mukaan on paljastaa kritiikin avulla valtavirran teorian maskuliiniset rajoitteet. Kuitenkin tärkeää on huomioida, se että mennään rajoitteiden yli ja tutkitaan niitä poliittisia prosesseja, joissa osallisina ovat sekä naiset että miehet. Näin ollen Youngsin mukaan feministisen kansainvälisen politiikan tehtävänä on purkaminen ja uudelleenrakentaminen. (ibid.) Täten feministinen kansainvälinen politiikka ymmärretään kritisoivan valtavirran näkemyksiä, samalla tuoden uusia näkökulmia ja tutkimuskohteita kansainvälisen politiikan alalle. Feministinen kansainvälinen politiikka on siis yksi näkökulma kansainväliseen politiikkaan, joka keskittyy sukupuoleen, sen tuomiin odotuksiin ja valtarakenteisiin.

Feministinen postkolonialistinen teoria taas pyrkii rodullistamaan (racialise) valtavirran feministisen teorian ja lisätä feministisiä näkemyksiä kolonialismin ja postkolonialismin teoretisointiin. Feministinen antirasistinen (anti-racist) politiikka syntyi naisten eroavaisuuksien ymmärtämisestä ja anti-imperialistien kampanjoista ensimmäisen ja kolmannen maailman naisista (first and third world women) eli tässä tarkoittaen globaalin pohjoisen ja etelän naisia.²⁰ Naisten liikkeen sisäiset jännitteet ja kamppailut tulivat todeksi valkoisille naisille olosuhteiden pakosta ymmärtää, että sukupuoli on aina rodullistettua. Toisen aallon Anglo-Amerikan feministinen teoria yleisti länsimaisen keskituloisen naisen kokemukset ja loi sen kautta, sisaruus on globaalia -ajattelun, joka oletti, että valkoisen naisen

²⁰ Postkolonialistisessa teoriassa käytetään kolmas maailma-termiä, mutta ymmärtäessäni sen ongelmallisuuden, käytän teoriaosuudessa itse sen sijaan termiä globaali etelä. Mainitessani globaali etelä, teoriassa on käytetty käsitettä kolmas maailma (third world).

kokemukset ovat kaikkien maailman naisten haasteita. Tämänlainen johti värillisten ja globaalien etelän naisten hiljentämiseen kyseisen aallon feministiseen teoriaan. Tästä valkoisen naisen haasteiden yleistämisestä feministinen teoria onkin saanut kritiikkiä ja se on johtanut koko sosiaalisen sukupuolen (gender) käsitteen uudelleen ajatteluun. Sosiaalisen sukupuolen käsitteen käyttö mahdollisti keskustelun feminiinisyydestä ja maskuliinisuudesta menemättä biologiseen sukupuoleen. Tämän käsitteen käyttö kuitenkin hankaloitti naisista puhumisen yleisenä ryhmänä, kun otettiin huomioon muista kulttuureista tulleiden naisten haasteet ja arvot. Ja tämä on erityisen keskeistä monille feministeille, jotka luovat uskollisuutta ja solidaarisuutta kansainvälisellä kentällä. (Lewis & Mills 2003, 3–4.)

Feministinen teoria on saanut kritiikkiä esimerkiksi siitä, että sen pitäisi kohdata sen implisiittinen rasismi ja rasistiset stereotyyppit. Kritiikin kohteena on ollut myös se, että yleistetään valkoisten naisten haasteet kaikkia naisia koskeviksi haasteiksi. Värilliset naiset ovat myös tuoneet esille, että he eivät voi erottaa sukupuolen sortoa rodullistetusta sorrosta, koska he ovat kokeneet molempia yhdessä, jolloin se ei ole pelkästään rasismia tai seksuaalista sortoa vaan molempia. Tämän vuoksi kaikki sukupuoleen liittyvät suhteet, ei pelkästään värillisten naisten kokemukset tulee aina nähdä rodullistettuina työkaluina analyysille ja olla feminismien ja antirasistisen toiminnan keskiössä. Mainittu on myös siitä, että valkoisten naisten tulisi ymmärtää oma etuoikeutensa patriarkalisessa nykytilassa, joka on saavutettu värillisten ja globaalien etelän naisten kustannuksella. (Lewis & Mills 2003, 4–5.)

Valkoiset feministit ovat alkaneet keskittyä myös heidän omiin rodullisiin identiteetteihinsä eivätkä ainoastaan oletta, että rotu on termi, jota käytetään keskusteltaessa värillisistä ihmisistä. Samoin myös heteroseksuaalisuuden kyseenalaistaminen normaalina on ollut feministisen teorian keskusteluissa. Erityisen keskeistä feministisessä tutkimuksessa on siis kyseenalaistaa niin sanottuja normaaleina pidettyjä asioita ja ymmärtää niitä ennemminkin valintoina. (Lewis & Mills 2003, 7.)

Ongelmallisena voidaan nähdä valkoisten naisten osallistuminen värillisten tai alkuperäiskansojen naisten puolesta tai niin sanottujen sorrettujen naisten puolesta. Tässä luodaan samalla tietynlaista poliittista ääntä ja huomioitavaa on, että parantaako tällainen toisten puolesta puhuminen oikeasti näiden naisten asemaa tai tilannetta. On siis tärkeää, ettei oleteta, että globaalien etelän naisten puolesta voidaan puhua ja kaikki heidän käytänteensä

ovat sortavia naisia kohtaan. Ilman että yritetään puhua heidän puolestaan, olisi keskeisempää konsultoida naisia itseään ja työskennellä heidän kanssaan. Ongelmalliseksi voi kuitenkin nousta se, että voiko alistettu edes puhua muuta kuin dominoivan diskurssin puolesta. Värilliset naiset, kuten eivät muutkaan naiset, eivät ole homogeeninen ryhmä, joka on kaikesta yhtä mieltä. Tätä feministinen tutkimus myös pyrkii tuomaan esiin. Valkoisten naisten tulisi yhä enemmän tarkastella maailmaa laajemmin ja sitä kautta haastaa omia oletuksiaan siitä, että kaikki globaalin etelän naiset ovat alistettuja, kouluttamattomia ja hyväksikäytettyjä. Tämä ei kuitenkaan poista sitä tosiasiaa, että on tärkeää raportoida epäoikeudenmukaisuuksista ja hyväksikäyttötapauksista, joita maailmalla tapahtuu, mutta niitä ei tule erottaa pois kontekstistaan. (Lewis & Mills 2003, 8–11.)

Tässä keskustelussa voidaan pohtia pohjoisen kansalaisjärjestöjen toimintaa etelän naisten oikeuksien parantamiseksi. Silloin voidaan pohtia, parantaako kansalaisjärjestöjen toiminta oikeasti globaalin etelän naisten oikeuksia. Ongelmalliseksi nousee juurikin se, että jos valtuutus oikeuksien ajamiseen on tehty automaattisesti tai omatoimisesti niin silloin järjestöt olettavat, että he voivat puhua näiden naisten puolesta ja tietyt käytänteet ovat sortavia näitä naisia kohtaan (ks. esim. Holzscheiter 2016). Käsittelen tätä valtuutusta ja oikeutusta seuraavassa kappaleessa tarkemmin. Tämän vuoksi kansalaisjärjestöjen toiminnassa olisi tärkeää, että naiset, joiden asioita ajetaan, osallistetaan mukaan toimintaan ja heitä kuunnellaan, jolloin se vahvistaisi oikeutusta. Ilman heidän osallistumistaan joudutaan tekemään oletuksia ja näin ollen voidaan vahvistaa tietynlaisia oletuksia näistä naisista. Se taas johtaa siihen, ettei tiedosteta omia etuoikeuksiaan ja vahvistetaan vastakkainasettelua naisten välille (ks. esim. Lewis & Mills 2003).

Óskarsdóttir et al. (2016, 411–412) käsittelevät artikkelissaan kansalaisjärjestöjen mahdollisuutta luoda kuvaa globaalin etelän naisista ja lapsista, mutta samalla myös länsimaisista naisista. Länsimaisista naisista luodaan kuvaa pelastajina, jotka pelastavat nämä globaalin etelän lapset äideiltä, jotka eivät pysty heistä huolehtimaan. Länsimaiset naiset ovat normi, ja heidät kuvataan vahvoina yksilöinä, jotka kontrolloivat omaa elämäänsä, uraansa, kehoaan ja heillä on mahdollisuus valita. Sitä kautta globaalin etelän naisista tulee se toinen (the Other), joka ei ole tuttu, hän on alistettu, köyhä, kouluttamaton ja yhteiskunnan osalta rajoitettu. Miehiä harvemmin kuvataan kansalaisjärjestöjen kampanjoissa tai jos kuvataan niin he ovat joko poissaolevia isiä tai väkivaltaisia taistelijoita, joka taas omalta osaltaan tehostaa kuvaa globaalin etelän naisista haavoittuvaisina uhreina, jotka tarvitsevat apua. Tällä tavalla

kansalaisjärjestöt voivat vahvistaa etelän ja pohjoisen binääriä luonnetta ja samalla luoda ihmisistä samanlaista kuvaa.

Käsite haavoittuvainen on yhä enemmän käytössä oleva termi kansalaisjärjestöjen viestinnässä kuvaamaan marginalisoituneita ryhmiä. Käsitteen käyttö ei ole ongelmatonta ja samalla se myös luo tietynlaista kuvaa esimerkiksi globaalien etelän naisista. Käsitteenä haavoittuvainen on kuitenkin ollut haasteellinen tutkijoiden määrittellä sen laajuuden sekä eri tieteenalojen painotuksien vuoksi. Yleisesti haavoittuvaisuus ymmärretään riskinä että ”systeemi” joutuisi käymään läpi negatiivisen muutoksen levottomuuden vuoksi. Systeemillä tässä voidaan tarkoittaa populaatiota, perhettä tai henkilöä. (Óskarsdóttir et al. 2016, 412) Seksuaalioikeuksien yhteydessä haavoittuvaiseksi ryhmäksi kuvataan esimerkiksi tyttöjä ja naisia, joilla on vaara tulla raskaaksi liian aikaisin tai ilman omaa tahtoaan tai jotka pakotetaan naimisiin alaikäisenä. Haavoittuvaisina nähdään myös esimerkiksi ne tytöt, jotka eivät pääse kouluun tai eivät jostain syystä voi suorittaa kouluaan loppuun, esimerkiksi juuri edellä mainittujen syiden takia. (ks. esim. MSI 2020a.)

Mohantyn artikkeli haastaa länsimaisten feministien representaatiot globaalien etelän naisista koherenttina ja homogeenisena ryhmänä. Hän väittää, että länsimaiset feministit yleisesti olettavat, että kaikki globaalien etelän naiset kohtaavat epätasa-arvoa ja ovat alistettuja patriarkaattisessa yhteiskunnassa. Naisten sosiaalista statusta, luokkaa, koulutusta, kiinnostuksia tai toiveita ei huomioita vaan heidät on ryhmitelty ihonvärin, maanosan tai sukupuolen mukaan. (Mohanty 2003, 21–22.)

Naiset analyysin kategoriana (women as a category of analysis) käsite viittaa oletukseen, että kaikki naiset, riippumatta kulttuurista tai luokasta ovat jollakin tavalla sosiaalisesti muodostunut homogeeniseksi ryhmäksi jo ennen analyysi prosessia. Tämä oletus löytyy monista feministisistä diskursseista. Tätä oletusta ei niinkään tuoteta biologisten pääkohtien perusteella vaan ennemminkin sosiologisen ja antropologisten universaalien pohjalta. Feministisessä analyysissä naiset luokitellaan yhdeksi ryhmäksi heidän sortonsa pohjalta. Eli se mikä yhdistää naisia toisiinsa on sosiologinen käsite samuus/samanlaisuus naisten sortamisessa. Tässä kohtaa yhdistyy kaksi eri asiaa: naiset diskursiivisesti muodostunut ryhmä ja naiset materiaalisina subjekteina omassa historiassaan ja nämä kaksi vahingossa sekoitetaan toisiinsa. Tämä johtaa siihen, että naiset nähdään valmiiksi muodostettuna ryhmänä, joka on merkitty voimattomaksi, hyväksikäytetyksi, seksuaalisesti ahdistelluksi ja näin edelleen

feministisessä tutkimuksessa niin taloudellisesti, oikeudellisesti ja sosiologisesti. Tämä on vähän sama asia kuin se, että naiset seksistisesti määritellään heikoksi ja tunteellisiksi. Tässä tarkoituksena ei ole löytää materiaalisia ja ideologisia yksityiskohtia, jotka muodostavat naisista yhdenlaista ryhmää voimattomana tietyssä kontekstissa. Enemmänkin siinä on tarkoituksena löytää useita tapauksia voimattomien naisten ryhmistä osoittaakseen yleistäen, että naiset ovat ryhmänä voimattomia. (Mohanty 2003, 22–23.)

Tässä tutkimuksessa on myös tärkeää ottaa huomioon ja ymmärtää se, etten omalla tutkimuksellani vahvista tietynlaisia käsityksiä naisista ryhmänä tai erityisesti globaalin etelän naisista. Tarkoitukseni on juurikin kriittisesti arvioida kansalaisjärjestöjen luomaa kuvaa naisista ja tutkia, näyttäytykö naiset tietynlaisena homogeenisenä toimijoiden ryhmänä. Samalla tuoden esille sitä, että naisia ei tule kohdella yhtenä tietynä ryhmänä vaan ryhmän sisällä on paljon eroja ja näin ollen ei voida tehdä tietynlaisia yleistyksiä. On kuitenkin tärkeää pyrkiä tunnistamaan oletuksia ja ilmiöitä asioiden taustalla, jotka esimerkiksi luovat tai ylläpitävät tietynlaista kuvaa naisista. Tärkeää on erityisesti tiedostaa omat taustaolettamuksensa ja oma tutkijajositionsa. Vaikkakin tässä tutkimuksessa voi olla haasteellista muokata tietynlaisia olettamia, mutta pidän erityisen tärkeänä sitä, että nämä olettamukset tiedostetaan ja niistä voidaan pyrkiä eroon. Kysymällä tutkimuksessa yleisesti globaalin etelän naisista pyrin samalla tuomaan esille, ovatko kansalaisjärjestöt pyrkineet purkamaan tällaista globaalin etelän naiset-ryhmänä ajattelua.

Seuraavaksi käsittelen kansalaisjärjestöjen representaatiovaltaa ja otan huomioon, miten kansalaisjärjestöt kansainvälispoliittisina toimijoina muokkaavat todellisuutta ja luovat merkityksiä. Näin ollen pohjoinen-etelä-jaottelu linkittyy vahvasti myös keskusteluun kansalaisjärjestöjen representaatiovaltaan, koska sen avulla voidaan tarkas

3.4. Kansalaisjärjestöjen representaatiovalta

Perinteisesti kansainvälisessä politiikassa valta on nähty materiaalisena valtana valtioiden välisissä suhteissa. Jotta voitaisiin ymmärtää ei-valtiollisten toimijoiden toimijuutta kansainvälisessä politiikassa niin valta tulee ymmärtää laajempaan kuin materiaalisena kyvykkyutenä. Globaalihallinnan käsite pyrkii laajentamaan kansainvälisen politiikan toimintakentän ymmärrystä, jolloin se samalla laajentaa ymmärrystä vallasta ja näin ollen

laajentaa myös toimijoiden moninaisuutta. Globaalihallinnan näkökulmasta kansalaisyhteiskunta nähdään toimijana ja sillä on merkitystä normien luomiseen ja kehittämiseen, samoin myös sillä on merkitystä asioiden nostamisessa kansainväliselle agendalle ja standardien asettamisessa. (Hurrell 2005, 42.) Kansalaisjärjestöt käyttävät produktiivista valtaa, joka voidaan määritellä konstruktiviseksi ja sosiaaliseksi ja se näkyy kielessä ja käytännöissä. Nämä taas järjestävät sosiaalisia identiteettejä niin yksilöiden kuin ryhmien identiteettejä (ks. esim. Lipschutz 2007, 228-229; Barnett & Duvall 2005.) Näin ollen on tarkasteltava kansalaisjärjestöjä siten, että niillä on vaikutusta siihen, miten esimerkiksi tässä tapauksessa globaalien eteläisten naisia kuvataan.

Representaatio tai edustaminen on lyhyesti vallan muoto siihen pisteeseen asti, että se mahdollistaa ja valtuuttaa ilmaisemaan ja puolustamaan toisten toiveita ja intressejä ilman heidän välitöntä osallistumistaan tai kontrollia. Poliittinen edustus taas tarkoittaa toisen muodollista valtuuttamista, jolloin toinen henkilö ymmärretään toimijaksi, joka vaikuttaa ja toimii toisten intressien puolesta. Tällainen valtuutus voi tapahtua eri tavoin, esimerkiksi vaalien kautta tai pelkästään yhteisen suostumuksen kautta. Monissa tapauksissa, joissa henkilöt ovat kaukana tai hajallaan tai uskotaan, ettei heillä ole mahdollisuutta suostua edustukseen, edustajat yksinkertaisesti olettavat sen tapahtuvan. Kansalaisjärjestöt voivat olettaa väliaikaisen valtuutuksen silloin kun heidän tavoitteenaan on voimaannuttaa heidän edustettaviaan pitkällä aikavälillä ja myöhemmin lopettaa valtuutuksensa itse. He voivat myös ottaa niin sanotun automaattisen valtuutuksen tapauksissa, joissa heidän edustettavansa nähdään pysyvästi kykenemättömänä edustamaan itseään. (Holzscheiter 2016, 209-210.)

Tässä tapauksessa voidaan siis olettaa, että tarkasteltavat kansalaisjärjestöt ovat olettaneet itselleen väliaikaisen valtuutuksen ja mahdollisesti vahvistaneet omaa valtuutustaan toimiessaan edustettaviensa joukossa. Ei voida kuitenkaan tarkalleen sanoa, miten kansalaisjärjestöt ovat valtuuttaneet itsensä. Keskeistä on tiedostaa se, että valtuutus ei välttämättä ole tullut suoraan edustettavilta. Tämä on hyvä tiedostaa myös analyysivaiheessa, kun tarkastelen kansalaisjärjestöjen kuvailua. Silloin voidaan pohtia, että voiko tällä valtuutuksella on myös merkitystä siihen, miten kansalaisjärjestöt kuvaavat globaalien eteläisten naisia ja heidän toimijuuttaan.

Edustaminen ei ole ainoastaan käyttäytymistä vaan se on myös vallan muoto. Edustaja käyttää valtaa suhteessa edustettaviin, varsinkin jos valtuutus on tullut väliaikaisesti tai

automaattisesti eli ilman edustettavien pyyntöä. Näin ollen valtuutettu tai edustaja voi itse niin sanotusti päättää, miten asioita ajaa. Tällä tavoin valtuutettu käyttää valtaa suhteessa edustettaviinsa. Varsinkin jos edustettavat ovat kaukana, kuten tässä tapauksessa etelässä, kun valtuutettu on pohjoisessa, on haastavaa löytää yhteistä suuntaa. Voidaan siis pohtia, että joutuvatko kansalaisjärjestöt ensin itse päättämään mitä asioita he ajavat ja miten ongelmat tulevat esille. (Holzscheiter 2016, 209–210.)

Edustamiseen liittyy myös legitimitetin käsite. Legitimiteetti yleisesti ymmärrettynä tarkoittaa oikeutta olla ja tehdä jotakin yhteiskunnassa, siinä mielessä, että organisaatio on laillinen, asianomainen, pätevä ja oikeutettu tekemään sitä mitä se tekee ja sanoo. Samoin myös se, että organisaatio edelleen nauttii kannatusjoukkojensa kannatusta. Legitimiteetti voidaan myös ymmärtää yleisenä ymmärryksenä tai oletuksena, että jonkin toimijan toiminta on toivottua, asianomaista tai tarkoituksenmukaista jossakin tietyssä sosiaalisesti konstruoidun systeemien normeissa, arvoissa, uskomuksissa ja määritelmissä. Kansalaisjärjestöjen legitimitetti nähdään monimutkaisena ja riippuvaisena useita eri elementeistä, kuten lakien noudattaminen, sisäinen auktoriteetti, edustettavuus, vastuu/tilivelvollisuus, kuten esimerkiksi kunnolliset hallinnolliset rakenteet ja suoriutuminen. (Lister 2003,176;178.)

Ongelmallisena nähdään rakenteellinen vastuu/tilivelvollisuus pohjoisen suhteessa globaaliin etelään (Lister 2003,176). Tämä ongelmallisuus liittyy siihen, että hyödynsaajat ovat globaalissa etelässä, kun taas lahjoittajat ja kansalaisjärjestöt ovat pohjoisessa. Legitimiteettiä parantaakseen näiden järjestöjen on pyrittävä vähentämään etäisyyttä heidän yleisönsä ja vahvistaa omaa vastuutaan heille. (Lister 2003,177.)

Erityisesti vaikuttamistyössä legitimitetti liittyy vahvasti edustettavuuteen. Se liittyy oikeuteen edustaa ja edustettavien suostumukseen. Edustettavuus liittyy vahvasti organisaation tehokkuuteen. Pohjoisen kansalaisjärjestöt pohjaavat oman legitimitettinsä heidän kokemuksiinsa etelästä ja heidän suhteeseensa etelän kumppaneiden kanssa. Monet pohjoisen kansalaisjärjestöt väittävät, että juuri heidän työnsä etelässä on heidän legitimitettinsä perusta, erityisesti vaikuttamistyössä pohjoisessa. (Lister 2003,177.)

Puhuttaessa kansalaisjärjestöjen legitimitetistä, yleensä pohditaan järjestöjen moraalista legitimitettiä, joka perustuu arvoihin ja sosiaalista legitimitettiä, joka taas on keskeistä

edustamisessa. Kansalaisjärjestöjen voidaan nähdä olevan kriittisessä roolissa globaalilla tasolla, koska ne voivat edustaa joukkoja, joita valtiot eivät pysty tai halua edustaa. Näin ollen ne tuovat näkyville demokraattista alijäämää, joka johtuu siitä, ettei kaikkia edusteta kansainvälisellä tasolla. (Davies 2017, 897.)

Tämän vuoksi tämä tutkimus lähtee konstruktivistisista lähtökohdista, koska siinä ymmärretään, ettei ole olemassa objektiivista sosiaalista tai poliittista todellisuutta erillään sen ymmärryksestä. Tällöin sosiaalinen maailma ei ole jotakin ulkopuolista vaan se on olemassa niin sanotusti sisäpuolella, toimijoiden tietoisuudessa. Yksilöt, ryhmät ja erilaiset toimijat konstruoivat eli rakentavat maailmaa. Ihmisten ajatukset ja oletukset ovat merkittäviä jaettuna ja ne luovat ymmärrystä identiteeteistä ja tavoitteista. (Heywood 2013, 16.) Näin ollen konstruktivistinen lähestymistapa antaa mahdollisuuden tarkastella kansalaisjärjestöjen roolia kansainvälisessä politiikassa ja sitä, miten ne käyttävät omaa valtaansa. Samoin sen avulla voidaan ymmärtää, miten kansalaisjärjestöt osallistuvat pohjoisen-etelä-jaotteluun liittyvään keskusteluun.

Legitimiteettiä tutkittaessa voidaan ymmärtää useampia lähestymistapoja. Esimerkiksi Nasiritousi et al. (2015, 923) käsittävät kaksi eri lähestymistapaa – *normatiivinen ja sosiologinen legitimiteetti*. Normatiivisesti instituution legitimiteetti ymmärretään niin, että instituutiolla on oikeus hallita (rule). Sosiologisen selityksen avulla se määritellään niin, että tarvitaan laaja uskomus siihen, että sillä on oikeus hallita, jolloin instituutio on legitiimi. Normatiivinen legitimiteetti keskittyy siihen, onko auktoriteetti oikeutettu perusteellisesti, kun taas sosiologinen tai poliittinen legitimiteetti tarkoittaa päätöksenteon hyväksyntää edunsaajien osalta. Sosiologinen legitimiteetti vallitsee, kun auktoriteetilla ja hallitsijalla on yhteisymmärrys tai konsensus siitä, ketkä ovat sen kohteena ja normatiivinen legitimiteetti voidaan saavuttaa, jos auktoriteetti noudattaa ennalta määriteltyjä standardeja. (Nasiritousi et al., 2015, 923–924.)

Lister (2003,179) taas erottaa neljä eri legitimiteetin tyyppiä: *säätävä/regulatiivinen, tiedollinen/kognitiivinen, normatiivinen ja pragmaattinen*. Regulatiivinen legitimiteetti on riippuvainen regulatiivisten instituutioiden, sääntöjen ja lakien säännönmukaisuuksista, jotka ovat olemassa turvatakseen vakautta ja järjestystä. Normatiivinen legitimiteetti vaatii yhdenmukaisuutta organisaation harjoittamien arvojen ja laajemman yhteiskunnallisten arvojen välille. Kognitiivinen legitimiteetti linkittyy säännönmukaisiin kognitiivisiin

rakenteisiin yhteiskunnassa, joilla on usein kerrottu olevan itsestään selvänä pidetty status. Pragmaattinen legitimizeetti on laaja kategoria, joka nojautuu organisaation yleisön oman edun tavoitteluun. Näiden mukaan voidaan siis ymmärtää, että legitimizeetti on monivivahteinen ja siihen liittyy monia eri legitimizeetin variaatioita. Kuten myös, että legitimizeetti vaihtelee riippuen ympäristöstä ja eri toimijoista.

Legitimizeettiin vaikuttavia asioita ovat normit ja arvot, mutta myös itsestään selvinä pidetyt toimintamallit, säännöt ja jaottelut. Voidaan ymmärtää, että organisaatioiden ympäristöt eivät ole homogeenisiä. Organisaatiot samaistuvat useampiin yleisöihin tai hyödynsaajiin ja heillä on useampia sekä sisäisiä että ulkoisia kannatusjoukkoja. Ei ainoastaan, että eri organisaatiot toimivat hieman eri ympäristöissä, mutta jokainen organisaatio toimii eri ympäristöissä riippuen eri hyödynsaajista. Tähän kuuluvat niin lahjoittajaorganisaatiot, kansalaisjärjestöjen tukijat, etelän kumppanit ja sen hyödynsaajat. (Lister 2003,178–179.)

Tässä tutkimuksessa keskeisessä osassa ei kuitenkaan ole se, miten pohjoisen järjestöt oikeuttavat toimintansa vaan se, miten tämän oikeutuksen jälkeen ne kuvaavat näitä edustettaviaan. On kuitenkin hyvä tiedostaa, millaisten eri prosessien kautta järjestöt perustelevat oman legitimizeettinsä ja oikeutensa edustaa tässä tapauksessa globaalin etelän naisia.

Seuraavaksi tarkastelen tarkemmin toimijuuden käsitettä feministisen tutkimuksen näkökulmasta, joka linkittää yhteen teoreettisen viitekehyksen osia niin kansalaisjärjestöjen toimijuudesta, pohjoinen-etelä-jaosta että yksilöiden toimijuuden näkökulmasta. Toimijuus ymmärretään keskeisenä käsitteenä feministisessä tutkimuksessa ja se on keskeinen teema tutkimuksen kannalta. Käsittelen seuraavan kappaleen alaluvussa myös tarkemmin sukupuolen ja toimijuuden suhdetta.

3.5. Toimijuus feministisessä tutkimuksessa

Feministisessä tutkimuksessa keskeisiä käsitteitä ovat toimijuus, itsemääräämisoikeus sekä voimaantumisen. Henkilö, joka nähdään toimijana tai jolla on toimijuutta, nähdään omaavan ymmärrystä, oikeuksia ja vastuuta. Henkilö voidaan nähdä moraalisena toimijana. Tällä tarkoitetaan sitä, että henkilö on kykenevä tekemään järkeenkäyviä moraalisia päätöksiä ja henkilö voi sen vuoksi olla vastuussa omasta toiminnastaan. Henkilöä, jolla on toimijuutta,

voidaan myös kuvailla epistemologiseksi toimijaksi. Sillä tarkoitetaan sitä, että henkilö kykenee järkeenkäypään ajatteluun. Toimijuuden-käsitettä on kritisoitu eri tavoin feministisessä tutkimuksessa. Kritiikin kohteena on ollut esimerkiksi näkemykset, että nainen ei ole kykenevä rationaalisuuteen ja sen vuoksi ei voi olla moraalinen tai epistemologinen toimija. Patriarkaattiset näkemykset naisista ovat johtaneet siihen, että naisia ei nähdä toimijoina, ja naisille ei ole myönnetty samoja vastuita ja oikeuksia kuin miehille, jotka taas nähdään moraalisisina toimijoina. (McHugh 2007, 4.)

Toimijuuteen on erilaisia lähtökohtia ja yhden näkemyksen mukaan naiset ovat kykenemättömiä tekemään määrääviä päätöksiä omasta seksuaalisuudestaan. Tähän viitaten feminiinisyys näkyy ainoastaan malleissa ja laissa, jotka miehet ovat laatineet ja unohdetaan, mitä naisen nautinto onkaan. Tämän voidaan nähdä johtuvan siitä, että miehet rakentavat feminiinisuuden, mutta koska feminiinisyys on rakennettu miesten mallin alle. Näin ollen nainen nähdään kykenemättömänä ymmärtämään itseään, joten malli esittää feminiinisen seksuaalisen nautinnon toisin kuin se oikeasti on. Naiset saisivat toimijuutta puhumalla monimuotoisella äänellä. Tämä olisi tulos siitä, jos feminiininen kuvasto järjestyisi itsestään eikä miesten kautta niin se loisi monimuotoisempaa kuvaa kuin nyt. (McHugh 2007, 4.)

Historiallisen näkemyksen mukaan naiset ovat olleet aina kykenemättömiä toimijuuteen ja sen vuoksi heille ei ole annettu poliittisia oikeuksia tai poliittista ääntä. Heitä on katseltu mieskeskeisestä, patriarkaattisesta yhteiskunnasta. Näin ollen heidät nähtiin synnynnäisesti sekavina, joilta puuttuu maskuliinisuuteen kuuluvat objektiivisuus, rationaalisuus ja neutraalius. (McHugh 2007, 4.)

Naisten toimijuuden käsitteleminen lähtee usein siitä, että narratiivit on luotu niin, että naiset usein näyttävät puutteellisina kaikesta järjestä verrattuna ideaaliin miehen malliin. Argumentti juontuu raamatullisista luomistarinoista, modernista tieteestä, filosofiasta ja lääketieteestä. Länsimaalaisessa ajattelussa huomio on kiinnittynyt toiminnan puutteeseen, sillä se on rakentunut kaiken ympärille, kuten esimerkiksi naisten lisääntymiseen. Naiset nähdään vain hedelmällisenä aluksena alustana. (McHugh 2007, 5.)

Toimijuus on kykyä tehdä päätöksiä omasta elämästään ja toimia niiden päätösten mukaan saavuttaakseen haluttuja tavoitteita ilman väkivaltaa, toisten puuttumista tai pelkoa. Toimijuus on myös joskus määritelty voimaantumiseksi (empowerment). Keskeinen käsite

toimijuuteen on myös ääni, joka tarkoittaa kykyä puhua ja tulla kuulluksi niin kotona kuin hallinnon tasolla ja muokata keskusteluja ja päätöksiä, jotka vaikuttavat itseensä. (Klungman et al. 2014, 1.)

Naisten äänen ja toimijuuden lisäämisellä on merkittävää arvoa. Sillä on vaikutusta niin heille itselleen, heidän yhteisönsä ja myös koko yhteiskuntaan. Toisin sanoen rajoittamalla naisten toimijuutta vaikutetaan myös kehitykseen negatiivisesti. Klungman et al. (2014, 2-3) väittävät, että näistä rajoituksista ylipääseminen on keskeinen osa pyrkimyksissä lopettaa äärimmäinen köyhyys ja lisätä vaurautta. Toimijuudesta puhuttaessa on tärkeää ymmärtää, että naisten toimijuuden lisääminen ei vähennä miesten toimijuutta. Pojat ja miehet hyötyvät myös sukupuolten välisestä tasa-arvosta, joka parantaa taloudellista ja psykologista hyvinvointia kotitalouksissa.

Naisten toimijuutta rajoittavat esimerkiksi sukupuolistunut väkivalta, naisten vähäinen määrä politiikassa ja valta-asemissa sekä naisten rajattu valta päättää omista seksuaalioikeuksistaan. Sosiaaliset normit, epätasa-arvo perheiden sisällä, syrjivät lait vaikuttavat naisten toimijuuden rajoittumiseen. (Klungman et al. 2014, 1–4.) Tämän vuoksi seksuaalioikeuksien tarkastelu toimijuuden näkökulmasta on mielekästä ja tähän näkökulmana toimii luontevasti feministinen lähtökohta.

Toimijuus on siis keskeinen käsite seksuaalioikeuksista puhuttaessa. Seksuaalioikeudet takaavat sen, että jokaisella on samat oikeudet päättää omasta seksuaalisuudestaan. Tähän liittyy siis vahvasti toimijuuden käsite, sillä toimijuus voidaan ymmärtää kykynä tehdä itseään koskevia päätöksiä. Ilman toimijuutta ei voi myöskään seksuaalioikeudet toteutua. (Klungman et al. 2014, 1–4.)

Madhok et al. (2013, 2–3) haluavat tehdä selkeän eron toimijuuden ja pakottamisen binäärisyydestä. Heidän mukaansa toimijuutta (agency) ja pakottamista (coercion) ei tule ymmärtää suhteessa toisiinsa niin, että toinen on läsnä, kun toinen ei ole (ks. myös Hutchings (2013)). Huomioitavaa on myös se, että nämä kaksi käsitettä ei tule ymmärtää kahtiajakona globaalin pohjoisen ja globaalin etelän välille. Tämä ajattelu ei siis tue sitä, että globaali pohjoinen olisi yksinomaan toimijuuden ja kehityksen tyysija ja globaali etelä taas paikka, jossa pakottaminen ja väkivalta ovat arkipäivää. (Madhok et al. 2013, 2–3). Tämä on otettava

huomioon kansalaisjärjestöjen materiaalien analyysissä, ja pohdittava, rakentavatko järjestöt tällaista kuvaa myös naisten toimijuudesta vai rikotaanko tällaista olettamusta.

Ei ole siis mielekästä mitata näiden toteutumista sillä, miten paljon toimijuutta meillä on ja miten vähän pakottamista. Tällainen jako korostaa ihmisten jakamista voittajiin ja häviäjiin, jolloin olemme joko vapaita toimijoita tai alistettuja häviäjiä. Jos nähdään että voi olla vain toinen niin silloin emme kiinnitä huomiota sosiaalisten suhteiden epätasa-arvoon ja dominointiin elämässämme. On Madhok et al. mukaan naivia ajatella, että olisimme vain joko toimijoita tai pakotettuja/alistettuja. Kirjoittajat pyrkivät pois yksinkertaistetusta ajattelusta toimijuudesta ja alistamisesta ja pyrkivät tuomaan esille sen, että nämä voivat molemmat olla mahdollisia samaan aikaan. Tämän avulla myös pyritään vähentämään ajattelua ainoastaan lännen toimijuudesta ja ei-lännen toimijuuden puutteesta. (Madhok et al. 2013, 2–3.)

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on juuri kriittisesti arvioida, miten globaalin pohjoisen kansalaisjärjestöt kuvaavat globaalin etelän naisten toimijuutta eli nähdäänkö naiset uhreina, vai toimijoina vai voidaanko näitä kuvata samanaikaisesti. Ja edelleen on tarkasteltava sitä, jos naiset kuvataan toimijoina niin saavatko naiset toimijuuden vasta kansalaisjärjestöjen mahdollistamana. Tarkoituksena ei ole siis vahvistaa tätä toimija-uhri-dikotomiaa vaan ennemminkin kriittisesti tarkastella, näkevätkö kansalaisjärjestöt tilanteen näin.

On hyvä pohtia toimijuuden ja autonomian käsitteiden eroavaisuuksia, vaikka usein ne nähdään linkittyneinä toisiinsa. Kuitenkin kirjallisuudessa ne usein erotetaan toisistaan. Esimerkiksi politiikan teorian ja filosofian alalla käytetään enemmän autonomian käsitettä, kun taas sosiaali- ja kulttuuriteorioiden alalla puhutaan toimijuudesta. On myös yleinen käsitys siitä, että autonomia on enemmän normatiivinen termi kuin toimijuus, joka taas nähdään liberaalina ideaalina itsenäisyytenä ja omatoimisuutena. Toimijuus nähdään usein yksinkertaisesti kykyinä toimia, jolloin se on normatiivisesti neutraalimpi termi ja ehkä vähemmän vaativampi. Kun taas henkilöllä on autonomiaa niin hänellä on merkittävästi kontrolli omasta elämästään ja toiveistaan. (Madhok et al. 2013, 5–6.)

Autonomian käsitteen kritiikki keskittyy siihen, että jos autonominen ihminen nähdään itsenäisenä ja omatoimisena se vaikuttaa siltä, että se jättää heidät valtaregiimien ulkopuolelle ja heillä on kyky irrottaa itsensä valtasuhteista. Tämä käsite siis jättää huomioimatta sosiaalisen kontekstin, jossa poliittinen ja eettinen elämä saa merkityksiä ja samalla myös

välttää globaalien valtarakenteiden ja asymmetristen suhteiden merkityksen. (Madhok et al. 2013, 6.)

Tässä tutkimuksessa yhdistän toimijuuden ja autonomian käsitteet yhden käsitteen eli toimijuuden alle. Ymmärrän toimijuuden laajempaan kuin pelkästään kykynä toimia. Sen vuoksi yhdistän Madhok et al. (2013) keskustelun pohjalta toimijuuden ja autonomian käsitteet. Tätä kautta haluan laajentaa keskustelua toimijuudesta pelkästään kykynä toimia. Samalla myös otan huomioon toimijuuden ja autonomian kritiikin.

Toimijuus-käsitteenä liittyy vahvasti keskusteluun yksilön ja yhteiskunnan välisestä suhteesta. Ojalan, Palmun & Saarisen (2009, 14) mukaan toimijuus liitetään monissa yhteyksissä rakenteisiin, instituutioihin ja yhteisöihin. Se liitetään lisäksi näihin toimijoina nähtyjen yhteyteen liittyviin järjestyksiin, normeihin, sääntöihin ja odotuksiin. (Ojala, Palmu & Saarinen 2009, 14.) Näin ollen toimijuutta ei voida nähdä irrallisena ihmisen ominaisuutena vaan se rakentuu sosiaalisesti näiden tekijöiden vuorovaikutuksessa. Toimijuutta on tutkittu laajalti yhteiskuntatieteissä, jolloin se ei ole uusi käsite. Feministinen tutkimus on myös kritisoinut aiempaa toimijuuden käsitettä liian rationaalisena, päämäärähakuisena ja individualistisena käsitteenä. Feministisessä tutkimuksessa toimijuuden käsitettä on teoretisoitu uudelleen tuomalla siihen moniulotteisuutta ja dynaamisuutta. Feministiset tutkijat pyrkivät tähän esittämällä kysymyksiä ja ottamalla huomioon eri näkökulmat, kuten historiallinen, kulttuurinen, materiaallinen ja sosiaalinen näkökulma ja näihin liittyvät vallan ulottuvuudet määrittelevät sitä, miten toimijuus muotoutuu. Feministinen tutkimus myös kyseenalaistaa ymmärryksen toimijuuteen liittyvästä subjektista. Ja että näin ollen subjekti olisi kokonainen ja kohtaisi rakenteet yksilönä. (Ojala, Palmu & Saarinen 2009, 14–15.)

Toimijuuden käsitteen uudelleen teoretisointi juontuu yksilön ja rakenteen välisen suhteen uudelleen ymmärtämisestä. Materialistisen käänteiden myötä tunnustetaan materiaalisuuden ja diskursiivisuuden yhtäaikaista läsnäoloa ja merkitystä. Aikaisempi kulttuurinen käänne vaikutti siihen, että keskityttiin siihen, miten todellisuutta, minää ja itseä tuotetaan kielellisesti eli niin puheessa kuin diskursseissa. Samalla tässä ymmärrettiin, ettei omaa todellisuuttaan ole mahdollista pelkästään puhua todeksi. Siihen vaikuttavat myös erilaiset materiaaliset seikat, jotka määrittävät tätä oman todellisuuden kertomista. Voidaan nähdä, että käsite toimijuus vastaa näiden kahden käänteiden haasteisiin yhdistää kielen ja materiaalisuuden. Tähän vaikuttaa siis feministisen tutkimuksen ymmärrys dynaamisesta toimijuudesta, jolloin voidaan

analysoida ihmisen toimintaa paikantuneena ja muuttavana. Tämä on myös mahdollistanut feministisessä tutkimuksessa keskeisessä osassa olevan sukupuolen käsitteellistämisen tekemisen ja toiminnan asiana. (Ojala, Palmu & Saarinen 2009,15.)

Toimijuutta voidaan tarkastella kolmella eri tasolla. Ensimmäinen on makrotaso, jolla voidaan analysoida esimerkiksi diskursiivisia rakenteita ja millaisia kulttuurisia asenteita ja toimintatilaa nämä diskurssit mahdollistavat toimijuudelle. Mesotaso keskittyy taas institutionaaliseen ja yhteisöjen tasoon. Tässä tasossa toimijuuden käsitteellä on mahdollista tarkastella valtajärjestelmiä, institutionaalisia käytäntöjä ja yhteisöjen sisäisiä dynamiikkoja. Sitä kautta taas nämä luovat toimijuudelle paikkoja, joita kuitenkin todentavat toimijan niin yhteiskunnalliset, kulttuuriset ja materiaaliset resurssit. Mikrotaso tarkoittaa yksilöiden tasoa, jolla voidaan tarkastella sitä, miten ihmiset määrittelevät itse omaa toimijuuttaan. Tällä tasolla keskitytään siihen mitä ihmiset itse kokevat voivansa, osaavansa tai joutuvansa tekemään eri konteksteissa ja tilanteissa tai millaisena oma toimijuus koetaan. (Ojala, Palmu & Saarinen 2009,15–16.)

3.5.1. Sukupuoli ja toimijuus

Tietyt ihmisten väliset erot vaikuttavat näihin toimijuuden tarkastelun tasoihin. Tällaisia eroja ovat esimerkiksi sukupuoli, ikä, yhteiskuntaluokka, etnisyys ja seksuaalisuus. Tässä on huomioitava, että nämä erot ovat sosiaalisesti konstruoituja ja löytyvät hierarkioista, kuten myös diskursiivisiin järjestyksiin kiinnitettyinä. Nämä ovat asioita, joiden kautta tuotetaan järjestyksiä ja määritellään ihmisiä näihin järjestyksiin. Toisaalta ne voidaan ymmärtää sosiaalisina asemina, jotka mahdollisuuksien mukaan rajoittavat tai mahdollistavat yksilön pääsyn erilaisiin resursseihin, kuten esimerkiksi taloudellisiin, sosiaalisiin, kulttuurisiin tai symbolisiin resursseihin. Näillä resursseilla taas on vaikutusta siihen, millaisia edellytyksiä yksilöllä on toimia erilaisissa tilanteissa. Sukupuolen voidaan nähdä antavan merkityksen toimijuudelle sekä muuttavan sitä. (Ojala, Palmu & Saarinen 2009, 16.)

Sukupuoli voidaan ymmärtää monella eri tavalla ja sitä kautta se vaikuttaa eri tavalla siihen, miten sukupuoli vaikuttaa toimijuuteen. Näitä erilaisia tapoja ymmärtää sukupuoli on esimerkiksi roolina, tekemisenä, tyylinä, tapana tai olemuksena. Sosiaalinen sukupuoli (gender) liittyy vahvasti sukupuolen ymmärtämiseen roolina. Tällöin sukupuoli opitaan kulttuuriin ja yhteiskuntaan sosiaalistumisen kautta. Tässä ymmärryksessä sukupuoli ei ole

siis ihmisen sisäinen ominaisuus vaan tietynlaiseen yhteiskunnassa vallitsevaan sukupuolijärjestelmään asettumisen tulosta. Näin ollen ihmiset toimivat sukupuolensa perusteella niissä sosiaalisesti ja kulttuurisesti muotoutuneissa rooleissa ja identiteeteissä, jotka ovat sukupuolittuneet. Sukupuoli roolina ymmärryksessä kyse on olemisesta, jolloin meillä on sukupuoli tai olemme jotakin sukupuolta, ja sitä kautta toimimme joko sukupuolemme odotusten mukaisesti tai sitä vastaan. Tällöin loppujen lopuksi voidaan ymmärtää, että ruumiimme määrittelee meidät naisiksi tai miehiksi. (Ojala, Palmu & Saarinen 2009, 16–17.)

Jos sukupuoli ymmärretään tekemisen asiana, eli ei-annettuna ja joka rakentuu toiminnassa ja teoissa niin silloin suoritus tuottaa sukupuolen ja näiden suoritusten tavat taas muokkautuvat kulttuuristen käytäntöjen ja toiminnan sääntöjen pohjalta. Tässä käsityksessä, jossa painotetaan tekemistä niin nähdään, että sukupuolella ei ole varsinaista alkuperää. Edellisessä näkemyksessä taas ruumiillisuus käsitetään myös historiallisesti ja kulttuurisesti rakentuvana. Sukupuolille annettujen kulttuuristen merkitysten välityksellä voidaan ymmärtää ruumiillista sukupuolta. Tällöin sukupuoli nähdään muuttuvana ja kontekstisidonnaisena. (Ojala, Palmu & Saarinen 2009, 17–18.)

Sukupuoli voidaan ymmärtää myös tapana. Kuten aiemmassakin käsityksessä, tässäkin sukupuoli nähdään tekemisenä, mutta siten, että sukupuoli nähdään ihmisten rutinoituneissa tavoissa toimia. Ojala et al. (2009, 18) selittää tätä ymmärrystä esimerkin kautta, jossa ”tyttö valitsee koulussa tekstiilityön”. Tämä esimerkki ei kerro hänen sukupuoltaan vaan se kertoo siitä, että tyttöjen on ollut tapana opetella tekstiilityötä ja poikien taas teknistä työtä. Tässä on siis kyse prosessista, jossa henkilö toimii rutiininomaisesti eri tilanteessa ja sitä kautta hyväksyy kulttuurisen mielikuvan naisesta tai miehestä ja liittää sen itseensä. Mielikuva siitä tulee samalla henkilölle itselleen, mutta myös toisille, jolloin se nähdään todellisena ja luonnollisena vaikkakin se on kuvitteellinen. (Ojala, Palmu & Saarinen 2009, 18.)

Kaikille näille kolmelle ymmärrykselle on yhteistä siinä, että ne pyrkivät purkamaan oletusta sukupuolesta olemuksena eli biologiasta lähtevänä ominaisuutena ja pysyvänä ja annettuna asiatilana. Jos sukupuoli ymmärretään saatuna ja luonnollisena erona, se luo stereotypioita, jotka perustellaan biologisen luonnollisuuden kautta. Feministisessä tutkimuksessa pyritään kyseenalaistamaan näitä stereotypioita ja tarkastelemaan sukupuolta monimutkaisempana

asiana, joka sisältää muutosta, vastarintaa ja toisin tekemisen mahdollisuuksia. (Ojala, Palmu & Saarinen 2009,18–19.)

Puhuttaessa toiminnasta toimijuuteen liittyen on se ymmärrettävä laajana ja näin ollen toiminnaksi tulee ymmärtää sekä fyysinen tekeminen että myös ajatteluun liittyvä tekeminen. On kuitenkin huomioitava, että rutiinit ja olemiselta näyttävä toiminta on myös toimintaa, vaikka se ei välttämättä vaadi pitkää ajatusprosessia. Toiminta ymmärretään siis laajasti ja tähän tulee lukea mukaan myös toiminta, joka ei ole niin sanotusti aktiivista toimimista, jolla pyritään muutokseen vaan se voi olla myös pysähtynyttä tai normien myötäistä tekemistä. Toimijuus ei ole siis varsinaisesti yksilön toiminnallinen ominaisuus, vaan toimijuus on vuorovaikutuksessa muodostuva asia. Toimijuus rakentuu sosiaalisesti osana instituutioita ja yhteisöjä. Näin ollen toimijuudessa on kyse siitä, että millaisia odotuksia, mahdollisuuksia ja rajoituksia henkilöllä on tietyissä sosiaalisissa tilanteissa. Toimijuus muodostuu Ojalan et. al. mukaan yhdessä henkilöltä odotetun toiminnan, hänelle mahdollisen toiminnan sekä toteutuneen toiminnan välisessä suhteessa. (Ojala, Palmu & Saarinen 2009, 21–22.)

On kuitenkin tärkeää huomioida, ettei toimijuuden muotoutuminen määriy sellaisenaan tietyissä instituutionaalisissa kategorioissa osallistumisesta. Toimijuutta rajoittavat ja mahdollistavat myös monet muut asiat kuten aika, paikka ja tilanne. Sosiaalisilla suhteilla on myös merkitystä, jolloin ne sitovat meitä erilaisiin vastuisiin ja velvollisuuksiin. Ne ovat taas aikaan ja paikkaan sidottuja sekä henkilön yhteiskuntaluokkaan ja sukupuoleen liittyviä. (Ojala, Palmu & Saarinen 2009, 22.)

Yleensä yksilö toimii eri tilanteissa automaattisesti eli rutinoituneesti. Tähän vaikuttavat yksilön oma historia ja kokemus, mutta toisaalta myös yhteiskunnan määrittelemät sukupuoliodotukset. Yksilö ei siis aina toimintatilanteissa reflektoi omaa toimintaansa vaan toimii automatisoidusti ottaen huomioon edellä mainitut tekijät. Yksilö ei ole sosiaalisten rakenteiden tai prosessien ulkopuolella, jolloin toimijuus ei ole täysin autonomista. Autonomiaa toimintaan tulee siitä, että yksilöllä on kuitenkin mahdollisuus kyseenalaistaa ja vastata valtaan vastavoimalla ja sitä kautta luoda uusia elämänmuotoja, joiden kautta voi horjuttaa nykyisiä muotoja ja määritellä niitä uudelleen. Juurikin erilaisten sosiaalisten ja kulttuuristen säädösten ja konventioiden rikkominen voi paljastaa, miten normitettua ja tapaistunutta arki on. (Ojala, Palmu & Saarinen 2009, 22–23.)

Feministisessä tutkimuksessa on herätty siihen, että teorit toimijuudesta, jotka perustuvat miesten dominointiin ja naisten alistamiseen eivät ota huomioon kaikkia аспекteja, jotka liittyvät toimijuuteen (McNay 2000,11). On siis tärkeää keskittyä dikotomioiden purkamiseen, kuten juuri mies-nainen ja toimija-uhri dikotomioihin. Keskeistä on pohtia, miten näihin liittyy vallan jakautuminen ja usein oletus, että miehillä on valtaa ja naisilla ei. Erityisesti naisten tai naisten tekojen myötä ne nähdään todisteena joko toimijuudesta tai uhrina olemisesta. Ei ole kuitenkaan mahdollista tehdä näin yksinkertaisia johtopäätöksiä kahdesta monimutkaisesta sosiaalisesta asiasta. (Campell & Manell 2016, 4–5.) Sen vuoksi on ollut pakko laajentaa poliittisen toiminnan sanastoa, jotta voidaan ymmärtää yksilöllistä toimijuutta erilaisissa tilanteissa (McNay 2000,11).

Seuraavaksi tarkastelen teoreettisen viitekehyksen viimeistä osaa, joka käsittelee Mohantyn (2003) teorian avulla länsimaisten feministien kuutta diskurssia nähdä globaalin etelän naiset. Tähän yhdistyy teoreettisen viitekehyksen muut osat, jonka myötä on luotu tutkimuksen teoreettinen viitekehys. Käytän näitä Mohantyn määrittelemiä kuutta eri kategoriaa myös aineiston analyysin pohjana, jota käsitellään tarkemmin luvussa neljä.

3.6. Globaalin etelän naisten kategorisointi toimijuuden näkökulmasta

Chandra Talpade Mohantyn teoria liittyy vahvasti feministisen tutkimuksen postkolonialistiseen lähestymistapaan. Mohanty (2003) jakaa länsimaisten feministien diskurssit nähdä globaalin etelän naiset kuuteen eri kategoriaan. Ensimmäinen näkee globaalin etelän naiset avuttomina miesten toteuttaman väkivallan uhreina. Toinen kuvailee heitä universaalisti huollettaviksi, niin taloudellisesti kuin poliittisesti. Kolmas näkee naimisissa olevat naiset kolonialistisen sorron uhreina. Neljäs näkee naiset kotikeskeisen systeemin uhreina, jolloin naiset voidaan nähdä vain vaimoina, äiteinä, tyttärinä tai siskoina. Viiden näkemys näkee naiset uskonnollisten ideologioiden uhreina. Viimeinen näkee naiset taas kehitysprosessin uhreina. (Mohanty 2003, 23.) Jokainen kategoria näkee naiset uhreina ja alistettuina tietylle toimijalle tai toiminnalle eikä niinkään aktiivisina toimijoina.

Ensimmäinen kategorisoi naiset avuttomina miesten toteuttaman väkivallan uhreina. Mohanty (2003) tuo tekstissään esille sen, että on tärkeää kiinnittää huomion siihen, ettei asioita tule yleistää. Se johtaa siihen, että naiset nähdään jämähtäneen uhreiksi, jolloin heistä tulee

objekteja, jotka puolustavat itseään ja miehistä taas tulee subjekteja, jotka syyllistyvät väkivaltaan. Ja jokaisesta yhteiskunnasta tulee voimaton (lue: naiset) ja voimakkaita (lue miehet) ihmisryhmiä. Mohanty nostaa kuitenkin esille, että miesten toteuttamaa väkivaltaa tulee teoretisoida ja tulkita tietyssä konteksteissa ymmärtääkseen sitä paremmin ja sitä kautta mahdollisesti pyrkiä muuttamaan sitä. Sisaruutta toisin sanoen naisten välistä yhteenkuuluvuuden tunnetta ei voida olettaa pelkästään sukupuolen perusteella vaan se tulee luoda konkreettisesti historiallisten ja poliittisten tapojen ja analyysin kautta. (Mohanty 2003, 24.)

Toinen Mohantyn kategoria kategorisoi naiset universaalisti huollettaviksi, niin taloudellisesti kuin poliittisesti. Mohanty kritisoi aikaisempia feministisiä tekstejä siitä, että ne väittivät, että globaalien etelän naiset muodostavat ryhmän pelkästään jaettujen riippuvuuksien perusteella. Jos jaetut riippuvuudet olisivat ainoat asiat, jotka liittäisivät globaalien etelän naiset samaan ryhmään, heidät nähtäisiin aina apoliittisena ryhmänä ilman toimija statusta. Sen sijaan yhteinen konteksti poliittisessa kamppailussa luokkaa, rotua, sukupuolta tai imperialistia hierarkioita voisivat olla niitä asioita, jotka voisivat muodostaa globaalien etelän naisista strategisen ryhmän historiallisessa ajankohdassa, mutta tämäkään ei ole välttämättä perusteltu väite. Naiset ryhmänä on muodostettu jakona miesten ja naisten välille. Naiset nähdään ryhmänä, joka on riippuvuussuhteissa miehiin, jotka ovat implisiittisesti vastuussa näistä suhteista. Afrikkalaiset naiset nähdään erityisesti ryhmänä, koska he ovat yleisesti riippuvaisia ja sorrettuja. Näin ollen spesifi historiallinen analyysi tulee mahdottomaksi, koska todellisuus nähdään aina jakautuneen näihin kahteen ryhmään: uhrin ja sortajan. (Mohanty 2003, 24–25.)

Kolmannessa kategorisoidaan naimisissa olevat naiset kolonialistisen sorron uhreina. Mohanty käsittelee kolmatta kategoriaa zambialaisten naimisiinmenorituaalien kautta. Mohanty kritisoi aiempien feministien tapaa tarkastella asiaa keskittymällä itse naimisiinmenorituaaleihin ennen ja jälkeen länsimaisten kolonisaation eikä niinkään arvoihin, joita liitetään näihin rituaaleihin tietyssä kontekstissa. Tämä Mohantyn mukaan johtaa määritelmään zambialaisista naisista ryhmänä, johon on vaikuttanut kolonisaatio tietyllä tavalla. Tällöin nämä naiset muodostuvat tietynlaiseksi kolonisaation uhrien ryhmäksi. Muutos on tapahtunut siis siinä, että ennen nähtiin naisilla olevan enemmän valtaa omaan seksuaalisuuteensa, joka turvattiin initaatioseremonialla ja vasta sen jälkeen mies niin sanotusti sai lailliset oikeudet naiseen. Kolonisaation jälkeen nähdään, että mies voi heti ottaa

vaimonsa pois hänen perheensä luota rahaa vastaan. Mohanty tuo tässä esiin, että keskeisempää olisi tarkastella, miten initaatioseremonian käyneet naiset ovat etuoikeutettuja seremonian käymättömien naisten suhteen. Sen vuoksi ei voida puhua näistä naisista tietynä ryhmänä koska he eroavat esimerkiksi juuri seremonian käyneinä ja käymättöminä naisina. (Mohanty 2003, 26–27.)

Neljännessä Mohanty esittelee kategorisoinnin, jossa globaalin etelän naiset nähdään kotikeskeisen systeemin uhreina, jolloin naiset voidaan nähdä vain vaimoina, äiteinä, tyttärinä tai siskoina. Tällöin perhe on se, missä naiset konstruoidaan ja määritellään. Monet feministiset tutkijat väittävät, että patriarkaalinen rakenne, joka myös kotona vallitsee, voidaan verrata näkemykseen joka arabi ja muslimi yhteiskunnissa on naisille yleensä. Naiset kuvataan saavan arvoa ja statusta perheiden sisällä, jotka taas kuvataan tietynä rakenteena, joka tekee naisista sorretun ryhmän. Mohantyn mukaan taas tämä kieltää historiallisen tai kontekstiin liittyvän vaihtelun valtasuhteista, joita perheessä on ja edelleen taas olettaa naisten olevan ainoastaan seksuaalipoliittisia subjekteja ennen heidän liittymistensä perheeseen. On hyvin vähän diskursseja, jotka oikeasti keskittyvät perheen sisäisiin käytänteisiin ja mitä oikeasti tarkoittaa naisille olla äitejä, vaimoja, siskoja ja tyttäriä statuksen ja vallan näkökulmasta. Väitetään myös, että patriarkaalinen perhemalli ei muuttuisi yhteiskunnissa ajan saatossa vaan se on pysyvää ja naiset ovat nähty jo aikaisemmin aina sorrettuna ryhmänä. (Mohanty 2003, 27–28.)

Mohanty käsittelee seuraavaksi kategoriaa, jossa naiset nähdään uskonnollisten ideologioiden uhreina. Mohanty analysoi tässä kategoriassa tekstiä šiialaisuudesta Iranissa, jossa islam nähdään ideologiana, joka on erillinen ulkopuolisista suhteista. Analysoitu teksti kuvailee islamin oikeuttajana purdahille, joka on siis systeemi Etelä-Aasiassa, jossa muslimi- ja hindunaiset eristetään kotiin ja heidän tulee peittää itsensä kodin ulkopuolella. Teksti myös argumentoi, että pääselitys purdahille on se, että miehillä on vallassaan taloudelliset resurssit ja henkilökohtainen turvallisuus, jota se tarjoaa naisille. Tässä globaalin etelän naiset representoidaan yhtenäisenä ryhmänä, joka on alistettu uskonnollisten ideologioiden ja traditioiden pohjalta. Ongelmaksi nousee juurikin se, että ilman spesifiointia, se jättää huomioimatta sen, että naiset ovat eri tavalla asemoituneita uskonnollisissa yhteisöissä. (Mohanty 2003, 28–29.)

Viimeinen Mohantyn kategoria kategorisoi naiset kehitysprosessin uhreina. Monet feministiset tutkijat ovat käsitelleet millaisia vaikutuksia kehityspolitiikalla, ja lupauksilla on globaalin etelän naisiin ja heidän elämäänsä. Kirjoitukset, joita Mohanty analysoi, käsittelevät kehitystä taloudellisena kehityksenä tai taloudellisina prosesseina ja tämä taas vaikuttaa naisiin ryhmänä. Nähdään myös, että ongelmat tai tarpeet, joita globaalin etelän naiset tarvitsevat ovat kaikille samoja, kuten koulutus, työ, pääsy terveystalouteen, poliittinen osallistuminen ja lailliset oikeudet. Nämä tarpeet selitetään kehitystoimien puutteella, jotka yleensä jättävät naiset ryhmänä ulkopuolelle. Tässäkin kohtaa naiset nähdään yhtenäisenä ryhmänä, jolla on samat ongelmat ja tarpeet. Mohanty argumentoi, että kehitystoimet eivät vaikuta kaikkiin globaalin etelän naisiin samalla tavalla, vaan se vaihtelee luokasta, kulttuurista, uskonnosta ja muista ideologisista instituutioista ja sosiaalisista taustoista riippuen. Usein keskitytään ongelmiin ja globaalin etelän naisten tarpeisiin ja harvoin ymmärretään, että heillä on myös mahdollisuus ja vapaus toimia ja valita. (Mohanty 2003, 29–31.)

Kun naiset nähdään yhtenä ryhmänä, se olettaa historiattoman ja universaalien yleistävän sorron naisten välille. Sen sijaan, että se analyttisesti osoittaisi naisten olevan sosioekonominen poliittinen ryhmä tietyissä konteksteissa, tämä limittää naissubjektin pelkkään sukupuoli-identiteettiin ja unohtaa täysin sosiaalisen luokan ja etnisen identiteetin. Se mikä taas luokittelee naiset ryhmänä, on heidän sukupuolensa ja se osoittaa yhtenäisen käsityksen seksuaalisesta eroavaisuudesta. Ja sen vuoksi, että naiset nähdään ryhmänä, tulee seksuaalisesta eroavaisuudesta linkki naisten alistamiseen ja valta on automaattisesti määritelty binäärisin termein. Tällöin on ihmisiä, joilla valtaa on, tarkoittaen miehiä ja on ihmisiä, joilla valtaa ei ole, tässä taas tarkoittaen naisia. Tämä johtaa siihen, että miesten nähdään hyväksikäyttävän ja naisten taas olevan hyväksikäytettyjä. Tämä yksinkertaistaa ja on tehoton luomaan strategioita taistella sortoa vastaan. Tällainen analyysi ainoastaan luo binääristä jakoa naisten ja miesten välille, (Mohanty 2003, 31.)

Aiemmin mainittujen syiden vuoksi olisikin tärkeää keskittyä analyysiin, joka ottaa huomioon erilaiset muuttajat, kuten poliittisen ja alueellisen kontekstin. Analyysillä voitaisiin osoittaa, miten naisen kategoria muodostetaan eri poliittisissa konteksteissa, ja miten ne usein ovat limittäisiä ja ovat olemassa samanaikaisesti. Tällöin naisia ei myöskään luokitella pelkästään sorron uhreina vaan heidät voidaan nähdä toimijoina, jotka myös voivat vastustaa alistamista ja sortoa. Analyysissä olisi siis otettava huomioon se, että naisia ei tule kategorisoida yhdeksi

ryhmäksi vaan ryhmät vaihtelevat eri kontekstien mukaan. Sukupuoli-identiteetti ei ole siis yksin selittävä tekijä ryhmän muodostamiselle. (Mohanty 2003, 31–33.)

Mohantyn mukaan länsimaiset feministit käyttävät erilaisia menetelmiä osoittaakseen universaalien kulttuurien välisen miesten dominoinnin ja naisten hyväksikäytön. Tällöin pyritään esittämään naisten sorto globaalina ilmiönä. Mohanty vetää yhteen ja samalla kritisoi kolmea eri menetelmää, millä pyritään osoittamaan sorron universalismi. ((Mohanty 2003, 33.)

Ensimmäinen menetelmä on yksinkertainen, joka menee niin, että mitä enemmän esimerkkejä on, sitä enemmän on todisteita sorron universaalisuudesta. Esimerkiksi mitä enemmän huivia käyttäviä naisia on, sitä universaalimpaa naisten seksuaalinen erottelu ja kontrolli on. Samalla tavalla suuri määrä erilaisia ja jopa katkonaisia esimerkkejä eri maista tukee tätä universaalista faktaa. Ongelmallista ei ole siis se, että ilmaistaan huivinkäytön laajuus vaan se, että huivinkäyttö kontrolloi naisia, joka puolella samalla tavalla. Tässä käytetään taas turhaa yleistystä, joka jättää huomioimatta erilaiset kontekstit ilmiöiden taustalla. (Mohanty 2003, 33–34.)

Toisessa menetelmässä, usein käsitteitä kuten lisääntyminen, työvoiman jakautuminen, perhe, avioliitto ja patriarkaatti käytetään ilman spesifiä paikallista kulttuurista tai historiallista kontekstia. Mohantyn mukaan feministit käyttävät näitä käsitteitä pyrkien tuomaan esille selityksiä naisten sortamiselle, ilmeisesti olettamalla niiden universaalien sopivuuden. Ei voida siis sanoa esimerkiksi, että lauseella, naiset ovat keskittyneet palvelupuolen työpaikkoihin suurimmassa osassa valtioita ympäri maailmaa, olevan validi. Sen puoleen tulisi kiinnittää huomiota eri maiden välisiin eroihin ja niiden kontekstiin, miten työvoima jakautuu. Tässä voidaan myös huomioida, että termi työvoiman jakautuminen sukupuolien välillä ei ole pelkästään kuvaileva kategoria vaan se myös osoittaa erilaiset arvot, jotka on asetettu miesten työhön verrattuna naisten työhön. Mohanty 2003, 34–35.)

Mohanty korostaa käsitteiden kuvailevan ja selittävän potentiaalin merkitystä. Tarkoittaen, että pintapuolisesti samanlaiset tilanteet voivat olla radikaalisti erilaiset, historiallisesti selitettävät ja niitä ei voida pitää identtisinä. Tästä Mohanty antaa esimerkkinä vertailun Yhdysvaltojen ja Latinalaisen Amerikan välillä, jossa kotitalouksien määrä, jossa nainen ovat pääasiainen elättäjä on noussut. Tästä ei voida vetää johtopäätöstä, että naiset olisivat

saaneet lisää päätäntävaltaa koska tarkemmin tarkasteltuna voidaan huomata, että näihin molempiin tapauksiin liittyy paljon muutakin. On siis merkittävää huomioida, että merkitykset ja selitykset näille nousuille vaihtelevat riippuen sosiohistoriallisesta kontekstista. (Mohanty 2003, 35.)

Kolmannessa menetelmässä Mohanty kritisoi sitä, että empiiriset tutkimukset sukupuolen eroista sekoitetaan analyttiseen organisoituneeseen monikulttuuriseen työhön. Tästä Mohanty nostaa esimerkiksi ajattelun, jossa esimerkiksi kategoriat luonto/kulttuuri ja nainen/mies ovat ylempiä kategorioita, jotka organisoivat ja järjestävät vähempiä kategorioita. Ja tähän tulokseen tullaan siis empiirisellä tutkimuksella. Nämä kategoriat olisivat siis universaaleja siinä määrin, että ne organisoivat representaatioiden systeemiä. Tällainen representaatio loppujen lopuksi muodostaa yhtenäistä kuvaa globaalien etelän naisista jättämällä huomioimatta historiallista, tietynlaista sortoa ja siihen liittyviä poliittisia päätöksiä ja yleisten representaatioiden kompleksista suhdetta. (Mohanty 2003, 36–37.)

Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan ole tarkoitus löytää universaaleja kuvauksia globaalien etelän naisista. Tutkimuksen tuloksia ei voida siis yleistää koskemaan kaikkia pohjoisessa toimivia kansalaisjärjestöjä koskeviksi tai kaikki globaalien etelän naisia koskeviksi. Tämä tutkimus tarkastelee rajattujen järjestöjen toimintaa, jota kautta rajautuu myös kohderyhmä eli tässä tapauksessa globaalien etelän naiset, joiden kanssa tai joiden puolesta järjestöt tekevät töitä.

Tässä tutkimuksessa tiedostan sen, että naiset eivät ole homogeeninen ryhmä ja ei ole mahdollista kategorioida naisia yhteen samanlaiseen ryhmään. Kuitenkin tutkimuksen tavoitteen saavuttamiseksi, ja tutkimuskysymykseen vastatakseni on tehtävä tietynlaisia kategorisointeja. Tällä kategorisoinnilla pyrin juurikin löytämään, millaisia kategorisointeja ja kuvauksia kansalaisjärjestöt mahdollisesti itse tekevät. Tuomalla esiin järjestöjen tuottamia kategorisointeja voidaan tunnistaa erilaisia yleistyksiä ja pohtia näiden ongelmallisuutta.

Jos naiset nähdään yhtenä tietynä ryhmänä ja puhuttaessa vallasta se johtaa siihen, että valta määritellään binäärisen rakenteen kautta. Eli silloin vallasta puhutaan niin, että joko on valtaa tai sitten sitä ei ole. Tässä naiset taas yhdistetään vallattomaksi yhtenäiseksi ryhmäksi. (Mohanty 2003, 39.)

Feministiset tutkijat ovat heränneet siihen, että yhä enemmän tulee kiinnittää huomiota siihen, miten monet tutkimukset voivat vahingollisesti vahvistaa toimija-uhri-dikotomiaa. Usein tutkimuksissa naiset kuvataan passiivisina ja alistettuina kun taas miehet aggressiivisina ja kontrolloivina. On kuitenkin huomioitava, että kun kriittisesti reflektoidaan sukupuolistereotyyppioita ja muutetaan kuvaa miehisestä vallasta ja naisten alistamisesta kirjallisuudessa, se ei kuitenkaan välttämättä tarkoita, että pitäisi keskittyä enemmän kuvaamaan naisia toimijoina. Enemmän tulisi keskittyä siihen, miten kysytyt kysymykset ja miten tulokset esitetään voi muuttaa tutkijan omia sukupuolittuneita odotuksia ja luoda vaihtoehtoisia narratiiveja löydöksistä. (Shefer 2016, 215–216.)

Shefer (2016, 216) tuo esille sen, että on vaarallista käsitellä tätä kritiikkiä toimijuuden puitteissa, koska pitää olla erityisen varovainen sen suhteen, ettei sitä kautta vastaa ja vahvista normatiivisia sukupuolirooleja. Voidaan pohtia sitä, jos naisia aletaan ihannoida toimijoina, voimakkaina, vahvoina ja selviytyjinä reaktionä normitettuihin sukupuolirooleihin niin luodaan kuvaa naisista aina selviytyjinä ja toimijoina. Se taas tuo mukanaan omia haasteita. Sen vuoksi on pyrittävä välttämään binäärejä, joissa naiset esitetään joko avuttomina uhreina tai superselviytyjänäisina. On hyvä kuitenkin muistaa, että huolimatta sen relevanttiudesta ja retorisesta kiinnostuksesta, uhri-toimijuus-dualismi on kielteisesti vaikuttava, joka johtaa poliittiseen umpikujaan. Tässä nousee esiin myös tutkijoiden valta, ovat he sitten kummalla puolella tahansa, jolloin he ovat niitä, joilla on valtaa toivottaa hänet/naisen tervetulleeksi meidän joukkoomme. Eli jos tutkijat näkevät naiset esimerkiksi passiivisina pelastettavina ja sitä kautta antavat heille mahdollisuuden tulla toimijoiden joukkoon, käyttävät tutkijat siinä valtaansa.

Tässä tutkimuksessa ei ole tarkoitus luoda uudelleen kahtiajakoja eri sukupuolien välille tai vahvistaa toimija-uhri-asetelmaa. Tarkoituksena on ymmärtää, miten globaalin pohjoisen ymmärrys toimijuudesta, uhrista ja sukupuolista vaikuttavat globaalin etelän naisten mahdollisuuksiin toimia. Tarkoitus pohtia sitä, että miten naisten toimijuus kuvataan järjestöjen materiaaleissa. Pohditaan myös, luodaanko tässä edelleen kahtiajakoja: uhri-toimija ja miten globaalin etelän ja pohjoisen vastakkainasettelu tässä näyttäytyy.

4. Narratiivinen analyysi ja raportit tutkimuksen aineistona

4.1. Narratiivinen analyysi

Narratiivisuudella voidaan tarkoittaa monia eri asioita. Usein tutkimuksessa narratiivisuus viittaa lähestymistapaan, jossa kohdistetaan huomio kertomuksiin niin, että ne välittävät ja rakentavat tietoa. Narratiivisuudella voidaan viitata ainakin neljään eri asiaan (vrt. Genette 1980, 25–26). Ensinnäkin narratiivisuus usein liitetään konstruktivismiin ja siihen se ymmärretään tiedon prosessina. Toiseksi narratiivisuudella on mahdollista kuvata tutkimusaineiston laatua. Kolmanneksi se voidaan ymmärtää aineiston analyysitapana ja neljänneksi se voidaan ymmärtää niin, että sitä käytetään esimerkiksi tutkimuskirjallisuudessa narratiivien käytännöllisyyden kuvaajina. (Heikkinen 2001, 116, 118.)

Narratiivisuus liitetään usein konstruktivismiin. Konstruktivismi korostaa näkemystä, jonka mukaan tieto ja identiteetti rakennetaan eli konstruoidaan kertomusten välityksellä. Näin ollen ymmärrys maailmasta on alati muuttuva ja kehittyvä kertomus. Näin ollen ei voida ymmärtää, että olisi vain yksi yhteinen todellisuus vaan nämä ovat ihmisten ajatuksissa ja vuorovaikutuksessa rakentuvia todellisuuksia. (Heikkinen 2001, 119.) Narratiivinen tutkimus keskittää huomion yksilöön. Näin ollen tutkimuksessa tarkastellaan sitä, miten ja millaisina yksilöt antavat merkityksiä asioille omien tarinoidensa kautta. Tarkastelun kohteena on siis yksilöt ja heidän elämänsä heidän itsensä kokemana sekä tarinoiden välityksellä annetut merkitykset. (Heikkinen 2001, 129–130.) Tämä tutkimus nojaa vahvasti konstruktivistiseen käänteeseen, jossa ymmärretään todellisuuden sosiaalinen rakentuminen, jolloin narratiivinen lähtökohta analyysille on luontevaa.

Narratiivisen tutkimuksen tarkoituksena ei ole vain kuvata maailmaa, vaan tutkimuksen tarkoituksena voi olla myös pyrkiä muuttamaan tutkimuksen kohteina olleiden ihmisten oloja. Narratiivinen tutkimus pyrkii saada tietoa, joka on paikallista, henkilökohtaista ja subjektiivista. Tämä mahdollistaa ihmisten äänten kuulumisen. (Heikkinen 2001, 129–130.) Tässä tutkimuksessa pyritään tarkastelemaan kansalaisjärjestöjen representaatioita globaalin etelän naisista, jolloin pyritään myös samalla vaikuttamaan näiden naisten äänen kuulumiseen. Sen vuoksi narratiivinen analyysi on sopiva tähän tutkimukseen.

Donald Polkinghorne (1995, 5) käyttää termiä narratiivi viittaamaan erityisesti teksteihin, jotka ovat juonellisessa muodossa. Erityisesti Polkinghorne kuvastaa termillä narratiivi tietynlaista proosallista tekstiä. Heikkinen (2001, 122) huomauttaa, että narratiivisen aineiston

jatkokäsittely edellyttää aina tulkintaa. Narratiivien keskeinen merkitys on Polkinghornelle (1995, 5) kuvata ihmisten toimintaa, sen vaikutuksia ja siihen vaikuttavia tekijöitä.

Tarinamuotoisessa narratiivissa sisällytetään ihmisten toimintojen monimutkaiset aikajaksot, heidän motivaationsa sekä tapahtumien ja ihmisten väliset suhteet. Tämän vuoksi narratiivit ovat erityisen sopivia ilmaisemaan ihmisten elettyjä kokemuksia. Polkinghorne ottaa huomioon siis fiktiiviset kuvailut, ja myös kuvailevat elämäntapahtumat, kuten elämäkerrat, ja tapaustutkimukset.

Polkinghornen mukaan tarinoissa kiinnostavaksi tekee sen, että ne sisältävät ihmisten pyrkimyksiä päästä ratkaisuun, selvyyteen tai saada tilanne selvitettyä. Tarinoissa ilmaistaan ihmisten kokemuksia elämän yhtenäisyydestä ja tarinallisten ilmaisujen pohjana on henkilöiden ajatus muutoksen alkutilanteesta sen lopputilanteeseen. Tarinoiden kehittyminen ja ihmisen kokemusten ajallisen luonteen ja ihmisen toimintaa koskevan inhimillisen ymmärryksen korrelaatio vaikuttavat kykyymme ymmärtää tarinoita. Vaikka tarinoiden päähenkilöt olisivat muita kuin ihmisiä niin tarinan muoto säilyttää kuitenkin ominaisuutensa, jossa se matkii ihmisen toimintaa. Tarinan päähenkilöitä voivat siis olla esimerkiksi instituutiot, organisaatiot, ihmisryhmät tai eläimet. (Polkinghorne 1995, 5–7.) Näin ollen tässä ymmärretään, että todellisuus on sosiaalisesti rakentunutta ja tässä todellisuus tarkoittaa laadullista ja olennaista ilmiötä. Tässä ymmärretään myös, että tämä ilmiö on itsenäinen ihmisten omasta tahdosta. Jokapäiväinen todellisuus nähdään merkittävänä ja ihmiset ovat myös tietoisia, että maailma rakentuu eri todellisuuksista (ks. esim Berger & Luckmann 1972).

Polkinghorne (1995, 9–12) määrittelee kaksi narratiivisen tutkimuksen muotoa: narratiivien analyysi (analysis of narratives) ja narratiivinen analyysi (narrative analysis). Heikkinen (2001, 122) määrittelee narratiivien analyysin siten, että huomio kiinnittyy kertomusten luokitteluun kategorioiden tai teemojen kautta. Narratiivien analyysissä tarinat muodostavat aineiston ja aineistoa analysoidaan paradigmaattisen prosessin kautta. Näin ollen analyysin tuloksena selviää teemoja, jotka ovat tarinoissa sisällä tai ne voivat olla tarinan tyyppien tai hahmojen ja miljööön luokitteluja. Toisin kuin narratiivien analyysissä niin narratiivisessa analyysissä ensin kerätään tapahtumien kuvauksia ja sen jälkeen niitä yhdistellään tai rakennetaan uusi tarina, joka sisältää juonen. (Polkinghorne 1995, 9–12.) Tässä tapauksessa luodaan uusi kertomus aineiston kertomusten perusteella (Heikkinen 2001, 122). Narratiivien

analyysi toteutetaan tarinoiden kautta yleisiksi teemoiksi ja narratiivinen analyysi toteutetaan taas pienemmistä teemoista isommiksi tarinoiksi (Polkinghorne 1995, 9–12).

4.1.1. Polkinghornen narratiivien paradigmaattinen analyysi

Tutkimukseen on valittu metodiksi narratiivien analyysi ja tarkemmin Donald Polkinghornen narratiivien paradigmaattinen analyysi. Kuten aikaisemmin mainittu niin narratiivien analyysissä kerään ensin tarinoita aineistoksi ja sen jälkeen ne aineistoksi kerätyt tarinat analysoidaan paradigmaattisen prosessin avulla. Analyysin jälkeen tutkija löytää teemoja, joita löytyy läpi tarinoiden tai ne voivat olla myös tarinoista löytyneitä tarinan tyyppisiä, hahmoja tai miljöön luokitteluja. Polkinghornen narratiivien analyysi kulkee siis isosta pienempään eli tarinoista yleisiksi teemoiksi. (Polkinghorne 1995, 9–12.)

Paradigmaattisella analyysillä Polkinghorne tarkoittaa aineiston analyysiä, jonka myötä voidaan tunnistaa asioita yleisiksi käsitteiksi tai käsitteiksi. Tutkijan tehtävänä on paikantaa yleisiä teemoja tai käsitteitä aineistosta. Polkinghornen mukaan tässä on oltava aineisto, joka koostuu useammasta tarinasta. (Polkinghorne 1995, 13–14.)

Polkinghornen mukaan on kaksi erilaista tapaa käydä aineiston tarinat läpi. Ensimmäisessä tavassa käsitteet tulevat aikaisemmasta teoriasta tai ne juontavat juurensa loogisista mahdollisuuksista. Tällöin niitä sovelletaan aineistoon ja tutkitaan, löytyykö käsitteen osia aineistosta. Toisessa tavassa käsitteet löytyvät induktiivisesti aineiston joukosta. Paradigmaattisen analyysin avulla voidaan myös tunnistaa kategorioiden väliset suhteet. Näin ollen analyysi ei ainoastaan löydä tai kuvaile kategorioita vaan sen avulla voidaan huomioida myös niiden väliset suhteet. Analyysissä tuotetaan yleistä tietoa isosta joukosta tapauksia. Tämän avulla voidaan siis löytää yleiset piirteet, jotka löytyvät suurestakin tarinoista koostuvasta aineistosta. (Polkinghorne 1995, 13–15.)

Toteutan analyysin Polkinghornen esittämällä ensimmäisellä tavalla eli tarkastelen aineistoa aikaisemman teorian näkökulmasta. Tarkastelen aineistoa teoreettisen viitekehykseni linssien läpi, jolloin otan analyysissä huomioon kansalaisjärjestöjen toimijuuden sekä niiden vallan merkityksien luomiseen ja niiden liittymiseen pohjoisen-etelä-jakoon. Tähän linkitetään vahvasti feministinen näkökulma, josta tarkemmin otan analyysin avuksi Mohantyn määrittelemät kuusi eri kategorialla globaalin etelän naisista. Tarkoituksena on siis analysoida,

että löytyykö aineistosta viitteitä teoreettisesta viitekehuksesta johdettuihin narratiiveihin ja löytyykö näitä kuutta eri kategorialla ja onko niiden välillä jonkinlaista suhdetta. Analyysin myötä voidaan tunnistaa globaalien pohjoisten kansalaisjärjestöjen materiaaleissa olevia kategorisia käsityksiä globaalien etelän naisista ja näiden avulla tarkastella kriittisesti naisten toimijuuden kuvaamista seksuaalioikeuksien näkökulmasta.

Vaikka Polkinghornen mukaan menetelmä mahdollistaa löytämään yleisiä piirteitä, jotka esiintyvät läpi tutkimuksen aineiston muodostavien tarinoiden, ei tarkoituksena ole kuitenkaan tehdä yleistyksiä. Tutkimustuloksia on tarkasteltava kriittisesti kontekstissaan ja samoin ymmärrettävä, ettei voida tehdä yleisiä johtopäätöksiä näin pienen otannan myötä. Samoin on myös ymmärrettävä, että globaalien etelän naiset eivät ole homogeeninen ryhmä, vaikkakin on mielenkiintoista tarkastella, näkevätkö kansalaisjärjestöt naiset niin. Analyysin myötä löydetään siis vastaus siihen, *miten globaalien pohjoisten kansalaisjärjestöt kuvaavat globaalien etelän naisten toimijuutta ja mitä se tarkoittaa seksuaalioikeuksien näkökulmasta*. Tarkoituksena on tunnistaa näitä mahdollisia kategorisia luokitteluja, joita kansalaisjärjestöt käyttävät kuvaamaan globaalien etelän naisia ja samalla heidän toimijuuttaan. Tunnistamalla ja tuomalla näitä mahdollisia luokitteluja esille, voidaan pyrkiä ajattelun muutokseen ja mahdollisesti jopa toimintatapojen muutokseen. Sen vuoksi on erityisen tärkeää tutkia kansalaisjärjestöjen toimintaa, jotta mahdollisista oletuksista ja yleistyksistä päästään eroon.

4.2. Raportit ja tarinat tutkimuksen aineistona

Tutkimuksen aineistona käytän kahden globaalien pohjoisten kansalaisjärjestön tuottamia raportteja ja niihin kerättyjä tarinoita globaalien etelän naisista liittyen seksuaalioikeuksiin. Olen valinnut tarkasteltavaksi kaksi suurinta globaalien pohjoisten kansalaisjärjestöä; Marie Stopes International MSI ja International Planned Parenthood Federation IPPF (MSI 2019c; IPPF 2020b.). Järjestöt tuottavat joka vuosi raportin omasta toiminnastaan ja sen lisäksi myös muita raportteja tai kannanottoja, joissa käsitellään seksuaalioikeuksien toteutumista ja järjestön toimintaa niiden edistämiseksi.

Marie Stopes International (myöhemmin MSI) keskittyy työssään erityisesti ehkäisyyn, turvalliseen aborttiin ja äitiysterveysten sekä seksuaalisuuteen liittyvän tiedon lisäämiseen. MSI työskentelee 37 maassa ja heidän tavoitteenaan on se, että tytöt ja naiset saavat lapsia heidän omasta valinnastaan eikä sattuman kautta. Järjestö on perustettu vuonna 1976 ehkäisyyn

ja turvallisen abortin mahdollistamiseksi mahdollisimman monille naisille. Järjestö on kansainvälinen järjestö, jossa työskentelee noin 11 000 ihmistä. Järjestö on perustettu Lontoossa Isossa-Britanniassa ja nykyisin myös järjestön pääkonttori sijaitsee siellä. MSI on yksi maailman suurimmista ehkäisyn ja turvallisen abortin palveluntarjoajista. (MSI 2019c.)

MSI:n keskustoimisto sijaitsee Lontoossa ja se tukee ja valvoo järjestön kumppaneita luomalla strategian, standardit ja toimintaohjelmat sen kansainvälisille partnereille. Lontoon toimisto myös antaa teknistä tukea, tekee tutkimusta ja monitoroi työtä sekä lisäksi tekee varainkeruuta. (MSI 2019d.)

International Planned Parenthood Federation eli kansainvälinen perhesuunnittelujärjestöjen liitto (myöhemmin IPPF) perustettiin vuonna 1952, jolloin kolmannessa kansainvälisessä perhesuunnittelujärjestöjen konferenssissa kahdeksan kansallista järjestöä perustivat liiton. Liitossa on tällä hetkellä 132 jäsenjärjestöä, jotka toimivat 143 maassa. Lisäksi 21 maassa liitto on vahvasti paikan päällä, jolloin yhteensä IPPF toimii 164 maassa. IPPF:n keskustoimisto sijaitsee Lontoossa ja aluetoimistoja on viisi: Nairobissa, Tunisiassa, Bangkokissa, Brysselissä, Delhissä ja New Yorkissa. Jokainen aluetoimisto valvoo ja rahoittaa jäsenjärjestöjä alueella. (IPPF 2020b.)

IPPF toimii seksuaali- ja lisääntymisterveys ja – oikeuksien edistämiseksi. Liitto tekee kansainvälisesti vaikuttamistyötä ja jäsenjärjestöt vastaavat kenttätoiminnasta. IPPF:n tavoitteita ovat ihmisten elämänlaadun parantaminen työskentelemällä seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuden (SRHR) puolesta, nuorten ja naisten oikeuksien puolustaminen mukana lukien ei-toivotut raskaudet ja niiden päättäminen, työ väkivaltaa ja syrjintää vastaan sekä seksitautien torjuminen. (IPPF 2020b.)

Nämä kaksi järjestöä on valittu tarkasteltavaksi, koska ne ovat suurimpia seksuaalioikeuksien edistäjiä globaalisti. Järjestöt tavoittavat erityisesti globaalissa etelässä naisia, joiden seksuaalioikeuksia he edistävät. Tutkimuksen asetelman kannalta on tärkeää, että järjestöt toimivat pääasiallisesti globaalissa etelässä, mutta niiden keskustoimistot ovat globaalissa pohjoisessa ja globaalissa pohjoisessa määritellään strategiat ja toimintalinjaukset. Järjestöt tuottavat tutkimukseen sopivaa aineistoa eli erilaisissa raporteissa on sekä tarinoita naisilta ja yleisesti kerrottuna toiminnan vaikuttavuudesta. Näin ollen järjestöjen aineistot sopivat tähän

tutkimukseen erinomaisesti, koska raportit yhdistävät tiiviisti järjestöjen sanomat. Näin ollen niistä voidaan päätellä, miten järjestöt kuvaavat globaalin etelän naisia.

MSI:lta aineistoksi valikoitui yhteensä kuusi raporttia sekä heidän nettisivunsa siltä osin kuin ne käsittelevät naisia (MSI 2020a). Neljä raporttia on MSI:n vuosiraportteja, joissa käsitellään heidän työnsä vaikutuksia kyseiseltä vuodelta (MSI 2016; 2017; 2018a; 2019a). Raportit sijoittuvat tarkasteltavien vuosien 2015-2018 välille. Yksi raporteista (MSI 2019b) käsittelee naisten näkemyksiä abortista ja toinen raportti (MSI 2018b) käsittelee MSI:n työn vaikutuksia joko globaalisti tai maakohtaisesti. Aineistoksi on valittu tuoreimmat raportit ja niiden ajankohtaisuus tutkittavaan aiheeseen.

IPPF:ltä aineistoksi valikoitui myös yhteensä kuusi raporttia sekä heidän nettisivunsa, siltä osin kuin ne käsittelevät naisia (IPPF 2020a). Neljä näistä raporteista ovat IPPF:n vuosiraportteja (IPPF 2016; 2017; 2018a; 2019a) ja raportit sijoittuvat tarkasteltavien vuosien 2015-2018 välille. Yksi raporteista (IPPF 2018b) käsittelee naisia ja lääkkeellistä aborttia ja toinen raporteista (IPPF 2019b) on IPPF:n vaikuttamistyön strategia. IPPF:n materiaaleista on myös valittu tuoreimmat raportit ja tarkasteltu raporttien ajankohtaisuus tutkittavaan aiheeseen.

Nämä raportit tuottavat riittävästi tutkimusaineistoa, koska ne käsittelevät molempien järjestöjen työtä ja samalla tuovat esiin työn haasteita ja ongelmia, jotka liittyvät seksuaalioikeuksiin. Ne myös kuvaavat naisia, koska molempien järjestöjen kohderyhmiin kuuluvat naiset. Raporttien määrä rajattiin molempien järjestöjen kohdalla kuuteen, koska näin saatiin tuoreimmat raportit, ja raporttien määrän lisääminen ei enää olisi tuonut aineistoon uutta.

Aineiston tarkastelussa on tärkeää ottaa huomioon raporttien ja tarinoiden aikaisempi pääasiallinen tehtävä. Raporteissa olevat tarinat ovat usein kohdistettu järjestön tukijoille ja mahdollisille uusille tukijoille sitouttaakseen heitä heidän toimintaansa. Ne ovat siis voitu kerätä joko viestinnällisiin tarkoituksiin kertoakseen kehitysyhteistyöhankkeiden onnistumisista tai varainhankinnallisiin tarkoituksiin. Nämä ovat tärkeää ottaa huomioon analyysiä tehtäessä, sillä esimerkiksi raporteissa olevat tarinat eivät ole henkilöiden itsensä kirjoittamia, vaan järjestöjen henkilökunta on koostanut tarinoista tarvittavan. Näin ollen tarinoihin ei välttämättä ole otettu kaikkea, jota haastateltava on kertonut. Vuosiraportit ovat

tutkimuksen näkökulmasta sopivia aineistoja, koska niiden kautta järjestöt kuvaavat työtään ja samalla järjestön työn hyödynsääjia ja tässä tutkimuksessa erityisesti kiinnitetään huomiota naisiin. Näin ollen raporteista voidaan analysoida, miten järjestöt kuvaavat globaalin etelän naisia.

Toteutan analyysin siis tarkastelemalla aineistoa aikaisemman teorian näkökulmasta. Analyysi pohjautuu teoreettisen viitekehyksen teoretisointiin, jossa tarkastelen tutkimuksen aineistoa Mohantyn (2003) määrittelemien kuuden eri kategorian kautta. Mohantyn teoretisoinnissa yhdistyy teoreettisen viitekehyksen ajatus siitä, että kansalaisjärjestöt ovat toimijoita kansainvälisessä politiikassa ja ne myös rakentavat todellisuutta. Otan analyysissä myös huomioon pohjois-etelä-jaon sekä tarkastelen kaikkea feminististen linssien läpi. Aloitan analyysin käymällä aineiston läpi tarkasti teemoittelemalla eri narratiiveja raporteista ja tarinoista. Tämän jälkeen tarkastelen niitä suhteessa teoriaan ja jaottelen niitä näiden kuuden kategorian mukaan. Tarkoituksena on siis analysoida, että löytyykö aineistosta näitä Mohantyn kuutta eri kategorialla ja onko niiden välillä jonkinlaista suhdetta. Analyysin myötä voidaan tunnistaa kansalaisjärjestöjen materiaaleissa olevia kategorisia käsityksiä globaalin etelän naisista ja näiden avulla tarkastella kriittisesti naisten toimijuuden kuvaamista seksuaalioikeuksien näkökulmasta.

5. Analyysi – narratiivit globaalin etelän naisista

5.1. Naiset avuttomina miesten toteuttaman väkivallan uhreina

Narratiivissa naiset avuttomina miesten toteuttaman väkivallan uhreina Mohanty (2003) käsittelee sitä, että jos asioita yleisestään niin saattaa johtaa siihen, että naiset nähdään jämähtäneen uhreiksi, jolloin heistä tulee objekteja, jotka puolustavat itseään ja miehistä taas tulee subjekteja, jotka syyllistyvät väkivaltaan. Ja jokaiseen yhteiskuntaan tulee ihmisryhmiä, jotka ovat voimattomia, tässä tarkoittaen naisia ja voimakkaita, tässä tarkoittaen miehiä.

MSI:n materiaalit käsittelevät vähän varsinaista fyysistä väkivaltaa. Se voi selittyä sillä, että MSI keskittyy työssään pääasiassa perhesuunnittelun, ehkäisyn, aborttien ja tiedon jakamiseen. Näin ollen heidän pääasialliseen työhönsä ei varsinaisesti kuulu naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisy tai siihen vastaaminen.

Materiaaleista voidaan kuitenkin löytää tietynlaisia viitteitä miesten toteuttamasta väkivallasta ja yksi esimerkki tästä on Yhdysvaltojen presidentti Donald Trumpin asettama Global Gag -asetus (GGR), joka estää Yhdysvaltojen kehitysyhteistyövarojen käyttämisen järjestöjen toimintaan, joka millään tavalla viittaa aborttiin. MSI tuo useasti esille materiaaleissaan rahoitusvajeen, joka johtuu GGR:stä ja siitä, miten se vaikuttaa naisten mahdollisuuteen saada elintärkeitä terveyspalveluita. (MSI 2018b, 5.) MSI on siis joutunut raporttien mukaan uudelleen järjestämään toimintaansa GGR:n vuoksi (MSI 2019a, 3). Tässä naiset siis nähdään niin sanotusti miesten toteuttaman ”väkivallan” uhreina, jolla tarkoitetaan sitä, että miehet päättävät siitä, voivatko naiset saada tarvitsemiaan terveyspalveluita. Seksuaalioikeuksiin kuuluu oikeus seksuaaliterveyspalveluihin ja näin ollen tämä rikkoo naisten seksuaalioikeuksia. Tässä kohtaa naisilta viedään siis toimijuus eli vaikka he haluaisivat ja tarvitsisivat näitä palveluita, miehet ovat globaalissa pohjoisessa tehneet päätöksen, joka vaikuttaa globaalin etelän naisten mahdollisuuteen saada näitä palveluita.

Ei voida siis suoraan sanoa, että yhteiskuntaan muodostuu voimattomia ja voimakkaita ihmisryhmiä, koska tässä tapauksessa miehet ovat eri yhteiskunnasta kuin naiset ja näin ollen ”väkivalta” tapahtuu eri yhteiskunnissa. Tämä kuitenkin vahvistaa sitä asetelmaa, että miehet omalla toiminnallaan vaikuttavat naisten toimijuuteen. Tässä erityisesti korostuu globaalin pohjoisen ja globaalin etelän vastakkainasettelu ja se miten paljon vaikutusta globaalilla pohjoisella on globaaliin etelään ja globaalin etelän naisten elämään.

MSI on myös globaalin pohjoisen toimija vaikkakin heillä on paikallisia klinikoita ja toimistoja globaalissa etelässä. Järjestön materiaaleissa he kuvaavat tilannetta niin, että he taistelevat tilanteesta huolimatta näiden globaalin etelän naisten puolesta, jotta heillä jokaisella olisi mahdollisuus saada terveyspalveluita ja pelastaa naisten henkiä (2017, 4). MSI kuvaa itseään tietynlaisena globaalin etelän naisten pelastajana, jota ilman naiset olisivat hukassa. Tällä voidaan pyrkiä siihen, että oikeutetaan omaa työtään, mutta tästä voidaan päätellä myös, että naiset eivät pärjäisi ilman heitä.

MSI:n raporteissa nostetaan kuitenkin esille se, että naiset eivät aina voi itse päättää esimerkiksi siitä, pääsevätkö he terveydenhoitoon. Usein vanhemmat, aviomies tai yhteisön johtajat voivat estää naisten pääseminen terveyspalveluihin tai estävät ehkäisyn käytön. (MSI 2019a, 4.) Tämäkin voidaan nähdä tietynlaisena ”väkivaltana” naisia kohtaan, koska naisilta kielletään mahdollisuus tehdä päätöksiä koskien heidän omaa elämäänsä ja terveyttään. Tässä

kohdin MSI tuo esille sen, että miten naisilla ei ole toimijuutta päättää omasta terveydestään tai tehdä päätöksiä siitä, menevätkö he terveydenhoitoon.

MSI:n raporteissa kuitenkin korostetaan sitä, että naisilla on toimijuutta, mutta ulkopuolelta tulevat vaikuttimet estävät tai rajoittavat naisten toimijuutta tai sen kokonaisvaltaista toteutumista (MSI 2017, 14). Naisia ei siis pelkästään nähdä objekteina vaan aktiivisina toimijoina, joiden mahdollisuuksia rajoitetaan. MSI:n raportit kuvaavat naisia kuitenkin sillä tavalla, että he tarvitsevat apua muilta, jotta he voivat kunnolla toteuttaa omaa päätösvaltaansa ja toimijuuttaan. Tässä taas he korostavat omaa toimintaansa mahdollistamaan naisten kokonaisvaltaisen toimijuuden. (MSI 2017, 15.) Ja naiset kuvataan sitä kautta, että heillä ei ole muuta mahdollisuutta. Näin ollen uhri-narratiivia löytyy vaikei varsinaisesta fyysisestä väkivallasta kerrota raporteissa, mutta mahdollisuuksien rajoittaminen voidaan nähdä tietynlaisena henkisenä väkivaltana naisia kohtaan, kuten esimerkiksi tässä esimerkissä:

”Burkina Fasossa joka kolmas tunti nainen kuolee raskauteen liittyviin komplikaatioihin. Silti miehet kieltävät naisia tekemästä päätöksiä omasta terveydenhoidostaan” (MSI 2019a, 4).²¹

MSI:n raportit jaottelevat naiset erilaisiin ryhmiin. On tietenkin huomattava, että tämänkaltaisissa raporteissa olisi mahdotonta käsitellä esimerkkejä vain yksilöiden avulla. MSI puhuu paljon naisista, joilla ei ole mahdollisuutta käyttää terveyspalveluita, jotka ovat kaikkein heikoimmassa asemassa ja jotka asuvat maaseudulla ja syrjässä. (MSI 2017, 14.) MSI ei siis puhu pelkästään naisista yhtenä ryhmänä, jotka ovat uhreja vaan jaottelee naisia erilaisiin ryhmiin heidän omien mahdollisuuksiensa mukaan.

IPPF käsittelee raporteissaan kuitenkin huomattavasti laajemmin erilaisia ihmisryhmiä kuin MSI. Esimerkiksi MSI jaottelee naiset esimerkiksi asuinseudun mukaan, mutta IPPF jaottelee naisia erilaisten määritelmien kautta, kuten esimerkiksi transsukupuolisuuden, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen, iän ja ammattien mukaan. (IPPF 2018b, 16-17.) Tässä voidaan siis huomata, että IPPF ei pelkästään määrittele ihmisiä sukupuolen mukaan vaan ottaa huomioon eri ominaisuuksia. Näin ollen sukupuoli ei ole pelkästään ryhmän kategorisoinnin syy.

²¹ ”In Burkina Faso, a woman dies from pregnancy related complications every three hours. Yet women are often prohibited by men from making decisions about their healthcare” (MSI 2019a, 4).

Näiden määritelmien jaottelun myötä IPPF tuo esille, miten seksuaaliväkivalta tai sukupuolistunut väkivalta vaikuttavat naisiin ja miten johonkin ryhmään kuulumisella voi olla näihin ilmiöihin negatiivinen vaikutus (IPPF 2018b, 16-17). IPPF siis tuo esille erilaisten naisryhmien kokemuksia väkivallasta, mutta samalla vahvistaa sitä narratiivia, että naiset, riippumatta piirteestä tai ryhmästä, ovat miesten toteuttaman väkivallan uhreja.

MSI ei kuitenkaan toista koko aikaa samaa narratiivia naisista uhreina vaan he kertovat siitä, miten naiset ovat voimaantuneet päästessään terveystalouteen tai saadessaan päättää itse omasta ehkäisystään (MSI 2019a, 3, 5). Raportit siis samalla kumoavat uhri narratiivia sitä kautta, että kun naisille annetaan mahdollisuus päättää itse omasta elämästään ja terveydestään he kokevat voivansa toimia aktiivisina toimijoina. Naiset eivät ole siis pelkästään uhreja vaan aktiivisia toimijoita.

IPPF keskittyy työssään seksuaaliväkivallan ja sukupuolistuneen väkivallan ehkäisyyn. IPPF tuo raporteissaan esille, että väkivallan uhka ja siihen liittyvä stigma aiheuttaa sitä, etteivät monet naiset uskalla raportoida kokemaansa väkivaltaa (IPPF 2016, 8). Tästä voidaan päätellä, että IPPF kuvaa naisia miesten toteuttaman väkivallan uhreina, koska tietyllä tavalla väkivallan uhka tai sen kokeminen poistaa naisilta toimijuutta, koska he eivät uskalla raportoida kokemaansa väkivaltaa.

IPPF kuvailee yhdessä esimerkissä lähisuhdeväkivaltaa liittyvää lainsäädäntöä Algeriassa ja kuvailee, miten naiset ovat lainsäädännön ja väkivallan uhreja, koska heitä ei suojella (IPPF 2016, 8). IPPF:n vaikuttamistyöllä maahan saatiin laki, joka tuomitsee lähisuhdeväkivallan, mutta lakiin jätettiin kohta, jossa aviopuoliso voi armahtaa väkivallan tekijän, jos he ovat naimisissa. Tämä voidaan toimijuuden näkökulmasta nähdä kahdella eri tavalla. Toisella tavalla väkivallan kokenut, tässä tapauksessa nainen, joutuu jäämään uhrin rooliin, koska hän ei saa suojelua lain puitteissa ja näin ollen naista kohtaan tehtyä väkivaltaa ei tuomita. Kuitenkin toisaalta tässä annetaan naiselle mahdollisuus päättää, miten toimia, mutta tarkastellessa ihmisoikeuksien näkökulmasta väkivalta tulisi aina tuomita ja kenenkään ei kuulu joutua kokemaan väkivaltaa. Näin ollen kuitenkin nainen laitetaan asemaan, jossa hän joutuu painostuksen alaisena kestäämään väkivaltaa ja joutuu uhrin asemaan.

IPPF kuitenkin nostaa raportissaan (MSI 2016, 8) esille, että laista tulisi poistaa tämänlainen kohta, koska sukupuolten välinen epätasa-arvo voi johtaa siihen, että väkivallan kokeneet

vetävät syytteensä pois. Huomionarvoista on kuitenkin se, että IPPF käyttää tässä tapauksessa sanaa väkivallasta selviytynyt eikä väkivallan uhri.²² Sillä IPPF voi pyrkiä viestimään naisista, että väkivallasta voi selviytyä ja naiset eivät ole tässä uhrin asemassa vaan samalla antaa heille toimijuutta.

IPPF käsittelee raporteissaan humanitaarisissa kriiseissä olevia naisia (2016, 16) ja miten seksuaaliväkivalta ja sukupuolistunut väkivalta ovat vakava ongelma erityisesti naisten kohdalla. IPPF tuo esille, että seksuaaliterveydestä ja -oikeuksista ei huolehdi humanitaarisissa kriiseissä. Näin ollen IPPF vahvistaa tässä sitä narratiivia, että naiset ovat väkivallan uhreja ja heidän mahdollisuutensa toimijuuteen humanitaarisissa kriiseissä ovat vähäiset. IPPF:n mukaan naiset joutuvat kärsimään siitä eniten, ettei seksuaalioikeuksiin kiinnitetä huomiota humanitaarisissa konflikteissa. Naiset asetetaan siis tässä kohtaa uhrin asemaan ja väkivallan tekijän voi implisiittisesti käsittää miesten tekemäksi.

IPPF käsittelee monessa raportissaan (ks. esim. 2018a, 11; 2019b, 7; 2018b, 17) naisiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa ja sukupuolistunutta väkivaltaa. Näissä naiset kuvataan usein uhreina, koska naisten kohtaama väkivalta on yleistä ja naiset ovat suuressa riskissä kohdata väkivaltaa (IPPF 2019a, 13). Väkivalta ja naiset liitetään IPPF:n raporteissa usein yhteen ja tuodaan monesti esille se, miten useimmiten naiset ovat väkivallan uhreja. Esimerkiksi IPPF:n raportissa (2018a, 11) käsitellään väkivaltaan liittyvien palveluiden antamista ja IPPF:n palveluita eniten tähän liittyen on annettu Afrikan mantereella. Raportissa ei analysoida asiaa enempää, mutta se selkeästi kuvastaa ongelman laajuutta Afrikan mantereella ja samalla vahvistaa narratiivia globaalin etelän naisista väkivallan uhreina.

IPPF linkittää suoraan seksuaaliväkivallan ja sukupuolistuneen väkivallan lisääntymiseen liittyvään pakottamiseen. IPPF suoraan esittää sen, että mikäli nainen kokee väkivaltaa, hänellä todennäköisesti ei ole mahdollisuutta päättää omasta kehostaan ja näin ollen hänellä ei ole toimijuutta.

”Naisilla, jotka kokevat seksuaaliväkivaltaa ja sukupuolistunutta väkivaltaa ei todennäköisesti ole lisääntymiseen liittyvää autonomiaa ja ovat suuremmassa riskissä joutua pakotetuksi käymään läpi koko raskauden tai tekemään abortin ilman heidän suostumustaan” (IPPF 2018b, 17).²³

²² “However, a clause to allow survivors of domestic violence to absolve their husbands significantly weakens the law” (MSI 2019a, 8).

²³ “The link between SGBV and reproductive coercion is clear: women who experience SGBV are less likely to have reproductive autonomy and are at greater risk of being coerced to move through a full pregnancy or have an abortion against their will”. (IPPF 2018b, 17.)

Tässä on huomattava, että näin suoralla väitteellä IPPF myös vahvistaa narratiivia siitä, että väkivaltaa kokeneilla naisilla ei ole kunnan mahdollisuutta tehdä itsenäisiä päätöksiä ja näin ollen heillä ei olisi toimijuutta.

Molempien järjestöjen materiaaleista löytyy naiset miesten toteuttaman väkivallan uhreina -narratiivia, mutta huomioitavaa on se, että materiaaleista löytyy myös tätä narratiivia kumoavia narratiiveja, kuten väkivallasta selviytyneet naiset ja naiset muutosagentteina (IPPF 2019a, 6). Ei voida siis sanoa, että järjestöt pelkäävät kuvaisivat globaalien etelän naisia väkivallan uhreina vaan tätä narratiivia pyritään myös kumoamaan. Tätä voidaan pohtia, että johtuuko se esimerkiksi siitä, että järjestöt ottavat toiminnassaan yhä enemmän huomioon heidän vaikutusmahdollisuutensa naisista käytävään keskusteluun, tai ovatko järjestöt esimerkiksi aikaisemmin saaneet palautetta tietynlaisen narratiivin käyttämisestä.

5.2. Naiset universaaleina huollettavina

Naiset universaalina huollettavina -narratiivissa Mohanty kategorisoi globaalien etelän naisia koskevia tekstejä niin, että naiset koetaan riippuviksi miehistä. Tässä korostuu myös kuten aikaisemmassa narratiivissa ryhmät: uhrin ja sortajat. Mohanty kritisoi aikaisempia feministisiä tekstejä siitä, että ne väittävät, että globaalien etelän naiset muodostavat ryhmän pelkäävät jaettujen riippuvuuksien perusteella. Jos jaetut riippuvuudet olisivat ainoat asiat, jotka liittäisivät globaalien etelän naiset samaan ryhmään, heidät nähtäisiin aina apoliittisena ryhmänä ilman toimija statusta.

MSI:n raporteissa naisia kuvataan välillä hyvin epätoivoisina tilanteen edessä (MSI 2019a, 10). MSI tässä tilanteessa huolehtii naisten mahdollisuudesta tehdä päätöksiä ja toimia (MSI 2016, 5). Näin ollen naiset ovat tietyllä tavalla MSI:n huollettavina vaikkakin ei suoranaisesti narratiivin tavoin miesten huollettavina tai heistä riippuvaisina. Kuitenkin tietynlainen riippuvaisuussuhde luodaan MSI:n ja globaalien etelän naisten välille.

Esimerkiksi tässä MSI:n johtajan kirjoituksesta voidaan tulkita, että he kokevat tietynlaista huoltajan tai auttajan roolia tässä suhteessa globaalien etelän naisiin. Raporteista voidaan siis löytää naiset universaaleina huollettavina -narratiivia, mutta tässä tapauksessa huoltajuussuhde on globaalien pohjoisen järjestön ja globaalien etelän naisten välillä. Tietysti

tässä tapauksessa MSI:n johtaja on mies, mutta huoltajuussuhde luodaan kokonaisuudessaan järjestön ja naisten välille.

”Huomaan jokaisessa maassa, jossa vierailen meidän palveluiden tärkeyden naisille ja tytöille, joilla ei muuten olisi mahdollisuutta ehkäisyyn tai turvalliseen aborttiin ja sen mitä se tarkoittaa, kun heille annetaan mahdollisuus päättää omasta kehostaan ja elää elämänsä niin kuin he ansaitsevat (MSI 2018a, 5).”²⁴

Tässä ei kuitenkaan oteta niin sanotusti naisilta toimijuutta kokonaan pois vaan tietyllä tavalla luodaan mahdollisuudet naisten toimijuudelle. MSI:n raporteissa kuitenkin otetaan huomioon se, että naiset tekevät itse päätöksiä ja he eivät ole ilman toimijuutta. Näin ollen naiset universaaleina huollettavina ei ole vallitseva narratiivi MSI:n raporteissa. Raporteissa korostuu kerronta siitä, miten naiset ovat riippuvaisia MSI:n palveluista heidän toimijuutensa ja seksuaalioikeuksiensa toteutumisen kannalta, mutta MSI korostaa kuitenkin naisten oikeutta päättää itse omasta kehostaan ja elämästään, kuten esimerkiksi tästä huomataan:

”Kaiken toiminnan keskiössä on valinta ja me tarjoamme laajan valikoiman erilaisia ehkäisymenetelmiä, jotta jokainen nainen, joka tulee meidän ovistamme sisään voi valita menetelmän, joka on sopiva juuri hänelle. Tarjoamalla laajan valikoiman menetelmiä – mukaan lukien lyhytaikaisia, pitkäkestoisia ja pysyviä menetelmiä – meidän tavoitteenamme on taata se, että naiset voivat valita sen ehkäisymenetelmän, joka sopii parhaiten hänen tilanteeseensa ja hänen tulevaisuudensuunnitelmiinsa.” (MSI 2018a, 30).²⁵

Näin ollen MSI:n raporteissa tietyllä tavalla myös kumotaan naiset universaaleina huollettavina narratiivia. Naiset saavat klinikalla itse valita omaan ehkäisynsä ja raporteissa korostetaan naisten omaa toimijuutta heidän seksuaalioikeuksiensa toteutumisen kannalta (MSI 2018a, 30). Tällä tavalla MSI korostaa sitä, että naisia ei tarvitse hoitaa vaan naiset itse tietävät parhaiten, miten toimia tai mikä on heille parhaaksi. MSI tuo esille raporteissaan sen, miten he avaavat naisten toimijuuden ja päätäntävällän mahdolliseksi.

MSI:n raporteissa vahvana viestinä on se, että ehkäisy ja mahdollisuus päättää omasta kehostaan mahdollistaa naisten toimijuuden (MSI 2017, 6). Tähän liittyy myös mahdollisuus valita turvallinen abortti (MSI 2017, 7). MSI tuo raporteissa ilmi, että naiset tekisivät näitä

²⁴ “In every country I visit, I see the importance of our services to the women and girls who would otherwise have no access to contraception or safe abortion, and what it means when they are given the opportunity to take control of their bodies and to live the lives they deserve.” (MSI 2018a, 5).

²⁵ “Choice is at the heart of everything we do, and we provide a full range of contraceptive methods so that every woman who walks through our doors can choose the method that is right for her. By offering the widest range of methods – including short-term, long-acting and permanent methods – we aim to ensure that women can choose the type of contraception that best suits her particular situation and her plans for the future.” (MSI 2018a, 30.)

päätöksiä omasta elämästään, jos esimerkiksi naisten asuinpaikkojen lähellä olisi klinikoita, joista he voisivat näitä palveluita saada (MSI 2019a, 5). Tietyllä tavalla naisten toimijuutta rajoitetaan vaikkei kuvata, että miehet välttämättä tietoisesti tekisivät sitä vaan esimerkiksi myös erilaiset ulkopuoliset tekijät, kuten syrjäinen asuinpaikka vaikuttavat naisten toimijuuteen. MSI kuitenkin raporteissaan korostaa vahvasti sitä, että kun naiset saavat mahdollisuuden päättää esimerkiksi ehkäisystä tai abortista, he voimaantuvat ja saavat niin sanotusti toimijuutensa takaisin (MSI 2019a, 3).

IPPF kumoo useammassakin raportissa (ks. esim. 2016, 26; 2016, 27; 2017, 1; 2018a, 1) narratiivia siitä, että naiset olisivat huollettavia. Raporteissa korostetaan sitä, että naiset ovat itse omien oikeuksiensa ja tässä tapauksessa erityisesti seksuaalioikeuksiensa puolesta puhujia ja edistäjiä. IPPF korostaa sitä, että naiset itse tietävät parhaiten ja IPPF:n tavoitteena on sitouttaa naisia olemaan itse muutosagenteina (2018a, 2).

IPPF esimerkiksi tuo esille raportissaan (2019b, 4) se, että naiset ovat jatkaneet tuomalla äänensä kuuluviin ja jatkaneet sinnikästä taistelua heidän oikeuksiensa puolesta. Tämä kumoo huollettavina narratiivia siten, etteivät naiset ole riippuvaisia miehistä vaan naiset itse aktiivisesti toimivat omien oikeuksiensa eteen. Globaalissa etelässä naiset ovat myös mukana vaikuttamassa omien oikeuksiensa toteutumiseen, vaikkakin heidät kuvataan yhtenä ryhmänä aktiivisia toimijoita. Tämä tietenkin unohtaa sen, etteivät kaikki halua tai pysty osallistumaan tähän.

Huollettavina narratiivia kumoavia narratiiveja ovat myös IPPF:n raporteissa lääkkeelliseen aborttiin liittyvät kertomukset. IPPF kertoo raporteissa esimerkiksi siitä, miten lääkkeellinen abortti on muuttanut naisten mahdollisuutta saada kontrolli omasta lisääntymisestään ja sen vuoksi myös muista elämän osa-alueista, kuten vaikka koulutuksesta (IPPF 2018b, 4). IPPF:n raporteissa on myös pohdintaa siitä, että lääkkeellinen abortti antaa vallan naisille (IPPF 2018b, 4). Näissä esimerkeissä korostetaan sitä, että naisilla on mahdollisuus itse päättää ja tehdä valintoja ja näin ollen se voidaan ymmärtää siten, että naisilla on toimijuutta eivätkä he ole uhreja.

Ei voida kuitenkaan sanoa suoraan, että toimijuus ja uhriasetelma olisivat toisiaan poissulkevia. Tästä esimerkki on turvaton abortti (2018b, 12), jossa nainen tekee itse abortin tai muu kuin koulutettu terveydenhuollon henkilökunta suorittaa abortin. Usein näissä

tilanteissa se kuvataan niin, että naisilla ei ole muuta mahdollisuutta kuin turvautua turvattomaan aborttiin eli näin ollen hän on uhri. Mutta toisaalta tässä tapauksessa nainen tekee itse valinnan ja toimijuuden näkökulmasta tämän voi tulkita toimijuutena. On kuitenkin huomioitava, että seksuaalioikeuksien näkökulmasta kenenkään ei tulisi joutua turvautumaan turvattomaan aborttiin vaan jokaisella on oikeus päästä seksuaaliterveyspalveluihin, johon kuuluu mahdollisuus turvalliseen aborttiin. Molemmat järjestöt kuitenkin tuovat tämän näkökulman esille, mutta sen taustalla on juuri se, että jokaisella tulee olla mahdollisuus saada turvallinen abortti.

Vaikkakin IPPF tuo raporteissaan esille naisten toimijuutta löytyy raporteista myös naiset huollettavina narratiivia. Erityisesti tähän liittyviä esimerkkejä on narratiivi, jossa IPPF tuo esille sen, että he pitävät huolta, että jokaisen naisen seksuaalioikeudet toteutuvat (IPPF 2019b, 4). Tästä voidaan tulkita sitä, että IPPF pitää naisia tietyllä tavalla huollettavina ja erityisesti se on heidän vastuullansa, että naisten oikeudet toteutuvat ja he saavat päättää omasta kehostaan. Tätä voidaan pohtia myös globaalien etelän ja pohjoisen suhteen kautta niin, että luodaanko tässä juurikin tietynlaista huoltajuussuhdetta pohjoisen ja etelän välille. Näin ollen järjestö myös legitimoisi omaa toimintaansa globaalissa etelässä ja sen, että he ovat ottaneet vastuulleen huolehtia, että jokaisen globaalien etelän naisen seksuaalioikeudet toteutuvat ja he voivat toimia itsenäisesti.

IPPF käsittelee raporteissaan myös kansainvälisiä lupauksia parantaa naisten seksuaalioikeuksia, jotka eivät kuitenkaan ole toteutuneet (IPPF 2019b, 4). Tällä IPPF voi pyrkiä oikeuttamaan omaa toimintaansa ja saada tukea sille työlle, jota he tekevät globaalien etelän naisten hyväksi. Tällä myös vahvistetaan sitä narratiivia, että naiset ovat huollettavia ja naisten oikeuksien ja näin ollen toimijuuden puolesta muiden on tehtävä töitä.

Tähän liittyvä ilmiö, joka nousee molempien järjestöjen raporteissa, on seksuaalioikeuksien vastustus (IPPF 2018b, 19; IPPF 2019b, 4; MSI 2019a, 11). Tähän liittyy vahvasti niin sanottujen perinteisten sukupuoliroolien kannattaminen. Äärimmillään se voi olla sitä, että pyritään pitämään naiset kotona ja miesten vallan alla. Eli näin ollen naisten tulisi olla miesten huollettavina. Tuomalla tätä esiin järjestöt pyrkivät kuitenkin rikkomaan tätä narratiivia. Vaikka he taistelevat naisten itsemääräämisoikeuden puolesta, he silti korostavat sitä, etteivät ahtaat sukupuoliroolit edistä naisten toimijuutta.

Molempien järjestöjen aineistoista löytyy viitteitä siitä, että globaalin etelän naiset kuvataan universaaleina huollettavina. Kuitenkin on huomattavaa, että tätä kumoavia narratiiveja löytyy myös ja naisille annetaan tai heidän toimijuuttaan kuvataan aktiivisena. Näin ollen ei voida sanoa suoraan, että järjestöt pelkästään kuvaisivat naisia huollettavina.

5.3. Naimisissa olevat naiset kolonialistisen sarron uhreina

Kolmannessa Mohanty kategorisoi naimisissa olevat naiset kolonialistisen sarron uhreina. Tässä tulee ottaa huomioon globaalin pohjoisen kolonisaatio globaalissa etelässä. Tässä narratiivissa erityisesti naimisissa olevat naiset ymmärretään kolonialistisen sarron uhreina.

Kummankaan järjestön materiaaleissa ei ole suoraan todistettavasti tätä narratiivua, mutta on kuitenkin syytä jakaa narratiivi osiin ja pohtia niiden merkityksiä. Ensin on tarkasteltava narratiivin osaa naimisissa olevat naiset uhreina. Molemmat järjestöt käyttävät naimisissa oloa naisten määrittävänä tekijänä, mutta MSI käyttää sitä paljon enemmän kuin IPPF.

Kuten mainittu niin IPPF ei määritä naisia yleisesti naimisissa olon kautta vaan ennemmin naiset kuvataan itsenäisinä toimijoina (ks. esim. IPPF 2019b; 5). Naiset käsitetään kuitenkin tässä tapauksessa yhtenä ryhmänä, mutta heitä ei kuitenkaan määritellä avioliiton myötä. IPPF käyttää kuitenkin muita määritteleviä tekijöitä kategorisoidessaan naisia. Näitä ovat esimerkiksi transsukupuolisuus, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen, ikä ja ammatti (IPPF 2018b, 16-17).

MSI taas käsittää naiset useammin kuin IPPF naimisissa oleviksi ja sitä kautta jakaa naiset samaan ryhmään. Tässä myös usein korostuu se, että naimisissa olevat naiset ovat uhreina, koska esimerkiksi aviomies estää naista saamasta esimerkiksi ehkäisyn tai abortin (MSI 2016, 18). Tässä siis naimisissa olevat naiset kuvataan uhreina ja heillä ei ole itse mahdollisuutta tehdä päätöksiä vaan heidän toimijuuttaan rajoitetaan. Näin ollen tähän liittyen naiset kuvataan uhreina ilman toimijuutta.

Kuitenkin MSI:n raporteissa kuvataan myös sitä, että naiset ovat saaneet tukea aviomieheltään esimerkiksi ehkäisyn saantiin (MSI 2016, 7). Tässä voidaan pohtia sitä, että onko naiset itse tehneet päätöksen ehkäisystä vai onko tähän tarvittu aviomiehen lupa. Jos siihen on tarvittu aviomiehen lupa, niin silloin se voitaisiin tulkita niin, että naisten toimijuutta rajoitetaan,

vaikkakin nainen on tehnyt päätöksen ja tuonut sen puheeksi aviomiehen kanssa. Ei ole siis yksiselitteistä vastausta siihen, että jos aviomies tukee ehkäisyn hankkimista niin, miten tilanne on siihen pisteeseen edennyt. Kuitenkin tässä tapauksessa se kuvataan positiivisen kautta, että aviomies tuki naisen päätöstä hankkia ehkäisy, jolloin nainen kuvataan toimijana.

Kokonaisuudessaan narratiivi kuvaa naimisissa olevat naiset kolonialistisen sorron uhreiksi. Kolonisaatio on tärkeä osa narratiivia ja sitä on myös tarkasteltava erikseen. Kummankaan järjestön materiaaleissa ei puhuta eksplisiittisesti kolonisaatiosta, mutta sitä on tarkasteltava kuitenkin puhuttaessa globaalien pohjoisten kansalaisjärjestöjen toimiessa globaalissa etelässä. Tätä voidaan tarkastella myös muiden narratiivien kautta, koska voidaan pohtia, esiintyvätkö järjestöt pelastajina globaalille etelälle. Esimerkiksi MSI (2017, 4) kuvaa sitä, miten he taistelevat globaalien naisten puolesta ja tarjoavat heille palveluja, joita he eivät muuten saisi. Tätä voidaan pohtia, että kuvastaako tämä kolonialismin näkökulmaa siitä, että globaali pohjoinen pelastaa globaalien etelän vaikkakin näkökulmana ennemmin tarkastelisi sitä niin, että globaali pohjoinen riisti globaalia etelää. Tässä kohtaa naiset siis ymmärrettäisiin uhreina.

Globaalien etelän naisten kuvaamista yhtenä ryhmänä voidaan myös pohtia kolonisaation näkökulmasta. Kun heidät kuvataan yhtenä ryhmänä, niin se asetetaan vastakkain globaalien pohjoisten ajatteluun individualismista. Tässä voidaan pohtia sitä, että pyritäänkö tällä ryhmäajattelulla asettamaan naiset alempiarvoiseen asemaan ja sitä kautta mahdollisesti uhreiksi, joilla ei ole toimijuutta. Voidaan ainakin sanoa, että naisten kuvaaminen yhtenä ryhmänä vaikkakin MSI huomauttaa nettisivuillaan, että jokaisen numeron takana, joilla naisia kuvataan, on yksilöitä (MSI 2020a) on merkitystä sille, että naisia ei kuvata aktiivisina toimijoina.

Jotta tätä narratiivia voitaisiin tarkastella tarkemmin, tulisi aineistossa olla tarkemmin kuvattuna esimerkiksi tiettyjen maiden käytäntöjä, joita voisi verrata ennen ja jälkeen kolonisaation, kuten Mohanty esimerkissään teki. Näin ollen tästä aineistosta ei ole mahdollista tehdä syvempää analyysiä liittyen tähän narratiiviin, koska se ei kuvaile tarkkaan maiden käytäntöjä tai vertaile niitä historiallisesti.

Vaikka narratiivin pilkkominen osiin paljastaa kuvauksia naimisissa olevista naisista ja kolonialistisesta sorrosta, ei kuitenkaan todistettavasti suoraan löydy naimisissa olevat naiset kolonialistisen sorron uhreina -narratiivia. Tämä on analyysin kannalta mielenkiintoista,

koska tässä voidaan pohtia, johtuuko se siitä, että tätä pyritään aktiivisesti välttämään vai järjestöt eivät näe toiminnassaan tähän viittaavaa. Kolonialismi varmasti vaikuttaa edelleen kansalaisjärjestöjen toiminnan taustalla, vaikka sitä ei aina haluta huomioida tai tuoda esille. Näin ollen voidaan sanoa, että järjestöjen materiaaleissa tätä ei huomioida vaikkakin se voisi olla kriittisesti tarkasteltuna hyvä tuoda esille ja näin ollen kumota sitä oletusta, että järjestöt voisivat vieläkin toimia kolonisaation näkemyksen kautta.

5.4. Naiset kotikeskeisen systeemin uhreina

Neljäntenä narratiivina Mohanty esittelee kategorisoinnin, jossa globaalin etelän naiset nähdään kotikeskeisen systeemin uhreina, jolloin naiset voidaan nähdä vain vaimoina, äiteinä, tyttärinä tai siskoina. Tällöin perhe on se, missä naiset konstruoidaan ja määritellään.

MSI:n raporteissa yleensä käsitellään naimisissa olevia naisia tai nuoria naisia perheessä. Näin ollen MSI:n raporteissa kuvataan naiset vahvasti kotikeskeisen systeemin uhreina. Ja erityisesti uhreina, koska usein joko perheen isä tai aviomies estävät naista tekemästä itse päätöksiä esimerkiksi ehkäisystä tai abortista. Tai jossakin tapauksissa naiset joutuvat tekemään päätöksiä koskien omaa kehoaan toisten painostuksesta, kuten tässä yhdessä MSI:n raportin tarinasta selviää:

”Naomi oli jo lopettanut koulunsa ensimmäisen lapsen takia ja nyt hän tuli raskaaksi toisen kerran 18-vuotiaana. Hän koki, ettei hänellä ollut muuta vaihtoehtoa kuin ottaa asia omiin käsiinsä. ”Tiesin, että rikkoisin lakia mutta turvauduin turvattomaan aborttiin perheen painostuksesta. Vanhempani sanoivat, että he heittäisivät minut ulos kodista, jos en tekisi aborttia. Poikaystäväni sanoi, että hän jättäisi minut, jos en tekisi aborttia. Kaikki sanoivat, että en olisi mitään, koska en pääsisi enää koskaan kouluun.” (MSI 2016, 18.)²⁶

MSI:n raporteissa yleensä naiset määritellään tietyn perhekäsitteen perusteella, eli esimerkiksi vaimona, äitinä tai tyttärenä. Tämä on tietysti ymmärrettävää MSI:n toiminnan perusteella, koska se keskittyy lähinnä perhesuunnitteluun. Kuitenkin tässä tapauksessa unohdetaan naiset, jotka ovat perinteisen perhekäsitteen ulkopuolella tai eivät ole suhteessa (MSI 2018a,

²⁶ “Having already dropped out of school to have her first child, when Naomi fell pregnant for a second time, aged 18, she felt she had no option but to take matters into her own hands. “I knew I was breaking the law but I resorted to unsafe abortion because of pressure from my family. My parents said they would kick me out of the house unless I had an abortion. My boyfriend said that he would leave me unless I aborted. Everyone said I would amount to nothing as I would never go back to school again.” (MSI 2016, 18.)

8). Tämä rajaa osan naisista ulkopuolelle ja samalla luodaan kuvaa, jossa naiset määritellään pelkästään perheen kautta.

”Haastavimpia esteitä ovat kulttuuriset ja sosiaaliset odotukset, jotka joko stigmatisoivat avioliiton ulkopuolisen seksin tai painostavat nuoria hankkimaan lapsia heti avioitumisen jälkeen” (MSI 2018a, 8).²⁷

Tässä kuitenkin MSI tuo esille tämän ongelman, mutta haasteena ei niinkään nähdä naisten määrittely ainoastaan perheen kautta vaan sen, että kulttuuriset ja sosiaaliset odotukset vaikuttavat naisten mahdollisuuksiin tehdä itsenäisiä päätöksiä. Se kuitenkin tuo esille ongelman, että tietynlaiset perheeseen liittyvät normit saattavat rajoittaa naisten oikeutta päättää itse ja näin ollen myös naisten toimijuutta.

Kuitenkin MSI:n raporteissa korostetaan sitä, että jokaisella naisella on oikeus itse tehdä päätöksiä koskien terveyttään tai kehoaan (2016, 5; 2018a, 3; 2019a, 3). Raporteissa siis korostuu seksuaalioikeuksien korostaminen ja siihen liittyvä itsemääräämisoikeus. Näissä raporteissa kuitenkin löytyy esimerkkejä siitä, miten perhe voi vaikuttaa siihen, että naiset eivät voi päättää itse omasta terveydestään ja näin ollen heillä ei ole kokonaan toimijuutta (MSI 2019b, 11). Tämä kuitenkin näyttäytyy narratiivin mukaisena määrittelyinä.

IPPF ei käytä raporteissaan juurikaan perheeseen liittyviä käsitteitä vaan ennemmin naiset kuvataan itsenäisinä toimijoina (ks. esim. IPPF 2019b; 5). Naiset käsitetään yhtenä ryhmänä, mutta heitä ei kuitenkaan määritellä perheen kautta. Enemmän tuodaan esille, miten eri ominaisuuksilla voi olla vaikutusta sortamiseen, stigmaan tai syrjintään ja näin ollen toimijuuden vähentämiseen (IPPF 2018a, 9). Tähän perhekeskeisyyden vähäisyyteen voi vaikuttaa se, että IPPF käyttää raporteissaan muita määritteleviä tekijöitä, kuten aikaisemmin jo on mainittu niin esimerkiksi transsukupuolisuuden, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen, iän ja ammattien mukaan. (IPPF 2018b, 16-17). Tässä on selkeästi tehty valinta, ettei naisia määritellä kodin kautta vaan muiden ominaisuuksien kautta. Tätä voidaan analysoida niin, että IPPF on selkeästi tehnyt feministisen valinnan käsittää ihmiset ja erityisesti naiset muunkin kuin sukupuolen avulla. Tässä selkeästi korostuu

²⁷ “The most challenging barriers are cultural and social expectations that either stigmatise sex outside marriage or pressure adolescents to have children soon after marrying.” (MSI 2018a, 8).

intersektionaalinen feminismi eli pelkästään sukupuoli ei ole määrittävä tekijä vaan jokaisella ihmisellä on erilaiset kokemukset ja identiteetit.

On kuitenkin pohdittava perhekeskeisen systeemin uhrina -narratiivia liittyen seksuaaliväkivaltaan ja sukupuolistuneeseen väkivaltaan IPPF:n raporteissa. Väkivallan kohdalla naiset usein kuvataan uhreina, koska naisten kohtaama väkivalta on yleistä ja naiset ovat suuressa riskissä kohdata väkivaltaa (IPPF 2019a, 13). IPPF käsittelee väkivaltaa yleensä yleisellä tasolla, mutta myös kotiväkivallan esimerkin avulla (IPPF 2016, 8). Tässä naiset määritellään perheen sisällä tapahtuvan väkivallan myötä uhreina. Esimerkissä juuri naiset nähtiin uhreina vaikkakin IPPF käyttää termiä selviytyjä, mutta tässä tapauksessa perheessä väkivaltaa kokenut on nainen.

Puhuttaessa ehkäisyn tarpeesta ja siitä, miten moni nainen haluaisi käyttää ehkäisyä, mutta se ei ole mahdollista²⁸ yleensä kuvataan naimisissa olevien naisten tarvetta (IPPF 2018a, 10). IPPF kuitenkin käyttää esimerkissään (2017,13) myös naimattomien naisten tarvetta. Vaikkakin usein käsitetään vain naimisissa olevien naisten ehkäisyn tarvetta, ei se kuitenkaan tarkoita, etteivätkö muutkin naiset tarvitsisi ehkäisyä. Näin ollen IPPF tällä tavalla kumoaa kotikeskeisen systeemin, johon naimisissa olo kuuluu usein olennaisesti, uhrin narratiivia, huomioimalla myös naimattomat naiset ja heidän tarpeensa. Näin ollen naisia ei määritellä ainoastaan naimisiinmenon kautta.

Tässä oli selkeästi enemmän hajontaa järjestöjen materiaalien välillä. IPPF korostaa enemmän naisten yksilöllisyyttä eikä määrittele heitä niinkään perheen kautta. MSI taas käsittelee enemmän naisia avioliiton kautta. Kuitenkaan kumpikaan järjestö ei pelkästään systemaattisesti luo kuvaa globaalin etelän naisista kotikeskeisen systeemin uhreina vaan korostavat erityisesti seksuaalioikeuksista puhuttaessa jokaisen naisen oikeutta itsenäisiin päätöksiin ja toimijuuteen.

5.5. Naiset uskonnollisten ideologioiden uhreina

Mohantyn seuraavana kategoriana eli narratiivina on naiset uskonnollisten ideologioiden uhreina. Tässä globaalin etelän naiset kuvataan yhtenäisenä ryhmänä, joka on alistettu

²⁸ unmet need for contraception

uskonnollisten ideologioiden ja traditioiden pohjalta. MSI käsittelee raporteissaan hyvin vähän uskonnon vaikutusta naisten itsemääräämisoikeuteen ja toimijuuteen.

Muutamassa MSI:n raportissa kuitenkin käsitellään uskonnon suhdetta ehkäisyyn ja aborttiin (MSI 2019a, 6). Näissä kertomuksissa korostuu se, että uskonto kieltää ehkäisyn käyttämisen ja abortin tekemisen. Näin ollen voidaan kuitenkin sanoa, että MSI käsittää globaalien etelän naiset myös uskonnollisten ideologioiden uhreina, vaikkei käsittele uskontoa omilla raporteillaan kovinkaan paljo.

Aborttia käsiteltäessä uskonto kuitenkin usein nousee esille ja näin ollen se myös mainitaan MSI:n raporteissa. Yhdessä raportissa (MSI 2017, 10) kerrotaan sairaanhoitajasta, joka työskentelee MSI:n klinikalla. Hän pohti työpaikan hakemista, koska pelkäsi sitä, mitä perhe, yhteisö ja kirkko ajattelisivat siitä. Tässä työssä hän tulisi siis tekemään myös abortteja. Hän ei kuitenkaan itse kokenut, että hänen oma uskonsa sitä kieltäisi, koska koki, että jokaisella on oikeus päättää omasta kehostaan. Tästä voidaan kuitenkin pohtia, että uskonto saattaa vaikuttaa naisten mahdollisuuteen tehdä päätöksiä elämästään, vaikkei tässä suoranaisesti tuoda esille sitä, että uskonto uhriuttaa naisia. On kuitenkin huomattava, että globaalissa etelässä on myös monia erilaisia uskontoja ja osa näistä on varmasti kielteisempiä naisten toimijuuteen ja heidän seksuaalisuuteensa kuin toiset. Näin ollen ei voida tehdä suoria yleistyksiä siitä, että naiset olisivat kaikkien uskonnollisten ideologioiden uhreja.

Abortin vastaisuutta perustellaan usein uskontoon vedoten ja näin ollen aborttikysymyksissä on vahvasti uskonto läsnä. Tietyllä tavalla MSI:n puhuessa GGR:stä eli Trumpin asettamasta Global Gag-asetuksesta, voidaan tässä analysoida sen olevan tietyllä tavalla myös uskontoa käsittelevää. Uskonnon voidaan GGR:n kautta nähdä perustelevan naisten seksuaalioikeuksien rikkomista ja tätä MSI käsittelee raporteissaan. Erityisesti siis MSI näkee GGR:n kautta naiset uskonnollisten ideologioiden uhreina.

MSI kirjoittaa raportissa (2019a, 5) siitä, että uskonnollisten johtajien kanssa on käytävä keskusteluja ennen kuin he voivat tarjota naisille terveystalvueluita. Samoin myös IPPF (2019b, 15) tuo raportissaan esille, että uskonnollisten johtajien kanssa on tehtävä töitä, jotta naisten oikeudet voisivat toteutua. Tästä voidaan huomata, että globaalien etelän naiset kuvataan niin, että muut, tässä tapauksessa uskonnolliset johtajat, voivat päättää naisten mahdollisuudesta saada palveluita. Tässä MSI ja IPPF vahvistavat sitä narratiivia, että naiset

ovat uskonnollisten ideologioiden uhreja, koska uskonnollisten johtajien lupa tarvitaan siihen, että naisille edes saa tarjota seksuaaliterveyspalveluita. Tässä tilanne ymmärretään niin, että uskonto määrittää naisten seksuaalioikeudet ja tästä näkökulmasta naisilla ei ole kunnolla toimijuutta itse päättää elämästään. Uskonnolliset johtajat ja uskonto ovat tietynlaisena portinvartijana naisten toimijuuden ja oikeuksien toteutumisen kohdalla.

IPPF mainitsee, että lähisuhdeväkivaltaa koskevan lainsäädännön muuttaminen Algeriassa sai kovaa vastustusta, koska vastustajat kokivat, ettei lakimuutos ollut linjassa islamin arvojen kanssa ja se uhkasi avioliiton instituutiota sekä tungetteli parien intiimiin elämään (2016, 8). Tässä vastustajat käyttävät uskontoon liittyvää narratiivia uhriuttamaan naiset ja määrittelemään naiset uskonnolle alistaisina. Tässä kuitenkin IPPF korostaa sitä, että jokaisella naisella tulee olla oikeus olla turvassa ilman pelkoa väkivallasta. Näin ollen IPPF ei tässä tapauksessa vahvista uskonnollisten ideologioiden uhrina -narratiivia vaan vahvistaa sitä, että globaalin etelän naisilla on oikeudet ja näitä tulee kunnioittaa.

IPPF (2018a, 5) kirjoittaa esimerkistä, jossa Tunisiassa presidentti johti muutosta siihen, että musliminaiset saavat avioitua ei-muslimi miehen kanssa, joka lisää naisten vapautta valita kenen kanssa he haluavat avioitua ja samalla mahdollistaa samat oikeudet kuin miehillä. Tämän esimerkin avulla IPPF korostaa sitä, että naiset eivät saa olla uskonnon uhreina vaan heillä tulee olla yhtäläiset oikeudet kuin muillakin. Ja tässä myös huomioidaan se, että uskonnolla ei saa olla vaikutusta naisten oikeuksien toteutumiseen vaan jokaisella on yhtäläiset seksuaalioikeudet. Näin ollen IPPF rikkoo narratiivia naisista uskonnon uhreina, vaan lakimuutoksen myötä naiset voivat itse tehdä päätöksen siitä kenen kanssa he haluavat avioitua ja uskonto ei ole siinä määrittävä tekijä, jollei nainen sitä itse halua. Näin ollen naiset nähdään toimijoina ja kykenevinä tekemään päätöksen omasta avioitumisestaan.

Molempien järjestöjen materiaaleista löytyy yllättävän vähän viitteistä uskontoihin, mutta sieltä voitiin kuitenkin tunnistaa uskontoihin liittyviä narratiiveja, jotka kuvaavat naiset uhreina. Huomionarvoista on myös se, että vaikka suoranaisesti ei puhuta uskonnosta puhuttaessa GGR:stä niin sen taustalla on vahvasti uskonnollinen aate. Näin ollen sen voidaan ymmärtää luovan kuvaa naisista uskonnollisten ideologioiden uhreina. Kuitenkin materiaaleissa korostettiin myös naisten oikeutta omaan toimijuuteen ja itsemääräämisoikeuteen.

5.6. Naiset kehitysprosessin uhreina

Viimeinen Mohantyn kategoria kategorisoi naiset kehitysprosessin uhreina. Monet feministiset tutkijat ovat käsitelleet millaisia vaikutuksia kehityspolitiikalla, ja lupauksilla on globaalin etelän naisiin ja heidän elämäänsä. Mohantyn mukaan usein nähdään, että ongelmat tai tarpeet, joita globaalin etelän naiset tarvitsevat ovat kaikille samoja, kuten koulutus, työ, pääsy terveyspalveluihin, poliittinen osallistuminen ja lailliset oikeudet. Nämä tarpeet selitetään kehitystoimien puutteella, jotka yleensä jättävät naiset ryhmänä ulkopuolelle. Tässäkin kohtaa naiset nähdään yhtenäisenä ryhmänä, jolla on samat ongelmat ja tarpeet. Mohanty argumentoi, että kehitystoimet eivät vaikuta kaikkiin globaalin etelän naisiin samalla tavalla, vaan se vaihtelee luokasta, kulttuurista, uskonnosta ja muista ideologisista instituutioista ja sosiaalisista taustoista riippuen. Usein keskitytään ongelmiin ja globaalin etelän naisten tarpeisiin ja harvoin ymmärretään, että heillä on myös mahdollisuus ja vapaus toimia ja valita. (Mohanty 2003, 29–31.)

MSI:n raporteissa korostuu erityisesti se, että globaalin etelän naisilla olisi juuri samat tarpeet, jotka Mohanty mainitsi eli koulutus, työ ja pääsy terveyspalveluihin sekä mahdollisuus yleisesti päättää omasta kehostaan (MSI 2017, 11). Tietysti nämä kuuluvat jokaiselle ihmisoikeuksien ja tarkemmin seksuaalioikeuksien kautta, mutta tärkeää olisi huomioida se, että kaikilla ei kuitenkaan ole täysin samoja tarpeita tai ihmiset saavat itse päättää omista tarpeistaan. Tässä voidaan pohtia sitä, että määritelläänkö nämä tarpeet globaalissa pohjoisessa, jolloin ne tuodaan suoraan samanlaisina myös globaaliin etelään ilman kontekstin tuntemusta tai ilman olettamuksia. Tässä on siis tärkeää huomioida, että naisten tulee saada itse päättää omista tarpeistaan.

Molemmat MSI ja IPPF lähtevät toiminnassaan siitä ajatuksesta, että kaikilla maailman naisilla on samat oikeudet (MSI 2020a; IPPF 2020a). He kuitenkin tuovat esille sen, että erityisesti köyhydessä elävät naiset eivät pysty toteuttamaan oikeuksiaan samalla tavalla kuin muut. IPPF (2020a) korostaa sitä, että ilman heidän perusoikeuksiensa toteutumista he eivät voi päättää omasta kehostaan ja sitä kautta tulevaisuudestaan. Näin ollen he eivät voi suojautua seksitaudeilta, suunnittelemattomilta raskauksilta tai sukupuolistuneelta väkivallalta. Tässä IPPF selkeästi käsittelee naisten elämää ongelmien kautta ja unohdetaan se, että heillä on myös mahdollisuus ja vapaus toimia ja valita. Kuitenkin tällä tavalla IPPF

perusteleo omaa työtään globaalissa etelässä ja sen myötä korostaa heidän työnsä merkitystä. On ymmärrettävä, että globaalissa etelässä on haasteita naisten seksuaalioikeuksien toteutumislle, mutta käsittelemällä vain ongelmia luodaan kuvaa siitä, että naiset ovat uhreja eivätkä toimijoita. Samalla myös kategorisoidaan naiset yhtenä ryhmänä, joiden oikeudet eivät toteudu ja heillä ei ole mahdollisuutta tehdä itse päätöksiä ja toimia.

MSI (2020a) käsittelee ensin numeroiden avulla sitä, minkälainen tilanne naisilla on maailmassa seksuaalioikeuksien osalta. He puhuvat miljoonista naisista, joilla ei ole mahdollisuutta käyttää ehkäisyä, ja he joutuvat turvautumaan turvattomaan aborttiin. Kuitenkin MSI huomauttaa tärkeän asian, joka on tämän analyysin kannalta mielenkiintoinen, että numeroiden takana on yksilöitä. ”Numerot ovat järkyttäviä, mutta ne eivät kerro koko totuutta. Jokaisen numeron takana on tarina naisesta, jolta kielletään hänen oikeutensa päättää omasta kehostaan ja tulevaisuudestaan” (MSI 2020a).²⁹ Tässä kumotaan narratiivia siitä, että naiset olisivat yksi ryhmä uhreja vaan jokaisella on oma tarinansa ja kokemuksensa vaikkakin yleensä heidät kuvataan suurina lukuina ja näin ollen yhtenä joukkona. Tässä ei eritelty erikseen globaalin etelän naisia, mutta MSI:n lukujen mukaan suurimpia haasteita löytyy juuri globaalista etelästä.

Narratiivia kumoaa myös se, että MSI (2017, 6) kirjoittaa raportissaan, että naiset, joita he auttavat ovat kaiken toiminnan keskiössä ja he ottavat huomioon kontekstin ja asiakkaiden palautteen, jotta he voisivat palvella heitä parhaalla mahdollisella tavalla. Tässä korostetaan yksilöiden mahdollisuuksia vaikuttaa heille tarjottaviin palveluihin ja sitä kautta otetaan huomioon yksilöiden tarpeet. Näin ollen naisia ei nähdä pelkästään yhtenä ryhmänä, joilla on kaikilla samat tarpeet tai ongelmat vaan heillä on itse myös mahdollisuus vaikuttaa ja tehdä itse päätöksiä.

IPPF käsittelee esimerkeissään (2018b, 8; 16; 24) naisia ongelmien kautta. Näin ollen naiset kuvataan yhtenä ryhmänä, jotka tulee niin sanotusti pelastaa kehitystoimilla. Naisten ongelmat kuvataan samoina ja niihin vastauksena on IPPF:n toiminta, ja he pelastavat globaalin etelän naiset näitä ongelmilta. Tässä voisi olla hyvä huomioida vielä vahvemmin se, että jokainen nainen itse määrittelee ongelmansa ja varmasti IPPF on toimintansa myötä saanut palautetta asiakkailta, mutta ei saisi tehdä liiallisia yleistyksiä. Yleistyksillä naiset kategorisoidaan yhdeksi ryhmäksi ja usein ongelmien kautta.

²⁹ “The numbers themselves are shocking, but they don’t tell the whole story. For behind every number is the story of an individual woman being denied the right to control her body and her future” (MSI 2020a).

Molemmat järjestöt lähtevät toiminnassaan siitä ajatuksesta, että kaikilla maailman naisilla on samat oikeudet, mutta raporteista löytyi myös viitteitä siitä, että naiset kuvataan samojen ongelmien kautta. Kuitenkin järjestöt tuovat myös esille materiaaleissaan, että he pyrkivät ottamaan huomioon jokaisen naisen yksilölliset tarpeet ja näin ollen kumoavat sitä kuvaa, että naiset olisivat kehitysprosessin uhreja, joilla on kaikilla samat ongelmat.

5.7. Järjestöjen rakentamat narratiivit globaalin etelän naisista

Molempien järjestöjen raporteista löytyi Mohantyn teoriasta johdettuja narratiiveja, joissa globaalin etelän naiset kuvataan väkivallan uhreina, huollettavina, kotikeskeisen systeemin uhreina, uskonnollisten ideologioiden uhreina ja kehitysprosessin uhreina. Huomioitavaa on, että kokonaisuudessaan narratiivia naimisissa olevat naiset kolonialistisen sarron uhreina ei voitu todennetusti löytää vaikkakin osia siitä voitiin havaita. Näistä Mohantyn narratiiveista voidaan kuitenkin luoda yksi yhdistävä narratiivi, jossa naiset ovat ulkopuolisten tekijöiden uhreina. Näitä ovat Mohantyn teoriasta johdetut narratiivit, mutta myös erilaiset muut tekijät, kuten asuinpaikka, ikä, sosioekonominen asema, yhteisöt, rotu ja seksuaalinen suuntautuminen (MSI 2019b, 11).

Kokoava narratiivi *naiset ulkopuolisten tekijöiden uhreina* kerää yhteen aineistosta löytyviä elementtejä, jotka voidaan yhdistää yhden narratiivin alle. Näitä narratiiviin liittyviä elementtejä ovat samat kuin Mohantyn kategorioissa on eli väkivalta, kotikeskeinen systemi, huoltosuhde, uskonnolliset ideologiat ja kehitysprosessi. Lisäksi kuitenkin järjestöjen raporteista löytyy muitakin elementtejä, jotka kuvaavat naisia uhreina. Näitä ovat esimerkiksi asuinpaikka, sosioekonominen asema ja portinvartijat, joilla tarkoitetaan henkilöitä, jotka saattavat estää naisen pääsyn esimerkiksi seksuaaliterveyspalveluihin (ks. esim. MSI 2019b, 11).

Esimerkkejä naisten toimijuuden rajoittamisesta ja uhreiksi kuvaamista löytyy MSI:n (2016, 18) raportissa, jossa aborttilaki vaatii kolmen lääkärin allekirjoituksen, mutta maassa ei ole tarpeeksi lääkäreitä ja näin ollen naiset joutuvat joko kulkemaan pitkiä matkoja saadakseen allekirjoitukset ja vihdoin abortin tai sitten he joutuvat turvautumaan turvattomaan aborttiin. Tässä ulkopuolella oleva tekijä, eli lainsäädäntö rajoittaa naisten toimijuutta.

MSI:n (2019b, 11) raportissa kuvataan mahdollisia haasteita, joita naiset voivat kohdata, kun he tarvitsisivat turvallisen abortin. Näitä ovat lainsäädäntö, naisella itsellä ei ole tietoa palveluista, perheellä tai ystävillä ei ole tietoa, aborttiin liittyy stigma yhteisössä, toimenpiteen kustannukset ovat liian korkeat, kumppani ei tue päätöstä, terveyshenkilökunnan vastaanotto on huono, palvelut eivät ole saavutettavia.

IPPF (2018a, 13) tuo esimerkissään esille sen, että miten asuinpaikalla on merkitystä seksuaaliterveyspalveluiden saatavuuteen. Esimerkkinä on Etiopia, jossa arviolta 24 prosenttia naisista haluaisi käyttää modernia ehkäisyä, mutta heillä ei ole siihen mahdollisuutta. Ja erityisesti maaseudulla on rajalliset mahdollisuudet päästä seksuaaliterveyspalveluihin. Tässä huomataan siis se, miten asuinpaikka vaikuttaa naisten toimijuuden toteutumiseen ja naiset joutuvat asuinpaikkansa uhriksi.

Kumpikaan järjestö ei kuitenkaan käytä pelkästään näitä Mohantyn narratiiveja tai yhdistelmää niistä, naiset ulkopuolisten tekijöiden uhreina, vaan globaalin etelän naisia kuvataan myös muilla narratiiveilla. Aineistosta nousseita muita narratiiveja ovat naiset *järjestöjen avun varassa ja naiset voimaantuneina*.

Molemmat järjestöt käyttävät materiaaleissaan naiset järjestöjen avun varassa -narratiivia, jossa järjestöt nähdään naisten pelastajina ja näin ollen naiset nähdään riippuvaisina järjestöjen avusta. Esimerkiksi MSI kuvaa sitä, miten se pelastaa ihmishenkiä, että naisille annetaan mahdollisuus päättää, koska he saavat lapsia (MSI 2016, 24). Tällä järjestöt perustelevat omaa toimintaansa ja tekevät itsensä tarpeellisiksi. Naiset kuvataan järjestöille kiitollisina ja ovat tyytyväisiä saamaansa palveluun (IPPF 2019a, 10). MSI myös kiittää järjestönsä työntekijöitä, jotka pelastavat ihmishenkiä (MSI 2016, 25). Tällä osoitetaan sitä, että naiset tarvitsevat meitä ja me teemme kaikkemme, että naiset pelastuvat.

MSI:n mottona on se, että he tekevät työtä, jotta jokainen nainen saa päättää, koska tulee raskaaksi eikä naiset joudu sattumalta raskaaksi (MSI 2016, 3). MSI kuvaa raportissaan (2016, 12), miten he tarjoavat palveluita naisille, joilla ei ole vaihtoehtoja. Heidän ainoa mahdollisuutensa on saada ehkäisy ja turvallinen abortti MSI:lta. Käytetään juuri esimerkkinä sitä, että MSI on pelastanut naiset turvattoman abortin jälkeen antamalla abortin jälkeistä hoitoa ja ilman tätä hoitoa nainen olisi luultavimmin kuollut (MSI 2017, 15). Tämä on varmasti totta, mutta tällä myös perustellaan järjestön toimintaa ja annetaan oikeutus sille.

IPPF myös esimerkiksi käyttää oman toimintansa oikeuttamiseksi sitä, että he tekevät kaikkensa ja toimivat kaikilla tasoilla, että yhä suurempi määrä naisia olisi voimaantuneita toteuttamaan omia oikeuksiaan (IPPF 2019b, 7). Tässä kuvataan sitä, että järjestö pelastaa naiset, jotka eivät voi vielä toteuttaa omia oikeuksiaan. Näin ollen samalla naiset kuvataan uhreina ja heillä ei ole toimijuutta. Monesti kun järjestöt perustelevat omaa toimintaansa, naiset kuvataan siinä yhtälössä uhreina ja sorrettiina.

MSI:n (2019b, 13) raportissa kuvataan tilannetta, jossa tiedon lisäämisellä yhteydenotot ovat lisääntyneet ja näin ollen naiset ovat toimineet. Tässä kuitenkin korostetaan sitä, että naiset eivät ole toimijoita ennen kuin he saavat tietoa järjestöltä ja näin ollen tässä perustellaan järjestöjen toimintaa. Se myös oikeuttaa globaalin pohjoisen järjestön toimintaa globaalissa etelässä. Naiset kuvataan niin, että he eivät pysty toimimaan ennen kuin järjestö on antanut heille tietoa.

Naiset voimaantuneina -narratiivia löytyy myös molempien järjestöjen materiaaleista. Tässä narratiivissa naiset kuvataan toimijoina ja näin ollen heillä on mahdollisuus tehdä päätöksiä heidän seksuaalioikeuksiensa toteutumiseksi, ja he myös toimivat niiden päätöstensä puitteissa. MSI:n (2017, 15) esimerkissä globaalin etelän nainen kertoo siitä, miten hän on ymmärtänyt, että ehkäisy on ainoa keino mennä unelmiaan kohti ja näin ollen päättää tulevaisuudestaan. Tässä naiset kuvataan voimaantuneina, koska he saavat ehkäisyn avulla päättää haluavatko he lapsia ja jos haluavat niin milloin.

Ehkäisy on keskeisessä osassa seksuaalioikeuksien toteutumisessa sekä naisten voimaantumisessa ja näin ollen heidän toimijuutensa saavuttamisessa. Esimerkiksi IPPF (2018a, 10) korostaa sitä, että ehkäisyneuvonnalla he tukevat naisia päättämään omasta kehostaan ja siitä, että mikä ehkäisy heille sopii parhaiten. Tässä naiset kuvataan juuri voimaantuneena sen jälkeen, kun he saavat itse päättää ehkäisystään. Se myös mahdollistaa seksuaalioikeuksiin vahvasti liittyvän seksuaalisen nautinnon, vaikka nautinnosta järjestöt eivät puhukaan.

Turvallisen abortin kautta naisia myös kuvataan voimaantuneina. Se, että saa päättää haluaako abortin ja miten sen haluaa toteuttaa, on järjestöjen materiaalien perusteella voimaannuttavaa ja lisää naisten toimijuutta (MSI 2019b, 10; IPPF 2018b, 26). Turvallinen abortti ja erityisesti

”lääketieteellinen abortti tukee naisia vapautumaan rajoittavista sukupuolirooleista ja voimaannuttaa heitä päättämään milloin ja jatkaako raskauden loppuun asti. Se lisää naisten mahdollisuutta toteuttaa kokonaisuudessaan heidän lisääntymisoikeuksiaan ³⁰ ” eli seksuaalioikeuksiaan. Tässä naiset ottavat oikeutensa omiin käsiinsä ja näin ollen heidät kuvataan toimijoina, jotka voivat itse tehdä päätöksiä ja toimia päätöksiensä mukaan. Näin ollen voidaan myös ymmärtää, että naisten seksuaalioikeudet voivat toteutua paremmin, kun naisilla on mahdollisuus tehdä itse päätöksiä ja toimia niiden mukaisesti.

Aineistosta löytyi siis narratiiveja, jotka kuvaavat globaalin etelän naisia uhreina, joilla ei ole toimijuutta. Kuitenkin aineistosta löytyi myös narratiiveja, jotka kumoavat tätä uhri-ajattelua ja korostavat naisten itsemääräämisoikeutta ja kuvaavat naiset aktiivisina toimijoina. Näin ollen ei voida sanoa, että järjestöt pelkästään kuvaisivat globaalin etelän naisia joko uhreina tai toimijoina vaan naisia kuvataan monella eri tavalla.

Tällä on myös vaikutusta naisten seksuaalioikeuksien toteutumiseen. Seksuaalioikeuksien keskeisenä ajatuksena on itsemääräämisoikeus ja jokaisen oikeus päättää omasta kehostaan ja elämästään. Mikäli naiset kuvataan uhreina niin se johtaa siihen, että naisten seksuaalioikeudet eivät täysimääräisesti toteudu. Ei kuitenkaan voida sanoa, että mikäli naiset kuvataan toimijoina niin naiset seksuaalioikeudet toteutuvat täysimääräisesti. Toimijuudella kuitenkin vahvistetaan sitä, että naiset voivat päättää omasta kehostaan ja näin ollen se edistää seksuaalioikeuksien toteutumista.

6. Johtopäätökset

Tässä pro gradu -tutkielmassa olen käsitellyt globaalin etelän eli afrikkalaisten naisten toimijuutta seksuaalioikeuksien kontekstissa ja sitä, miten globaalin pohjoisen kansalaisjärjestöt kuvaavat globaalin etelän naisten toimijuutta ja mitä se tarkoittaa seksuaalioikeuksien näkökulmasta. Tarkastelukohteena ovat olleet kahden seksuaalioikeuksia edistävän kansalaisjärjestön, Marie Stopes International MSI ja International Planned

³⁰ “Medical abortion supports women to break free from restrictive gender norms and empowers them to decide if, when and whether to move through a full pregnancy. It enhances women’s ability to exercise their full reproductive rights” (IPPF 2018b, 12).

Parenthood Federation IPPF, materiaalit. Tutkimuksen teorettinen viitekehys on koostunut konstruktivistisista lähtökohdista kansalaisjärjestöjen ja niiden vallan teoretisoinnista sekä kansalaisjärjestöjen merkityksestä pohjois-etelä-jakoon. Teoreettisena lähtökohtana on myös ollut feministinen politiikan tutkimus ja tarkemmin postkolonialistinen feminismi, johon Mohantyn teoria globaalien etelän naisten kategorioista perustuu.

Menetelmällisenä lähtökohtana tutkimuksessa on ollut narratiivinen analyysi ja tarkemmin Polkinghornen narratiivien paradigmaattinen analyysi, jossa olen tarkastellut aineistoa teoreettisesta viitekehysten pohjalta johdettujen narratiivien pohjalta. Tarkastelin aineistoa näiden narratiivien pohjalta, jotka määrittelevät naiset: miesten toteuttaman väkivallan uhreina, universaaleina huollettavina, naimisissa olevat naiset kolonialistisen sorron uhreina, kotikeskeisen systeemin uhreina, uskonnollisten ideologioiden uhreina sekä kehitysprosessin uhreina. Lisäksi aineistosta löytyi kolme uutta narratiivia, jossa ensimmäinen yhdistää Mohantyn teoriasta johdetut narratiivit sekä muut elementit, jolloin globaalien etelän naiset kuvataan narratiivin mukaan ulkopuolisten tekijöiden uhreina. Toinen uusi narratiivi oli naiset järjestöjen avun varassa, jossa naiset kuvataan olevan riippuvaisia näiden kahden järjestön avusta sekä viimeisenä narratiivina naiset kuvataan voimaantuneina. Tässä narratiivissa korostetaan naisten toimijuutta ja itsemääräämisoikeutta sekä sitä, miten seksuaalioikeuksien toteutuminen voimaannuttaa naiset.

Aineistoni koostui siis globaalien pohjoisten kansalaisjärjestöjen raporteista ja niissä olleista globaalien etelän naisten tarinoista, jotka keräsin MSI:n ja IPPF:n nettisivuilta. Valitsin tarkasteltavaksi nämä kaksi järjestöä ja niiden materiaalit, koska nämä järjestöt ovat suurimpia seksuaalioikeuksia edistäviä järjestöjä, jotka toimivat globaalissa etelässä eli Afrikan mantereella. Järjestöjen keskushallinnot kuitenkin sijaitsevat globaalissa pohjoisessa, Lontoossa. Järjestöt ovat tunnettuja seksuaalioikeuksien edistäjiä globaalisti, ja sen vuoksi niiden tarkastelu oli mielekästä tämän tutkimuksen kannalta. Järjestöjen toiminta ja niiden sijoittuminen kansainvälispoliittisessa toimintaympäristössä myös perusteli niiden valintaa.

Tutkimuskysymyksenäni oli, *miten globaalien pohjoisten kansalaisjärjestöt kuvaavat globaalien etelän naisten toimijuutta ja mitä se tarkoittaa seksuaalioikeuksien näkökulmasta?*

Tutkimuksen lähtöoletuksena oli pohjois-etelä-jaon tuoma oletus siitä, että globaalien pohjoisten kansalaisjärjestöt kuvaavat globaalien etelän naisia uhreina ja tätä kautta perustelevat

omaa toimintaansa globaalissa etelässä. Analyysin pohjalta voidaan sanoa, että oletus joltakin osin kumottiin. Aineistosta löytyi siis narratiiveja siitä, että globaalien etelän naiset kuvataan uhreina, mutta myös toimijoina. Näin ollen ei voida sanoa suoraan, että toinen näkemys olisi ollut vallitseva. Kuitenkin vahvasti molemmat järjestöt myös kumosivat uhri-narratiivia ja korostivat naiset toimijuutta ja itsemääräämisoikeutta omaan kehoonsa ja elämäänsä. Tällöin myös korostettiin jokaisen seksuaalioikeuksia ja sitä, miten niiden tulisi toteutua jokaisen kohdalla. Näin ollen ei voida sanoa, että järjestöt pelkästään kuvaisivat globaalien etelän naisia joko uhreina tai toimijoina vaan naisia kuvataan monella eri tavalla.

Huomionarvoista oli se, että oletuksena oli, että Mohantyn teoriasta johdettuja narratiiveja löytyisi aineistosta paljon, mutta tämä ennakko-oletus kuitenkin kumottiin analyysin myötä. Mohantyn kategoriat kuvasivat naiset uhreina, mutta järjestöt kuvasivat naisia myös vahvasti toimijoina ja näin ollen uhri-narratiiveja oli vähemmän kuin oli oletuksena. Vaikka uhri-narratiiveja käytettiin niin sitä myös pyrittiin aktiivisesti kumoamaan tuomalla esille naisten itsemääräämisoikeutta, ja miten voimaantuneita naiset ovat tehdessään päätöksiä omaan kehoonsa ja elämäänsä.

Aineistosta nousi analyysissä myös kolme uutta narratiivia, josta yksi kokosi yhteen Mohantyn teoriasta johdetut narratiivit. Ensimmäinen siis kuvasi globaalien etelän naisia ulkopuolisten tekijöiden uhreiksi. Tässä eri tekijät kuten sukupuoli, ikä, asuinpaikka, sosioekonominen asema ja portinvartijat vaikuttivat siihen, että globaalien etelän naiset kuvattiin uhreina eikä toimijoina seksuaalioikeuksien näkökulmasta.

Toinen uusi narratiivi kuvasi globaalien etelän naiset riippuvaisiksi järjestöjen avusta eli narratiiviksi löytyi naiset järjestöjen avun varassa. Tässä toimijuutta kuvattiin niin, että järjestöt nähdään naisten pelastajina ja näin ollen naiset nähdään riippuvaisina järjestöjen avusta. Naiset ovat siis uhrin asemassa ja he ovat riippuvaisia järjestöjen avusta. Naiset kuvattiin epätoivoisiksi ja heillä ei ollut muuta mahdollisuutta kuin järjestöjen antama apu. Tämän narratiivin käyttämisellä voidaan pohtia myös sitä, että oikeuttavatko järjestöt omaa toimintaansa tällä globaalissa etelässä.

Kolmas uusi narratiivi oli naiset voimaantuneina. Naiset voimaantuneina -narratiivia löytyy myös molempien järjestöjen materiaaleista. Tässä narratiivissa naiset kuvataan toimijoina ja näin ollen heillä on mahdollisuus tehdä päätöksiä heidän seksuaalioikeuksiensa

toteutumiseksi, ja he myös toimivat niiden päätöstensä puitteissa. Ehkäisy ja turvallinen abortti nousivat aineistosta keskeisiksi toiminnoiksi naiset voimaantumisen. Narratiivin mukaan naiset voimaantuvat, kun he saavat mahdollisuuden käyttää modernia ehkäisyä tai he voivat tarvittaessa valita turvallisen abortin. Näin ollen naiset kuvattiin toimijoina ja heillä on mahdollisuus vaikuttaa omien seksuaalioikeuksiensa toteutumiseen.

Molempien järjestöjen aineistoissa globaalin etelän naiset kuvataan yhtenä ryhmänä sukupuolensa mukaan. Kuitenkin MSI huomauttaa nettisivuillaan sitä, että jokaisen numeron takana, joka kuvastaa naisia ryhmänä, on yksilöitä, joilla on oma tarinansa. IPP taas ryhmittelee naisia laajemmin kuin MSI ja ottaa huomioon erilaiset ominaisuudet, kuten transsukupuolisuuden, vammaisuuden ja iän. On kuitenkin huomioitava aineiston sisältö ja otettava huomioon, miten tämänkaltaisissa raporteissa olisi lähes mahdotonta kuvata yksilöiden. On kuitenkin hyvä pohtia sitä, miten naiset kuvataan ryhmäksi ja mitä oletuksia siinä samalla tehdään.

Pohjoinen-etelä-jako näkyi aineistossa lähinnä naiset järjestöjen avun varassa, jolloin järjestöt kuvattiin pelastajina ja naiset uhreina. Tämä vahvistaa sitä näkemystä, että järjestöt, jotka ovat lähtöisin globaalista etelästä auttavat ja pelastavat globaalin etelän naiset. On kuitenkin huomioitava, että aineistosta löytyi kuitenkin tätä narratiivia kumoavia elementtejä ja näin ollen ei voida sanoa, että järjestöt pelkästään kuvaavat pohjois-etelä-jaon kautta toimintaansa. Tätä voidaan miettiä esimerkiksi kansalaisjärjestöjen velvollisuuden kautta, jolloin kansalaisjärjestöillä on vastuu myös siitä, mitä he tekevät. Näin ollen voidaan sanoa, että aineistosta kuitenkin nousee esille se, että järjestöt tietävät oman vastuunsa ja sen, että heidän ei tule vahingoittaa työllään ketään. Tässä nousee myös globaali oikeudenmukaisuus, jota esimerkiksi YK:n kestävä kehityksen tavoitteet tavoittelevat. Näin ollen ymmärretään jokaisen vastuu ja velvollisuus toimia yhteisen edun ja kaikkien hyvinvoinnin eteen.

Seksuaalioikeuksien ollessa yksilöiden erittäin henkilökohtaista ja yksityistä aluetta on naisia helppo niin sanotusti uhriuttaa niiden näkökulmasta. Viemällä edes pienen osan naisen päätösvallasta omaan kehoonsa ja elämäänsä niin se vaikuttaa vakavasti seksuaalioikeuksien toteutumiseen täysimääräisesti. Seksuaalioikeuksien keskeisenä ajatuksena kuitenkin on itsemääräämisoikeus ja jokaisen oikeus päättää omasta kehostaan ja elämästään. Mikäli naiset kuvataan uhreina niin se johtaa siihen, että naisten seksuaalioikeudet eivät täysimääräisesti toteudu. Ei kuitenkaan voida suoraan sanoa, että mikäli naiset kuvataan toimijoina niin se

suoraan tarkoittaa sitä, että naisten seksuaalioikeudet toteutuvat täysimääräisesti. Toimijuudella kuitenkin vahvistetaan sitä, että naiset voivat päättää omasta kehostaan ja näin ollen se edistää seksuaalioikeuksien toteutumista.

Tutkimuksen tulosten myötä voidaan ymmärtää, miten kansalaisjärjestöt ovat merkittäviä toimijoita kansainvälisen politiikan kentällä ja ne muokkaavat todellisuutta konstruktivistisen näkemyksen mukaan. Niillä on myös valtaa luoda erilaisia merkityksiä asioille. Tämän vuoksi kansalaisjärjestöjen tulisi tietää oma vastuunsa ja tarkastella omaa toimintaansa kriittisesti, jotta välttyään turhilta oletuksilta ja näiden haitallisten oletusten vahvistamiselta. Kansalaisjärjestöillä on myös merkittävä rooli siinä, miten tulevaisuudessa kuvataan globaalia etelää. On tärkeää kiinnittää huomiota representaatioon ja siihen, miten ja millaisena globaalia etelää kuvataan.

Tutkielmassani olen osallistunut kansainvälisen politiikan tieteenalan keskusteluun hyödyntämällä myös feminististä tutkimusta ja muodostamalla näistä kahdesta yhteneväisen teoreettisen viitekehyksen analyysin avuksi. Monitieteisellä tutkimuksella voidaan kiinnittää huomiota asioihin monipuolisesti ja näin ollen avartaa tieteenalojen keskustelua keskenään. Monitieteisellä tutkimuksella koen, että olen saanut tutkimukseeni laajempaa näkökulmaa ja näin ollen tutkimuksessa voidaan ymmärtää tutkimuksen kohdetta paremmin. Kriittisen tutkimusotteen myötä olen myös voinut tarkastella tutkimuksen kohdetta useammasta näkökulmasta.

On tärkeää huomioida myös tutkimuksen rajoitukset. Koska aineisto koostui raporteista, jotka käsittävät vuoden tapahtumia ja laajoja asiakokonaisuuksia niin on haastavaa tehdä analyysiä ilman yleistyksiä. Vaikkakin tutkimuksen tarkoituksena ei ole tutkimustulosten myötä tehdä yleistyksiä kansalaisjärjestöjen toiminnasta, on kuitenkin huomioitava se, että tulosten saamiseksi on tehtävä tietynlaisia yleistyksiä. Tämän voisi estää sillä, että esimerkiksi tarkastelisi järjestöjen työtä tekemällä esimerkiksi haastatteluja järjestöjen hyödynsaajien kanssa. Se ei kuitenkaan ollut omien resurssien puitteissa mahdollista, jolloin järjestöjen raportit toimivat tähän tutkimukseen sopivana aineistona.

On myös hyvä kiinnittää huomiota omaan tutkijaposition valkoisena globaalin pohjoisen naisena. On siis erityisen tärkeää tiedostaa omat taustaolettamuksensa ja oma tutkijapositionsa. Laadullisessa ja konstruktiiiviseen näkemykseen perustuvassa narratiivisessa

tutkimuksessa tutkijalla on oma roolinsa. Tulkitsen aineistoa omien lähtökohtieni kautta ja vaikka ne pyrkivät pitämään erillään, on se usein mahdotonta. Näin ollen on tiedostettava tämä tutkimuksen analyysissä ja tuloksissa, että toinen tutkija toisista lähtökohdista voisi tulkita tutkimusta eri tavalla.

Olen tässä tutkimuksessa tarkastellut kansalaisjärjestöjen luomaa kuvaa globaalin etelän naisista. Jatkotutkimuksena tai toisesta näkökulmasta voisi olla kiinnostavaa tutkia globaalin etelän naisten omia kokemuksia järjestöjen roolista heidän toimijuutensa ja sitä, miten se vaikuttaa heidän seksuaalioikeuksiensa toteutumiseen. Näin ollen voitaisiin saada vielä henkilökohtaisempaa tutkimustietoa globaalin etelän naisten toimijuudesta. Seksuaalioikeuksien näkökulmasta voisi olla myös kiinnostavaa tutkia sitä, mahdollistavatko kansalaisjärjestöt globaalin etelän naisten seksuaalioikeuksien toteutumisen ja jos mahdollistavat niin miten.

Lähdeluettelo

Primääriaineisto

IPPF (2016), "Annual Performance Review 2015". Saatavissa: <https://www.ippf.org/sites/default/files/2016-10/annualperformancereport2015_web.pdf>, luettu 13.1.2020.

IPPF (2017), "Annual Performance Review 2016". Saatavissa: <<https://www.ippf.org/sites/default/files/2017-07/IPPF%20Annual%20Performance%20Report%202016.pdf>>, luettu 13.1.2020.

IPPF (2018a), "Annual Performance Review 2017". Saatavissa: <https://www.ippf.org/sites/default/files/2018-07/APR2017_WEB.pdf>, luettu 13.1.2020.

IPPF (2018b), "Her in charge - Medical abortion and women's lives - A call for action". Saatavissa: <https://www.ippf.org/sites/default/files/2018-09/IPPF_Her_In_Charge_Report_2018.pdf>, luettu 13.1.2020.

IPPF (2019a), "Annual Performance Review 2018". Saatavissa: <<https://www.ippf.org/sites/default/files/2019-06/IPPF%20Annual%20Performance%20Review%202018.pdf>>, luettu 13.1.2020.

IPPF (2019b), "Advocacy Common Agenda". Saatavissa: <<https://www.ippf.org/sites/default/files/2019-12/IPPF%20Advocacy%20Common%20Agenda%20English.pdf>>, luettu 13.1.2020.

IPPF (2020a), "Our priorities: Women and girls". Saatavissa: <<https://www.ippf.org/our-priorities/women-girls>>, luettu 13.1.2020.

MSI (2016), "Global Impact Report 2015". Saatavissa: <<https://www.mariestopes.org/media/2137/global-impact-report-2015.pdf>>, luettu 13.1.2020.

MSI (2017), "Global Impact Report 2016: The First Step". Saatavissa: <<https://www.mariestopes.org/media/2994/global-impact-report-2016.pdf>>, luettu 13.1.2020.

MSI (2018a), "Global Impact Report 2017". Saatavissa: <<https://www.mariestopes.org/media/3269/impactreport-1940618-pdf-version.pdf>>, luettu 13.1.2020.

MSI (2018b), "Evidence and Insights". Saatavissa <https://www.mariestopes.org/media/3479/complete-compendium_04.pdf>, luettu 13.1.2020.

MSI (2019a), "Global Impact Report 2018". Saatavissa <https://www.mariestopes.org/media/3675/impact-report-2018_v7.pdf>, luettu 13.1.2020.

MSI (2019b), “My Body My Voice: Women’s Views on Abortion Care 2019”. Saatavissa: <<https://www.mariestopes.org/media/3672/my-body-my-voice-womens-views-on-abortion-care.pdf>>, luettu 13.1.2020.

MSI (2020a), “Who we serve: Women”. Saatavissa: <<https://www.mariestopes.org/who-we-serve/women/>>, luettu 13.1.2020.

Sekundääriaineisto

Barnett, Michael & Raymond Duvall (2005), “Power in global governance” teoksessa Barnett, Michael and Raymond Duvall (toim.) *Power in Global Governance*. Cambridge: Cambridge University Press 1–32.

BBC (2019), “United States dilutes UN rape-in-war resolution”, Uutinen, 23.4. 2019. Saatavissa <<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-48028773>>, luettu 27.6.2019.

Berger, Peter & Thomas Luckmann (1972), *The Social Construction of Reality. A treatise in the Sociology of Knowledge*. Middlesex & Baltimore: Penguin Books.

Bernstein, Stan (2005), “The Changing Discourse on Population and Development: Toward a New Political Demography”, *Studies in Family Planning* 36 (2): 127–132.

Bryson, Valerie. (1992), ”Modern radical feminism: the theory of patriarchy”. Teoksessa *Feminist Political Theory. Women in Society*. London: Palgrave, 181–93.

Campell, Cathrine & Jenevieve Manell (2016), ”Conceptualising the agency of highly marginalised women: Intimate partner violence in extreme settings”, *Global Public Health* 11 (1–2): 1–16.

Cleland, John, Bernstein, Stan, Ezeh, Alex, Faundes, Anibal, Glasier, Anna, Innis, Jolene (2006), “Family planning: the unfinished agenda”, *The Lancet* 368 (9549):1810–1827.

Crossette, Barbara (2005), “Reproductive Health and the Millennium Development Goals: The Missing Link”, *Studies in Family Planning* 36 (1): 71–79.

Davies, Thomas Richard (2017), ”Understanding non-governmental organizations in world politics: The promise and pitfalls of the early 'science of internationalism'”, *European Journal of International Relations*, 23 (4): 884–905.

Delahanty, Julie (2005), “Introduction – Sexual Health and Reproductive Rights: Refocusing priorities”, *Development*, 48 (4): 5–10.

Detta, Neil (2018), “Restoring the Natural Order”. Saatavissa: https://www.epfweb.org/sites/epfweb.org/files/rtno_epf_book_lores.pdf, luettu 8.11.2018.

Eckl, Julian & Ralph Weber (2007), "North–South? Pitfalls of dividing the world by words", *Third World Quarterly*, 28 (1): 3–23.

Enloe Cynthia (2014), *Bananas, Beaches and Bases: Making Sense of International Politics*. Berkeley: University of California Press.

Finnemore, Marth & Kathryn Sikkink (1998), "International norm dynamics and political change", *International Organization* 52 (4): 887–917.

Genette, Gérald (1980), *Narrative Discourse*. Käännös Lewin, Jane E. Bungay, Suffolk: The Chaucer Press.

Girard, Françoise (2017), "Implications of the Trump Administration for sexual and reproductive rights globally", *Reproductive Health Matters* 25 (49): 6–13.

Glasier, Anna, Gülmezoglu, A Metin, Schmid, George, Garcia Moreno, Claudia, Van Look, Paul (2006), "Sexual and reproductive health: a matter of life and death", *The Lancet* 368 (9549): 1595–1607.

Guttmacher Institute (2018), "An Overview of Abortion Laws". Saatavissa: <https://www.guttmacher.org/state-policy/explore/overview-abortion-laws>, luettu 8.11.2018.

Haslegrave, Marianne (2013), "Ensuring the inclusion of sexual and reproductive health and rights under a sustainable development goal on health in the post-2015 human rights framework for development", *Reproductive Health Matters* 21(42): 61–73.

Heikkinen, Hannu L.T. (2001), "Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena". Teoksessa Aaltola, Juhani & Raine, Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II*. Jyväskylä: PS- kustannus, 116–132.

Heywood, Andrew (2013), *Politics*. 4. painos. Houndmills: Palgrave Macmillan.

Holzcheiter, Anna (2015), "Representation as power and performative practice: Global civil society advocacy for working children", *Review of International Studies* 42(2): 205–226.

Human Rights Watch (2018), "Trump's 'Mexico City Policy' or 'Global Gag Rule'". Saatavissa: <<https://www.hrw.org/news/2018/02/14/trumps-mexico-city-policy-or-global-gag-rule>>, luettu 21.4.2020

Hurrell, Andrew (2005), "Power, institutions, and production of inequality", teoksessa Barnett, Michael and Raymond Duvall (toim.) *Power in Global Governance*. Cambridge: Cambridge University Press. 33–58.

Hutchings Kimberly (2013), "Choosers or losers? Feminist Ethical and Political Agency in a Plural and Unequal World". Teoksessa Madhok, Sumi, Phillips, Anne & Kalpana Wilson (toim.), *Gender, Agency and Coercion*, Houndmills: Palgrave Macmillan, 14–28.

Ilmonen, Kamomilla, Elina Korhonen, Riikka Kaukoranta, Laura Lipsanen & Sanna Kotiranta (2019), *Seksuaalioikeudet*. Väestötietosarjan osa 29.

IPPF (2008), "Sexual rights: An IPPF Declaration". Saatavissa: <https://www.ippf.org/sites/default/files/sexualrightsippfdeclaration_1.pdf>, luettu 18.3.2018.

IPPF (2015), "A SRHR CSO guide for national implementation". Saatavissa: <https://www.ippf.org/sites/default/files/sdg_a_srhr_guide_to_national_implementation_english_web.pdf>, luettu 18.3.2018.

IPPF (2020b), "About IPPF". Saatavissa: <https://www.ippf.org/about-us> , luettu 12.4.2020.

Kantola, Johanna & Valenius, Johanna (2007), "Maailmanpolitiikka". Teoksessa Kantola, Johanna & Valenius, Johanna (toim.), *Toinen maailmanpolitiikka. 10 käsitettä feministiseen kansainvälisten suhteiden tutkimukseen*, 9–34. Tampere: Vastapaino.

Klugman, Jeni, Lucia Hanmer, Sarah Twigg, Tazeen Hasan, Jennifer McCleary-Sills, Julieth Santamaria (2014), *Voice and Agency: Empowering Women and Girls for Shared Prosperity*. Animal Genetics.

Kosunen, Elise (2006), Seksuaaliterveyden edistäminen Suomessa. Muistio seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelmaa laativaa työryhmää varten. *Stakesin työpapereita 5/2006*. Helsinki: Stakes.

Lewis, Reina & Sara Mills (2003), Introduction. Teoksessa Lewis, Reina & Sara Mills (toim.), *Feminist Postcolonial Theory; A Reader*, New York: Routledge, 1–21.

Lipschutz, Ronnie (2007), "On the transformational potential of global civil society", teoksessa Berenskoetter, Felix & M. J. Williams (toim.) *Power in World Politics*. Oxon: Routledge. 225–243.

Lister, Sarah (2003), "NGO Legitimacy: Technical Issue or Social Construct?", *Critique of Anthropology* 23 (2):175–192.

Madhok, Sumi, Phillips, Anne & Kalpana Wilson (2013), Introduction. Teoksessa Madhok, Sumi, Phillips, Anne & Kalpana Wilson (toim.), *Gender, Agency and Coercion*, Houndmills: Palgrave Macmillan, 1–13.

Martens, Kerstin (2002), "Mission Impossible? Defining Nongovernmental Organizations", *Voluntas* 13 (3): 271–285.

McHugh, Nancy Arden (2007), *Feminist Philosophies A-Z*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

McNay, Louis (2000), *Gender and agency. Reconfiguring the subject in feminist and social theory*. Cambridge: Polity press.

Mohanty Chandra (2003 [1986]) "Under the western eyes: Feminist scholarship and colonial discourses". Teoksessa *Feminism without Borders: Decolonizing Theory, Practicing Solidarity*. Durham, NC: Duke University Press, 17–42.

MSI (2019c), "About us". Saatavissa: <<https://www.mariestopes.org/about-us/>>, luettu 12.4.2020.

MSI (2019d), "Governance and financial statements". Saatavissa <<https://www.mariestopes.org/about-us/governance-and-financial-statements/>>, luettu 12.4.2020.

Nasiritousi, Naghmeh, Hjerpe, Mattias & Karin Bäckstrand (2016), "Normative arguments for non-state actor participation in international policymaking processes: Functionalism, neocorporatism or democratic pluralism?", *European Journal of International Relations* 22 (4): 920–943.

Nowicka, Wanda (2011), "Sexual and reproductive rights and the human rights agenda: controversial and contested", *Reproductive Health Matters* 19 (38): 119–28.

OHCHR (2018a), "Poland must not further restrict sexual and reproductive health and rights, say UN experts". Saatavissa: <<https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=22882&LangID=E>>, luettu. 8.11.2018.

OHCHR (2018b), "Sexual and reproductive health and rights". Saatavissa: <<http://www.ohchr.org/EN/Issues/Women/WRGS/Pages/HealthRights.aspx>>, luettu 18.3.2018.

Ojala, Hanna, Palmu, Tarja & Jaana Saarinen (2009), "Paikalla pysyvää ja liikkeessä olevaa: Feministisiä avauksia toimijuuteen ja sukupuoleen". Teoksessa Ojala, Hanna, Palmu, Tarja & Jaana Saarinen (toim.), *Sukupuoli ja toimijuus koulutuksessa*, Tampere: Vastapaino, 13–38.

Óskarsdóttir, Selma Sif Ísfeld, Sigríður Baldursdóttir & Jónína Einarsdóttir (2016), "'Vulnerable' girls, education and non-governmental organisation sponsorship programmes in Kampala", *Childhood* 23(3): 410–422.

Penttinen, Elina (2004), *Corporeal globalization: narratives of embodied subjectivity and otherness in the sexscapes of globalization*. Tampere: Tampere Peace Research Institute.

Polkinghorne, Donald E. (1995), "Narrative Configuration in qualitative Analysis". Teoksessa Hatch & Wisniewski (toim.), *Life History and Narrative*, 5–24. London: The Falmer Press.

Reinalda, Bob (2013), "International Organizations as a field of research since 1910". Teoksessa Reinalda, Bob (toim.), *Routledge Handbook of International Organization*. Oxon, New York: Taylor & Francis Group, 1–23.

Shemeikka, Riikka, Iipinge, Scholastika, Indongo, Nelago, Siiskonen, Harri, Torkko, Taina, Notkola, Veijo (2009), *Reproductive health in Southern Africa: Government policies and changes in sexual and reproductive health and rights*. Evaluation Reports 1/2009. Rehabilitation Foundation: Helsinki.

Sexual Rights Initiative (2018a), "Sexual Rights Initiative « Intro to Sexual Rights". Saatavissa: <<http://www.sexualrightsinitiative.com/sexual-rights/intro-to-sexual-rights/>>, luettu 28. 3. 2018.

Sexual Rights Initiative (2018b), "Who We Are". Saatavissa: <<http://www.sexualrightsinitiative.com/about-us/who-we-are/>>, luettu 28.3.2018.

Sjoberg, Laura & J. Ann Tickner (2011), "Introduction. International Relations through feminist lenses". Teoksessa Sjoberg, Laura & J. Ann Tickner (toim.), *Feminism and International Relations: Conversations About the Past, Present, and Future*. 1–21. New York: Routledge.

Solarz, Marcin Wojciech (2012), "'Third World': the 60th anniversary of a concept that changed history", *Third World Quarterly* 22 (9): 1561–1573.

Starrs, Ann M, Ezeh Alex C, Barker, Gary et al. (2018), "Accelerate progress—sexual and reproductive health and rights for all: report of the Guttmacher–Lancet Commission" *The Lancet* 391: 2642–2692.

Steans, Jill (2013), *Gender and International Relations*. Cambridge: Polity Press.

Sylvester, Christine (2002), *Feminist International Relations: Unfinished Journey*. Cambridge: Cambridge University Press.

Thijssen, Sanne, Bossuyt, Jean & Desmit, Sophie (2019), Sexual and Reproductive health and rights: Opportunities in EU External Action Beyond 2020. ECDPM Discussion paper Nro. 254.

UNFPA (2004), *Programme of Action. Adopted at the International Conference on Population and Development, Cairo, 5–13 September 1994*. UNFPA: New York.

WAS (2014), "Declaration of Sexual Rights." Saatavissa: <http://www.worldsexology.org/wp-content/uploads/2013/08/declaration_of_sexual_rights_sep03_2014.pdf>, luettu 18.3. 2018.

WHO (2018), "Defining Sexual Health." Saatavissa:
<https://www.who.int/reproductivehealth/topics/sexual_health/sh_definitions/en/>, luettu
7.11.2018.

Willetts, Peter (2011), *Non-Governmental Organizations in World Politics*. Oxon: Routledge.

YK (2005), 2005 World Summit Outcome. A/RES/60/1.

YK Millennium Project (2006), *Public Choices, Private Decisions: Sexual and Reproductive Health and the Millennium Development Goals*. UNDP: New York.

YK (2015), Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development.
A/RES/70/1.

YK (2019), Turvallisuusneuvoston päätöslauselma. S/RES/2467.

Youngs, Gillian (2004), "Feminist International Relations: a contradiction in terms? Or why women and gender are essential to understanding the world "we" live in", *International Affairs* 89 (1): 75–87.